

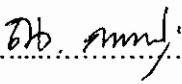
การพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเข้าสู่
ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: ศึกษากรณี จังหวัดจันทบุรี

มลฤดี สมอทอง

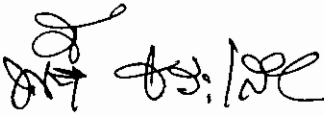
ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน
วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา
กันยายน 2556
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการอาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษทางการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน
และคณะกรรมการควบคุมมาตรฐานวิชาปัญหาพิเศษทางการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน
ได้พิจารณาปัญหาพิเศษของ มลฤดี สมอทอง ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน
ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษทางการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

.....
(ดร.อุกานดา กิติศุภวัฒนา)

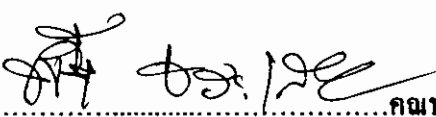
คณะกรรมการควบคุมมาตรฐานปัญหาพิเศษทางการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชนี ธารเสนา)

..... กรรมการ
(ดร.ปรีดี ลีลาเศรษฐวงศ์)

..... กรรมการและเลขานุการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต)

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจอนุมัติให้รับปัญหาพิเศษฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน ของ
มหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชนี ธารเสนา)

วันที่ ๑๒ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

ประกาศคุณูปการ

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: ศึกษากรณี จังหวัดจันทบุรี สำเร็จลงได้ด้วย ความกรุณาจากหลายท่านที่ได้อนุเคราะห์ให้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ ดร. ญกานดา กิตติศุภวัฒนา ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่ได้ให้คำแนะนำในการคัดเลือก เรื่องที่ศึกษา และการตรวจทาน ตลอดจนให้คำแนะนำแก้ไข อาจารย์ ปราโมทย์ ร่วมสุข คณบดีคณะ เทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ผู้ตรวจสอบและให้คำแนะนำ เพื่อความถูกต้องก่อนส่งงานวิจัย ดร. พงษ์เสถียร เหลืองอลงกต ในฐานะกรรมการสอบปัญหาพิเศษ ที่ได้ให้คำชี้แนะ และคุณอภิรดี ศิริวิจิตรกุล นายกสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี ในฐานะผู้เชี่ยวชาญตรวจความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ส่งผลให้การศึกษาสำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้ศึกษา รู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่าน และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

การศึกษาครั้งนี้จะสำเร็จลงไม่ได้ หากขาดความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างจากหน่วยงาน ภาครัฐและภาคเอกชนที่ได้ให้ข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วน ทำให้ได้ผลการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของจังหวัดจันทบุรี ตลอดจนผู้ที่มีได้เอ่ยนาม ณ ที่นี้ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้เป็นอย่างยิ่ง

มลฤดี สมอทอง

54930175: สาขาวิชา; การจัดการภาครัฐและเอกชน; รป.ม. (การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน)

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

มลฤดี สมอทอง: แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: ศึกษากรณี จังหวัดจันทบุรี

(THE GUIDELINES FOR ENHANCING THE ECO-TOURISM MANAGEMENT FOR

ASEAN ECONOMIC COMMUNITY: A CASE STUDY OF CHANTHABURI PROVINCE)

อาจารย์ผู้ควบคุมปัญหาพิเศษ: ณุกานดา กิตติสุขวัฒนา, Ph.D. 128 หน้า. ปี พ.ศ. 2556.

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: ศึกษากรณี จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดจันทบุรี การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบเชิงคุณภาพเป็นหลักด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้วิธีศึกษาจาก เอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกต และการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน รวมทั้งสิ้น 10 ราย วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลจากการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีมีการตื่นตัวและกระตือรือร้นเกี่ยวกับการเตรียมพร้อมเพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยต้องพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ ด้านที่หนึ่ง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว นั้นต้องพัฒนาและปรับปรุงระบบโลจิสติกส์และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว การสร้างโครงข่ายเส้นทางคมนาคมและระบบเชื่อมโยงการเดินทางท่องเที่ยวเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาค เพื่อเตรียมความพร้อมประเทศให้มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ แต่ต้องมีการบริหารจัดการที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดจันทบุรี ด้านที่สอง การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ต้องฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมให้มีความสมบูรณ์ดังเดิม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนการพัฒนาการท่องเที่ยวในลักษณะของกลุ่มการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวรองและยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานในระดับสากล และสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ด้านที่สาม การพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัย

สนับสนุนการท่องเที่ยว ต้องพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กิจกรรม นวัตกรรมและมูลค่าเพิ่ม ด้านการท่องเที่ยว การป้องกันและรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว การเสริมสร้างความเข้มแข็ง และพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน เพื่อเสริมสร้าง โอกาสและแรงจูงใจเพื่อพัฒนาการค้า การลงทุนด้านการท่องเที่ยว ให้สามารถตอบสนอง ความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ ด้านที่สี่ การสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว ต้องเผยแพร่ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สร้างสภาพแวดล้อมและพัฒนาระบบสนับสนุน การตลาดท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวรับรู้และเข้าใจในภาพลักษณ์ที่ดีของจังหวัดจันทบุรี สร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ และสร้างกระแส การท่องเที่ยว ภายในจังหวัดมากขึ้น โดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้านที่ห้า การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม ของภาครัฐ ภาคเอกชนและ อปท.ในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวจะต้องสร้างและพัฒนากลไกในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีเอกภาพ มีการบูรณาการ ร่วมกัน ลดความซ้ำซ้อนของภารกิจ และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมการบริหาร จัดการในทุกระดับ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาขีดความสามารถ ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดจันทบุรีได้รับการพัฒนา จากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้นำไปดำเนินการและพัฒนาให้เป็นประโยชน์กับจังหวัดจันทบุรีต่อไป

54930175: MAJOR: PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT; M.P.A.
(PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT)

KEYWORDS: DEVELOPMENT GUIDELINES/ MANAGEMENT/ ECO-TOURISM/
ASEAN ECONOMIC COMMUNITY

MONRUDEE SAMORTHONG: THE GUIDELINES FOR ENHANCING THE ECO-TOURISM MANAGEMENT FOR ASEAN ECONOMIC COMMUNITY: A CASE STUDY OF CHANTHABURI PROVINCE. ADVISOR: NUKANDA KITISUPAVATANA, Ph.D. 129 P. 2103.

This qualitative study aims to explore guidelines for enhancing the eco-tourism management in Chanthaburi province. The 10 samples, derived from purposive sampling, are from government and private sectors. In-depth interview is used as data collecting tool, and documents related to eco-tourism are also reviewed. The data is analyzed using content analysis and the findings are summarized according to the objective of the study.

The findings show that holistically Chanthaburi tourism is enthusiastically motivated and prepared for ASEAN Economic Community. Five aspects to be enhanced are also indicated: infrastructure, tourist attraction, product and service, trust, and participation of related parties. For infrastructure and facilities, logistic systems and tourism facilitators should be improved. These include building of transportation network and system for travelling to neighboring countries and other parts of the region, but there must also be proper management thus not allowing the development to damage eco-tourism of the province. For tourist attraction, restoration of tourist attractions for sustainability should be performed. Tourism clusters connecting major and minor tourist attractions should be established, and quality and standard of tourist attraction should meet international standards and get along with the change of global market. To improve products, service, and tourism facilitators, economy should be strengthened; also, activities, innovation, and tourism-added value should be considered. Tourist safety and protection must be reinforced. Staff competency and potential should be emphasized which leads to competitiveness, more opportunity and motivation for trading and investment to respond to the tourists' needs. For building trust and good image, positive image of eco-tourism and environment should be publicized; also, tourism-supporting systems should be developed. High

quality tourism should be emphasized to build tourist trust in the tourism of the province which leads to sustainable tourism. For participation of related parties, government and private sectors and local administrative organization should cooperatively develop mechanism for resource management. This is to establish unity and integration, to reduce duplicated jobs, and to offer opportunity for all parties to take part in management in all levels. These are guidelines for all related sectors to enhance the management of eco-tourism in Chanthaburi province and to provide benefits for the province in the future.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามในการวิจัย.....	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนา	8
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับขีดความสามารถ	14
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ.....	18
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	21
นโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	29
แนวคิดเกี่ยวกับประชามเศรษฐกิจอาเซียน	42
แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ	53
ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดจันทบุรี	55
ยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัดจันทบุรี	65
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	67

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	77
วิธีดำเนินการวิจัย.....	77
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	77
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	78
การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	79
การเก็บรวบรวมข้อมูล	81
ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	81
การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
4	84
ผลการวิจัย	84
แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก	
เพื่อการท่องเที่ยว.....	85
แนวทางการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน	91
แนวทางการพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว	96
แนวทางการสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว.....	101
แนวทางการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม ของภาครัฐ ภาคเอกชนและ	
อปท. ในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว	105
5	110
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	110
สรุปผลการวิจัย	111
อภิปรายผลการวิจัย	112
ข้อเสนอแนะ	114
บรรณานุกรม	116
ภาคผนวก	123
ประวัติย่อของผู้วิจัย	128

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2532 ในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี	64
2	ตัวอย่างการหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน	80
3	สรุปข้อมูลจากแนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในจังหวัดจันทบุรี ด้านการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว	89
4	สรุปข้อมูลจากแนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในจังหวัดจันทบุรี ด้านการพัฒนา และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน	94
5	สรุปข้อมูลจากแนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในจังหวัดจันทบุรี ด้านการพัฒนา สินค้าบริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว.....	100
6	สรุปข้อมูลจากแนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในจังหวัดจันทบุรี ด้านการสร้าง ความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว	104
7	สรุปข้อมูลจากแนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในจังหวัดจันทบุรี ด้านการส่งเสริม กระบวนการมีส่วนร่วม ของภาครัฐ ภาคเอกชนและ อปท.ในการบริหารจัดการ ทรัพยากรท่องเที่ยว	108

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
2 ชงประจำจังหวัดจันทบุรี	56
3 ดอกไม้ประจำจังหวัดจันทบุรี.....	56
4 แผนที่จังหวัดจันทบุรี	58

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ แนวความคิดเรื่องการเปิดเสรีสินค้าและบริการแพร่ขยายอย่างรวดเร็วมีการเคลื่อนย้ายทุนและแรงงานระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเกิดการรวมกลุ่มประเทศทางด้านเศรษฐกิจทั้งในระดับทวิภาคและภูมิภาค นั่นคือ ประชาคมอาเซียน ปรากฏการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการค้า และการลงทุนในภูมิภาคต่าง ๆ รวมทั้งกระตุ้นให้การแข่งขันด้านการค้าและบริการระหว่างประเทศทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในหลายประเทศที่มีพันธกรณีภายใต้กรอบความตกลงเรื่องการเปิดเสรีด้านการบริการกับองค์การการค้าโลก โดยมีสาขาการท่องเที่ยว (Tourism and Travel Related Services) เป็น 1 ใน 12 สาขาบริการที่ต้องเปิดเสรี อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูง มีบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ นำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงาน และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค นอกจากนี้ ยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่ง รวมไปถึงการค้าและการลงทุน เมื่อประเทศประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ และสามารถช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในเวลาที่รวดเร็วกว่าภาคผลิตและบริการอื่น ๆ อีกทั้งรัฐบาลยังให้ความสำคัญอย่างมาก โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2552 เห็นชอบให้การท่องเที่ยวเป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) และมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2552 มอบหมายให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจัดทำยุทธศาสตร์แผนงานฟื้นฟูวิกฤตการท่องเที่ยวทั้งระยะสั้นและระยะยาว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554)

จันทบุรีซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยวแห่งหนึ่ง ที่ยังมีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์อย่างมาก เมืองจันทบุรีเป็นเมืองเก่าแก่ เคยเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์มีการสำรวจแหล่งโบราณคดีหลายแหล่งในจังหวัดจันทบุรี เช่น พบเครื่องมือเครื่องใช้ยุคหินขัด (อายุประมาณ 2,000 ปี) ในเขตอำเภอมะขาม อำเภอท่าใหม่ และที่ราบเชิงเขาที่บ้านคลองบอน อำเภอโป่งน้ำร้อน และมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมายทั้งที่เป็นภูเขา ป่าไม้ น้ำตก และชายทะเล

แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีที่สำคัญแยกประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ประกอบด้วย ทิวทัศน์ธรรมชาติชายหาดและเกาะ

ซึ่งมีความงดงาม ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลีว น้ำตกคลองนารายณ์ ถ้ำเขาวงกตแหลมเสด็จ หาดอ่าวกระทิง หาดแหลมสิงห์ อุทยานแห่งชาติ เขาคิชฌกูฏ ฯลฯ

2. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนา ได้แก่ พระบาทนเขาคิชฌกูฏ วัดโยธานิมิต วัดเขาสุทิม วัดปลับบางกะจะ วัดมิ่งกรบุปผาราม ศาลาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช วัดไผ่ล้อม โบราณสถานค่ายเนินวงษ์ โบราณสถานเมืองเพนียด ฯลฯ

3. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและหัตถกรรม ได้แก่ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี มีการผลิตศิลปะพื้นบ้าน เช่น เสื้อจันทบุรีที่มีชื่อเสียงมากโดยเฉพาะที่ตำบลบางสระเก้า หมู่บ้านเสม็ดงาม เป็นต้น (สำนักงานจังหวัดจันทบุรี, 2548)

ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแต่ในปัจจุบัน ทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรีเริ่มเสื่อมโทรม เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางทะเล แหล่งศิลปกรรม และแหล่งท่องเที่ยวอีกหลายแห่ง เนื่องมาจากกิจกรรมของประชาชนที่ตั้งอยู่ชายฝั่ง การทิ้งขยะลงทะเลของเรือประมง และการพัฒนาของจังหวัด ขาดการทะนุบำรุง ซ่อมแซม รักษา ประกอบกับมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว จากการที่รองรับนักท่องเที่ยวเกินศักยภาพของพื้นที่ และนักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกทางด้านสิ่งแวดล้อม จึงทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว

จากปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวประกอบกับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเพื่อเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อรองรับการเปิดประชาคมอาเซียนในเขตจังหวัดจันทบุรี โดยทำการศึกษาการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดจันทบุรี มีแนวทางการพัฒนาอย่างไร เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ที่จะเกิดขึ้นในอีกไม่ช้านี้

คำถามในการวิจัย

การพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของจังหวัดจันทบุรี เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีแนวทางการพัฒนาอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ของจังหวัดจันทบุรี

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาในประเด็น แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดจันทบุรี เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยได้กำหนดพื้นที่ของการศึกษา คือ จังหวัดจันทบุรี

ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการศึกษา

โดยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

กลุ่มประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้มีการแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำนักบริหารจากกลุ่มภาครัฐ และผู้นำนักบริหารจากองค์กรภาคเอกชน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่คำนึงถึงความน่าจะเป็น โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 10 คน ซึ่งได้แก่

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ ในส่วนที่เป็นผู้นำนักบริหารกลุ่มภาครัฐ ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับ การกำหนดนโยบาย พัฒนา ปรับปรุงและส่งเสริมด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 5 คน
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานภาคเอกชน ในส่วนที่เป็นผู้นำนักบริหารจากองค์กรภาคเอกชน ที่มีหน้าที่ให้บริการ พัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 5 คน

ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาด้านขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ศึกษากรณี จังหวัดจันทบุรี โดยศึกษาตั้งแต่เดือนมกราคม-เมษายน พ.ศ. 2556 รวมเป็นระยะเวลา 4 เดือน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในปัจจุบัน ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กำลังตื่นตัวอย่างมากกับการดำเนินการในทุก ๆ ด้าน ของบริบทความเป็นประเทศเพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน อาทิ เรื่องการค้า การท่องเที่ยว การลงทุน ภาษี ความมั่นคง ฯลฯ และอีกหลายอย่างในการเตรียมตัวรองรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้

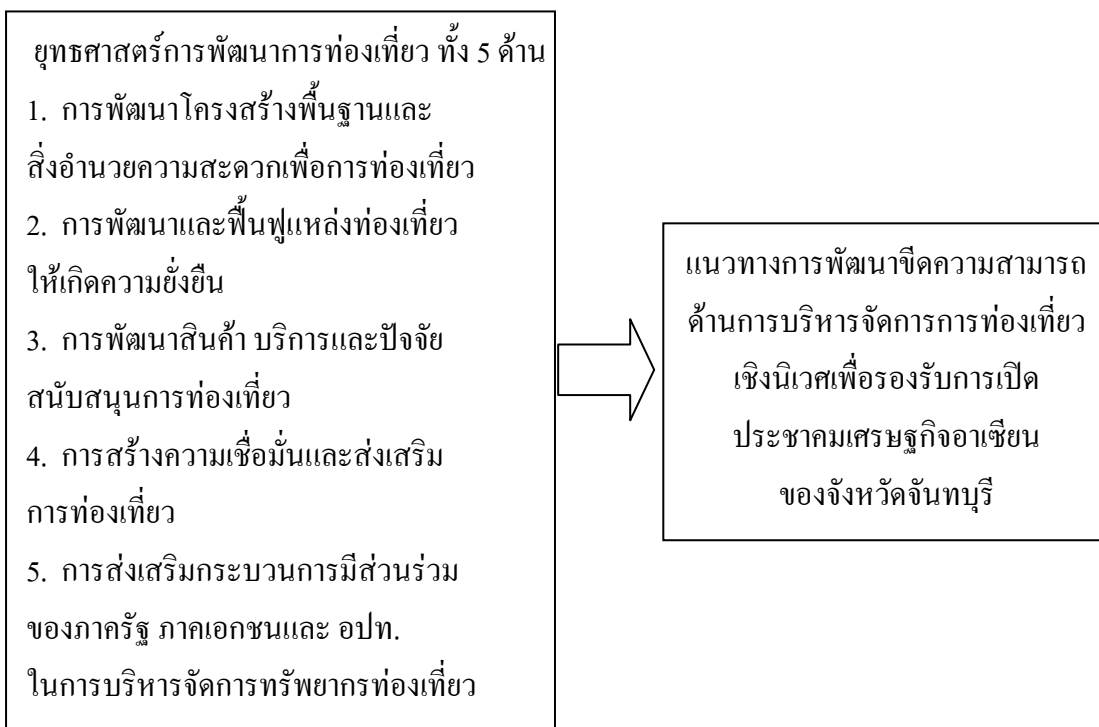
ธุรกิจการท่องเที่ยวนับว่าเป็นธุรกิจหนึ่งในธุรกิจหลักของประเทศไทย ที่สามารถทำรายได้เข้าสู่ประเทศหลายหมื่นล้านบาท ทั้งนี้เนื่องจากความได้เปรียบทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ ความมีเอกลักษณ์ของประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมประเพณี รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี ความเป็นมิตรและมีจิตบริการของคนไทย ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศ หลายล้านคนต่อปี ซึ่งยังไม่นับรวมกับนักท่องเที่ยวภายในประเทศ

แต่จากการรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากเกินกว่าที่ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวจะรองรับได้ และไม่มีการพัฒนาด้านบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ดีและต่อเนื่อง ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสภาพแวดล้อมตามมานานานปีจากการท่องเที่ยว เช่น ปัญหาขยะ ปัญหามลพิษ ปัญหาการเสื่อมโทรมของสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งยังไม่นับรวมกับการแพร่กระจายและการคุกคามทางด้านวัฒนธรรมที่มาพร้อมกับการท่องเที่ยว เช่น การดื่มสุรา การสูบบุหรี่ หรืออาจรวมถึงการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตดั้งเดิมอันเป็นผลต่อเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ทั้งนั้น การเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นและปัญหาต่าง ๆ ที่จะตามมา เราไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่เราสามารถควบคุมและบริหารจัดการสิ่งต่าง ๆ ได้ โดยมีการพัฒนาด้านการบริหารจัดการให้ทันและสอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องอย่าให้ลุดลอยไป จากเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ศึกษากรณีจังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แนวคิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 ทั้ง 5 ด้าน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2555) นำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดดังนี้

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาขีดความสามารถ ในที่นี้หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ บุคคล องค์กร สถาบัน และสังคม ได้พัฒนาความสามารถ (ทั้งโดยบุคคลหรือร่วมกัน) ในการปฏิบัติหน้าที่ที่จะแก้ปัญหา รวมทั้งกำหนดและดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ ทั้งนี้มีองค์ประกอบที่สำคัญสามประการ คือ

ประการที่หนึ่ง การพัฒนาขีดความสามารถเป็นกระบวนการเรียนรู้และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่กิจกรรมที่ดำเนินการครั้งเดียวสำเร็จ

ประการที่สอง เป็นกระบวนการที่เน้นการใช้และการเสริมสร้างพลังของทั้งบุคคล องค์กร และเครือข่าย

ประการที่สาม ต้องมีการพิจารณาดำเนินการอย่างเป็นระบบในการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนการพัฒนาขีดความสามารถ

การบริหารในที่นี้คือ กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ และการควบคุมกำลังความสามารถของสมาชิกขององค์กรและทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จ ในเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ โดยอาศัยบุคคลและทรัพยากรทางการบริหาร

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ในที่นี้หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ ในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศน์ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการ อย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศน์อย่างยั่งยืน

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ ASEAN Economics Community (AEC) ในที่นี้ หมายถึง ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนซึ่งมีตลาดและฐานการผลิตเดียวกันทำให้เกิด การเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ และแรงงานมีฝีมือระหว่างกันอย่างเสรี ซึ่งผู้นำอาเซียนได้ตกลง ที่จะดำเนินการไปสู่การเป็น AEC ภายในปี พ.ศ. 2563 และต่อมาได้เร่งรัดให้เร็วขึ้นเป็นภายใน พ.ศ. 2558

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ในที่นี้คือ การพัฒนาและ ปรับปรุงระบบโลจิสติกส์ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว การสร้างโครงข่ายเส้นทางคมนาคมและระบบเชื่อมโยงการเดินทางท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาค เพื่อเตรียมความพร้อมประเทศให้มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งให้เอื้ออำนวยความสะดวกแก่คนทุกกลุ่ม (Tourism for All)

การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ในที่นี้คือ การฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมให้มีความสมบูรณ์ดังเดิม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน การพัฒนาการท่องเที่ยวในลักษณะของกลุ่มการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวรอง และยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานในระดับสากล และสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาท่องเที่ยวเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีคุณภาพ มาตรฐาน และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวได้

การพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว ในที่นี้คือ การพัฒนา เศรษฐกิจสร้างสรรค์ กิจกรรม นวัตกรรมและมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยว การป้องกันและรักษา ความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว การเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพบุคลากร ด้านการท่องเที่ยวให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน เพื่อเสริมสร้างโอกาสและแรงจูงใจ เพื่อพัฒนาการค้า การลงทุนด้านการท่องเที่ยว ให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

การสร้างเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว ในที่นี้คือ การเผยแพร่ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว สร้างสภาพแวดล้อมและพัฒนาระบบสนับสนุนการตลาดท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวรับรู้และเข้าใจในภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศ สร้างความเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยวต่างชาติ สร้างกระแสการรับรู้ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าการท่องเที่ยว การดำเนินการตลาดเชิงรุกเพื่อประมุขสิทธิ์ ดึงงาน และจัดงานแสดงต่าง ๆ (Event) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้นมีการใช้จ่ายมากขึ้น และสร้างกระแส การท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น โดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ในที่นี้คือ การสร้างและพัฒนากลไกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวมีเอกภาพ มีการบูรณาการร่วมกันลดความซ้ำซ้อนของภารกิจ และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมการบริหารจัดการในทุกระดับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการพัฒนาขีดความสามารถ ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดจันทบุรี เพื่อเตรียมพร้อมรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
2. นำแนวทางการพัฒนาไปประยุกต์ใช้กับธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดใกล้เคียง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ศึกษากรณี: จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนา
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับขีดความสามารถ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. นโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
6. แนวคิดเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
7. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ
8. ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดจันทบุรี
9. ยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัดจันทบุรี
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

แนวคิดเบื้องต้นของการพัฒนา

สืบเนื่องจากสภาพธรรมชาติที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม หมายถึง มนุษย์โดยธรรมชาติย่อมอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ไม่อยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่มีข้อยกเว้นที่มนุษย์อยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง เช่น ฤๅษี การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มของมนุษย์อาจมีได้หลายลักษณะและเรียกต่างกัน เป็นต้นว่า ครอบครัว (Family) เผ่าพันธุ์ (Tribe) ชุมชน (Community) สังคม (Society) และประเทศ (Country) และเมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ย่อมเป็นธรรมชาติอีกทีในแต่ละกลุ่มจะต้องมี “ผู้นำกลุ่ม” และ “ผู้ตาม” คือ ประชาชนหรือคนในกลุ่ม รวมทั้งมี “การควบคุมดูแลกันภายในกลุ่ม” หรือ “การจัดระเบียบภายในกลุ่ม” ซึ่งอาจเรียกว่า การบริหารหรือการพัฒนาภายใน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความสุข และในบางกรณีการควบคุมดูแลอาจเกี่ยวข้องกับภายนอกด้วย เช่น กรณีการติดต่อ ประสานงาน การต่อสู้ หรือการทำสงครามกับกลุ่มอื่น สภาพเช่นนี้ได้มีวิวัฒนาการตลอดมา โดยผู้นำกลุ่มขนาดใหญ่ เช่น ในระดับประเทศอาจเรียกว่า “นักบริหาร” หรือ “ผู้บริหาร”

ขณะที่การควบคุมดูแลหรือการจัดระเบียบนั้น เรียกว่า การบริหาร ที่กล่าวมานี้ เป็นมุมมองในแง่ของนักบริหาร แต่ถ้าในมุมมองของนักพัฒนา อาจเรียกผู้บริหารและการบริหารนั้นว่า นักพัฒนาและการพัฒนา ตามลำดับ ด้วยเหตุผลเช่นนี้ มนุษย์จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงจากการพัฒนาได้ง่าย และทำให้กล่าวได้อย่างมั่นใจว่า “ที่ใดมีกลุ่ม ที่นั่นย่อมมีการพัฒนา”

ในมุมมองของนักพัฒนา สภาพของกลุ่มในยุคเริ่มแรกซึ่งธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ อิทธิพลของธรรมชาติจะมีต่อมนุษย์ที่รวมกันอยู่ในกลุ่มมาก โดยการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของมนุษย์จะอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ อีกทั้งธรรมชาติและผู้นำเป็นตัวกำหนดแนวทางการพัฒนา ซึ่งครอบคลุมวิธีการประกอบอาชีพด้วย ลักษณะการพัฒนาและการประกอบอาชีพในยุคนี้ไม่ซับซ้อนและจำนวนประชากรก็มีไม่มาก

ต่อมา เมื่อจำนวนมนุษย์ที่รวมตัวกันอยู่ในกลุ่มมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทำให้กลุ่มมีขนาดใหญ่ขึ้น เปลี่ยนเป็นชุมชน และเป็นประเทศ ในเวลาเดียวกัน ทรัพยากรธรรมชาติเริ่มเสื่อมโทรม ผู้นำและผู้ตาม คือ ประชาชน พยายามเอาชนะธรรมชาติ ได้ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Folk Wisdom) และการลองผิดลองถูก (Trial and Error) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและการประกอบอาชีพ

เมื่อกลุ่มมีขนาดใหญ่และมั่นคงขึ้นเป็นประเทศ ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติได้ถูกนำมาใช้เป็นจำนวนมาก บางส่วนเสื่อมสลาย ถูกทำลาย และสิ้นสภาพไปเป็นจำนวนมาก ประกอบกับผู้นำ และผู้ตามหรือประชาชนมีการศึกษาสูงขึ้น มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และความชำนาญ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น นำวิชาความรู้ที่เป็นศาสตร์ (Science) หรือความรู้ที่เป็นระบบ ข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีมาใช้เพิ่มขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น จำนวนประชากรได้เพิ่มมากขึ้น เกิดการแข่งขันกันระหว่างกลุ่ม ระหว่างประเทศ หรือหลาย ๆ ประเทศ

เพื่อเร่งปริมาณและเวลาในการทำงานและการผลิต เป็นต้น เหล่านี้ ทำให้ผู้นำประเทศต้องค้นหาแนวทางการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อเอาชนะธรรมชาติ พึ่งพาธรรมชาติน้อยลง หรือไม่ต้องอยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น เดิมมนุษย์อยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ ทุกปีจะเกิดน้ำท่วม ต่อมา มนุษย์มีวิชาความรู้ มีความสามารถ และมีเทคโนโลยีสูงขึ้น ได้สร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วม และยังนำธรรมชาติไปใช้ประโยชน์มากขึ้น เช่น มนุษย์นำน้ำจากน้ำตกไปผลิตเป็นพลังงานไฟฟ้า และมีหน่วยงานที่คอยเฝ้าระวังและเตือนภัยเกี่ยวกับธรรมชาติ เช่น กรมอุตุนิยมวิทยา เป็นต้น สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น (Human Component) ถือว่าเป็นการประดิษฐ์คิดค้นหรือสร้างผลผลิตใหม่ (Innovation) เพื่อนำมาใช้แทนสิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้น (Natural Component) หรือใช้แทนทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource) ที่นับวันจะลดน้อยลง (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2554)

สำหรับคำว่า การพัฒนา ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายคน เช่น

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526) ได้ให้ความหมายของคำว่า พัฒนา หมายถึง

การเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (Directed Change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้
แน่นอนล่วงหน้า (Planned Change)

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) ให้ความหมายของคำว่า พัฒนา หมายถึง การกระทำที่เกิดขึ้น คือ
เปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า

อมร รักษาศักดิ์ และชัตติยา วรรณสุต (2515) ได้ให้ความหมายของคำว่าพัฒนาว่า
หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการ
ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพ (Qualitative Changes) ส่วนการแปลงรูป (Transformation)
เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของตัวกระทำ (Environmental Changes) ซึ่งนอกเหนือจาก
การเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพและปริมาณ เช่น การคมนาคมของประเทศไทยเมื่อเริ่มแรก
ได้มีการใช้รถเทียมม้า แล้วปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยใช้เครื่องจักรไอน้ำมาทำรถไฟ และค่อย ๆ ปรับปรุง
ให้ดียิ่งขึ้น ๆ เรื่อยยิ่งขึ้น ๆ การเปลี่ยนแปลงจากรถม้ามาเป็นรถไฟหรือเป็นรถยนต์ หรือเครื่องบิน
จนเป็นจรวดก็ดี นับได้ว่าเป็นการพัฒนา

พัทธา สายหู (2515) เห็นว่า การพัฒนา แปลว่าการทำให้เจริญการทำให้เปลี่ยนแปลงไป
ในทางที่พึงปรารถนา

ทิตยา สุวรรณชญ (2517) ได้อธิบายการพัฒนา ไว้ว่า การพัฒนา คือการเปลี่ยนแปลงที่
ต้องการและได้กำหนดทิศทางและมุ่งที่จะควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงด้วยสภาวะการพัฒนา
เป็นสภาวะสมาชิกของสังคมได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนได้เต็มที่โดยไม่มีสภาวะครอบงำ
เช่น ความบีบคั้นทางการเมือง ความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ หรือความไม่สมบูรณ์ในอนามัย
ทุกคนสามารถที่จะนำเอาศักยภาพของตนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ เช่น การเพิ่มผลผลิต
ทางการเกษตรของไทยไม่สามารถจะใช้รถแทรกเตอร์แบบอเมริกาได้ ม.ร.ว. เทพฤทธิ์ เทวกุล
ได้ประดิษฐ์ “ควายเหล็ก” ขึ้นมาใช้ไถนาในสภาพแวดล้อมของสังคมไทย

วิทยากร เชียงกุล (2527) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาที่แท้จริงควรหมายถึงการทำให้ชีวิต
ความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทาง
ศิลปวัฒนธรรมและจิตใจและความสงบสันติ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับที่ได้รับปัจจัยทางวัตถุ
เพื่อสนองความต้องการของร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการพัฒนาทางการศึกษาสิ่งแวดล้อม
ที่ดี การพักผ่อนหย่อนใจ และการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่าง ๆ ด้วย ความต้องการ
ทั้งหมดนี้บางครั้งเราเรียกกันว่าเป็นการพัฒนา “คุณภาพ” เพื่อให้เห็นว่าการพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับ
การเพิ่มปริมาณสินค้าหรือการเพิ่มรายได้เท่านั้น หากอยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของ
ประชาชนมากกว่า

Batten (1959) ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาชุมชนของอังกฤษได้ให้ความหมายของคำว่า พัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น

Brookfield (1984) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาโดยเน้นด้านเศรษฐกิจว่า หมายถึง ความก้าวหน้าที่ยั่งยืนสวัสดิการ เป็นต้นว่า การลดความยากจนและลดการว่างงาน การลดความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ

พิชญ์ สมพอง (2529) คำว่า พัฒนา ในความหมายของกลุ่มมาร์กซิสต์ (Marxist) ซึ่งเน้นด้านเศรษฐกิจ มองในแง่ที่ว่า การพัฒนาของประเทศทุนนิยมอุตสาหกรรมยุโรปตะวันตก ในความเป็นจริงต้องอาศัยประเทศด้อยพัฒนาหรือประเทศโลกที่สามซึ่งในแง่นี้ประเทศโลกที่สามไม่เป็นประเทศอุตสาหกรรมจะกลายเป็นประเทศบริวารที่ต้องพึ่งพาประเทศที่จะเจริญก้าวหน้ากว่า ทำให้เศรษฐกิจของประเทศโลกที่สามถูกรอบงา

Kindleberger (1996) กล่าวถึง การพัฒนาทางเศรษฐกิจว่า เป็นการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงระบบการเมือง การเปลี่ยนแปลงระบบสังคม การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ (Ibid) การเปลี่ยนแปลง ดังกล่าวนั้น ใช้ค่านิยมของแต่ละสังคมเป็นตัวกำหนดแนวทางการพัฒนาว่าจะเป็นไปได้ในทิศทางใด ตัวอย่างเช่น คนไทยบางส่วนมีความเชื่อหรือมีค่านิยมว่าเทคโนโลยี เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญหรือแสดงว่าประเทศไทยเป็นประเทศพัฒนา ดังนั้น จึงพยายามที่จะนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ภายในประเทศให้มากที่สุด เป็นต้น

Hoogvelt (1997) เชื่อว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจภายใต้การแบ่งโลกออกเป็นโลกที่พัฒนาและไม่พัฒนาซึ่ง ฮูว์เวลท์ อธิบายว่า การพัฒนามีอยู่ 3 ฐานะ ได้แก่

1. การพัฒนาในฐานะที่เป็นกระบวนการ ในความหมายนี้หมายถึงกระบวนการวิวัฒนาการของความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์รวมทั้งขององค์กรทางวัฒนธรรมด้วย การพัฒนาในฐานะนี้เกี่ยวกับทฤษฎีวิวัฒนาการทั้งแนวเก่า แนวใหม่ ความแตกต่างทางสังคม การผสมผสานและการปรับตัวด้วยการทำให้ดีขึ้น ตลอดจนขั้นตอนของวิวัฒนาการทางสังคม

2. การพัฒนาในฐานะที่เป็นการปฏิสัมพันธ์ ในฐานะนี้ เป็นการมองการพัฒนาว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโตของสังคมด้วยการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมต่าง ๆ ฮูว์เวลท์ ได้อธิบายถึง การพัฒนาของสังคมที่ด้อยพัฒนาด้วยการติดต่อสัมพันธ์ทางการค้า ระบบพาณิชย์ ระบบอาณานิคม อาณานิคมยุคใหม่ การแปลงสภาพโครงสร้างของสังคมดั้งเดิมด้วย

การเป็นสมัยใหม่ภาพได้ลัทธิอาณานิคม การแพร่กระจายทัศนคติ ค่านิยม สถาบันต่าง ๆ ภายใต้อาณานิคม และการขาดตอนของกระบวนการวิวัฒนาการ

3. การพัฒนาในฐานะที่เป็นการปฏิบัติการ การพัฒนาในฐานะนี้ถือว่า การพัฒนาจะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบและตรวจสอบกระบวนการแห่งความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลง โดยมีเป้าหมายให้เลือกสำหรับการพัฒนาหลาย ๆ เป้าหมาย รวมทั้งรูปแบบของการพัฒนา เป็นต้น

ทฤษฎีการพัฒนา

Michael (1983) สรุปเอาไว้ว่า หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา ทฤษฎีการพัฒนาที่สำคัญมีอยู่ 4 ทฤษฎี แต่ขณะเดียวกัน เมื่อไม่นานมานี้ก็มีความพยายามเสนอทฤษฎีที่ 5 เข้ามา รวมทั้งหมดแล้วจึงเป็น 5 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีการพัฒนาตามขั้นตอน (Linear-stages Theory) ทฤษฎีนี้ยึดประเทศอุตสาหกรรมเป็นแม่แบบ วิเคราะห์ว่าประเทศเกษตรกรรมส่วนใหญ่ยังไม่พัฒนาเศรษฐกิจ จึงพยายามวางแผนให้พัฒนาไปสู่อุตสาหกรรม โดยกำหนดเป็นขั้นตอน เช่น ทฤษฎีความเจริญเติบโตของรอสทาว (Rostow's Stages of Growth) หรือตัวแบบการออมและการลงทุนเพื่อสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของฮาร์รอดและโดมาร์ (Harrod-domar Growth Model) เป็นต้น

2. ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง (Structural-change Models) ทฤษฎีนี้ต้องการให้เปลี่ยนโครงสร้างจากภาคเกษตรไปเป็นภาคอุตสาหกรรมซึ่งสามารถผลิตได้มูลค่ามากกว่า อาจต้องมีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรไปยังภาค

อุตสาหกรรม เพื่อดูดซับแรงงานส่วนเกินและพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิต เช่น ทฤษฎีการพัฒนาของลูอิส (Lewis Theory of Development) เป็นต้น

3. ทฤษฎีพึ่งพาระหว่างประเทศ (International-dependence Revolution) นักทฤษฎีในประเทศกำลังพัฒนาหรือมองจากจุดยืนของประเทศกำลังพัฒนาโดยเฉพาะละตินอเมริกานั้น ไม่เห็นด้วยกับทฤษฎีการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยของตะวันตกเพราะมองว่าเป็นการครอบงำ ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาที่พึ่งพา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพึ่งพาทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีจนมีสภาพเหมือนเป็นอาณานิคมสมัยใหม่ และยิ่งพัฒนาไปจะมีคนรวยเพียงกลุ่มน้อยที่ได้รับผลประโยชน์ ปัญหาความเป็นธรรมและการกระจายรายได้จะยิ่งรุนแรงยิ่งขึ้น รวมไปถึงการสร้างค่านิยมในการพัฒนาในทางที่ผิดที่ต้องพึ่งภายนอกอยู่ตลอด

4. ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ (Neoclassical Counterrevolution) ทฤษฎีนี้เกิดในช่วงทศวรรษ 1980 เมื่อรัฐบาลอนุรักษ์นิยมของตะวันตก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษแคนาดาและเยอรมนีตะวันตก พร้อมใจกันรับเอาแนวคิดเสรีนิยมใหม่มาเป็นหลักในการกำหนดนโยบาย แนวคิดนี้จะเน้นเศรษฐศาสตร์มหภาคทางด้านอุปทาน (Supply-side Macroeconomics) หมายความว่า

สนใจการปรับปรุงทางการผลิตมากกว่าการบริโภค ขณะเดียวกันก็เน้นการแปรรูป ลดขนาดของรัฐ ลดการวางแผนจากส่วนกลาง ลดการควบคุมและลดกฎระเบียบแนวคิดนี้มีอิทธิพลต่อองค์การระหว่างประเทศที่สำคัญ คือ ธนาคารโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศ หรือ IMF ตลอดจนองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ จึงทำให้สามารถเผยแพร่แนวคิดของการเปิดเสรีไปอย่างรวดเร็ว

5. ทฤษฎีความเจริญเติบโตแนวใหม่ (New Growth Theory) ทฤษฎีนี้เห็นว่าการเปิดเสรีมีปัญหา เพราะความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจพึ่งพิงภายนอก ขณะที่สถานการณ์ภายนอกผันผวนยากจะคาดการณ์ได้ นอกจากนี้การเติบโตที่เกิดขึ้นยังมีภาวะไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงของภายนอก เช่น การเคลื่อนย้ายทุนและการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ดังนั้น การเพิ่มของผลผลิตมวลรวมจึงเป็นการปรับตัวระยะสั้นและอาจไม่ยั่งยืนด้วยเหตุนี้ ทฤษฎีนี้จึงหันมาสนใจความเจริญเติบโตแนวใหม่ที่เน้นการเติบโตจากภายใน (Endogenous Growth Theory) และเน้นการเติบโตที่ยั่งยืน (Sustainable Growth) ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างทุนกับแรงงาน ไม่ใช่เป็นเพียงการเคลื่อนย้ายทุน ทฤษฎีความเจริญเติบโตแนวใหม่จึงเน้นการใช้ทรัพยากรภายใน และเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์ (Human Capital) โดยเฉพาะลงทุนทางด้านการศึกษา การสร้างโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) และการวิจัยและการพัฒนา (R & D) ซึ่งเป็นทางเลือกอีกทางเลือกหนึ่งของการลงทุนในปัจจุบัน

ทฤษฎีความเจริญเติบโตจากภายในนี้เริ่มเข้ามาทดแทนทฤษฎีรุ่นเก่าที่เน้นความเจริญเติบโตจากภายนอก (Exogenous Growth Theory) นอกจากนี้ทฤษฎีความเจริญเติบโตจากภายในยังมองว่าความเจริญเติบโตขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมเริ่มต้น (Initial Conditions) เช่น ระดับการศึกษา ระดับการพัฒนาของตลาดทุน และที่สำคัญ คือ แบบแผนการกระจายรายได้ก็มีผลต่อความเจริญเติบโตเช่นกัน เนื่องจากการกระจายรายได้มีผลทำให้คนมีทุนต่างกันและมีการลงทุนต่างกัน ระบบเศรษฐกิจที่มีการกระจายรายได้ดีนั้นคนลงทุนก็มากและสามารถลงทุนพร้อม ๆ กันได้ จึงชักนำให้เศรษฐกิจเติบโตเข้าสู่จุดดุลยภาพที่สูงกว่าได้

จากแนวคิดการพัฒนาเบื้องต้น และความหมายการพัฒนา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาหมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี ก็จะไม่เรียกว่าการพัฒนา ขณะเดียวกัน การพัฒนาที่ไม่ได้หมายถึงการเพิ่มขึ้นของปริมาณสินค้า คุณภาพหรือรายได้ของประชาชน เศรษฐกิจที่ขยายตัวเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึงการเพิ่มขึ้นของระดับความพึงพอใจของประชาชนและความสุขของประชาชนด้วยเช่นกัน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับขีดความสามารถ

แนวคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถ (Competency)

ได้เริ่มมีการศึกษาในสหรัฐอเมริกาว่า 50 ปี จากการศึกษาของ Orin B. Graff and Calvin M. Street ซึ่งได้เขียนไว้ในปี ค.ศ. 1956 อาจารย์ทั้งสองท่านได้ใช้คำว่า Competency Pattern ในการกำหนดคุณสมบัติของผู้บริหาร (จิรประภา อัครบวร, 2549) และต่อมาในปี ค.ศ. 1970 การศึกษา Competency เริ่มมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เมื่อบริษัท Mc Ber ภายใต้การนำของ David C. McClelland ได้เข้าไปช่วยในการคัดเลือก Foreign Service Information Officer (FSIOs) เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประเทศสหรัฐอเมริกาในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยได้รับมอบหมายให้ทำการหาเครื่องมือชนิดใหม่ที่สามารถทำนายผลการปฏิบัติงานได้ (สุกัญญา รัสมิธรรมโชติ, 2549) “ขีดความสามารถ” ในปัจจุบันนี้สามารถแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้เป็น 2 กลุ่ม คือ ขีดความสามารถในแนวอังกฤษ (British Approach) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประกาศนียบัตรรับรองวิทยฐานะของพนักงาน หรือบุคลากรผู้หนึ่ง กำหนดจากมาตรฐานผลการปฏิบัติงานที่สามารถยอมรับได้ของงานและวิชาชีพนั้น ๆ ดังนั้นขีดความสามารถในแนวคิดนี้จึงเป็นการกำหนดเฉพาะงานและเป็นไปตามวิชาชีพ ส่วนขีดความสามารถในแนวอเมริกัน (American Approach) มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาบุคลากร กำหนดจากพฤติกรรมของผู้ที่มีผลการปฏิบัติงานดี ซึ่งการพัฒนาบุคลากรนี้จะต้องเป็นไปตามแนวทางที่องค์กรต้องการจะเป็น ดังนั้นขีดความสามารถในแนวทางนี้จึงเป็นขีดความสามารถที่ไม่สามารถลอกเลียนกันได้ เพราะแต่ละองค์กรต้องการบุคลากรที่มีลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะใช้แนวอเมริกัน (American Approach) ดังนั้นในการทบทวนวรรณกรรมจึงทบทวนจากนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่ให้นิยามคำว่า “ขีดความสามารถ” แนวคิดแบบอเมริกัน (American Approach) ซึ่งมีทั้งที่แตกต่างและคล้ายคลึงกันการศึกษาขีดความสามารถ (Competency) ที่นักวิชาการและนักคิดทั้งหลายได้ทำการศึกษาไว้นั้นไม่ว่าจะเป็นความรู้ ทักษะ หรือคุณลักษณะส่วนบุคคล ล้วนเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานให้ได้ตามมาตรฐานหรือเกินกว่าที่มาตรฐานของงานนั้น ๆ กำหนดไว้ ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับในหลายองค์กรว่าการที่องค์กรจะสามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้นั้นบุคลากรที่มีความสามารถที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานในตำแหน่งและมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กรเท่านั้นที่จะทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายเหล่านั้นได้ ขีดความสามารถนั้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์นับแต่การสรรหา/ คัดเลือกบุคลากร การฝึกอบรมและพัฒนา การบริหารผลการปฏิบัติงาน การบริหารค่าตอบแทน และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้านอื่น ๆ การนำขีดความสามารถมาใช้ในระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์จะทำให้ระบบการบริหารงานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นและบุคลากรมีศักยภาพที่สูงขึ้น

ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้องค์กรสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรได้ องค์กรจะสามารถประเมินขีดความสามารถขององค์กรที่มีอยู่ ณ ปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้องค์กรสามารถกำหนดกลยุทธ์และสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจได้

ความหมายของขีดความสามารถ

แนวความคิดเริ่มต้นเกี่ยวกับขีดความสามารถ ได้ถูกจำกัดความโดย McClelland (1993) ให้ความหมายของขีดความสามารถไว้ว่า หมายถึง บุคลิกลักษณะที่เป็นพื้นฐานของปัจเจกบุคคล ซึ่งมีส่วนในการทำนายผลการปฏิบัติงานที่ดีและ/ หรือตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในงาน ขีดความสามารถประกอบด้วยแรงขับ (Motives) ลักษณะ (Traits) แนวคิด/ ความคิดของตน (Self-concepts) ทศนคติ (Attitude) หรือคุณค่า (Values) ความรู้ในเนื้อหา (Content Knowledge) หรือ ความรู้-ความคิด (Cognitive) หรือทักษะเชิงพฤติกรรม (Behavioral Skills) ที่สามารถวัดได้ หรือเชื่อถือได้ ซึ่งประกอบกันทำให้บุคคลแต่ละคนได้รับความสำเร็จในการทำงานแตกต่างกัน

Burgoyne (1993) ซึ่งเป็นนักทฤษฎีด้านการจัดการ (Management Theorists) กล่าวว่า ขีดความสามารถถูกนำมาประยุกต์ใช้กับการวิเคราะห์งานแต่ละงาน เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงความสามารถของบุคคลซึ่งจะก่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นอันจะนำมาซึ่งการบรรลุเป้าหมายขององค์กร

นอกจากนี้ Burgoyne ยังกล่าวเพิ่มเติมว่า ขีดความสามารถจัดเป็นเครื่องมือทางเทคนิค (Technical Tool) ที่ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ในหลาย ๆ ด้าน เช่น การสรรหา/ คัดเลือกบุคลากร การฝึกอบรมและพัฒนา การบริหารผลการปฏิบัติงาน การบริหารค่าตอบแทน การสืบทอดตำแหน่งงาน และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้านอื่น ๆ

ความสามารถในนิยามของ Boyatzis (1998 อ้างถึงใน ดนัย เทียนพุด, 2546) สรุปได้ว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่ในตัวบุคคลซึ่งกำหนดพฤติกรรมของบุคคลเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการของงานภายใต้ปัจจัยสภาพแวดล้อมขององค์กร และทำให้บุคคลมุ่งมั่นไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ และเขาได้กำหนดระดับของความสามารถ (Level of Competency) ไว้ 3 ระดับ ได้แก่

1. แรงจูงใจและคุณลักษณะ
2. ภาพลักษณ์/ แนวคิดของตนเองและบทบาททางสังคม
3. ทักษะ

Spencer (1993) ได้กล่าวถึงขีดความสามารถไว้ว่า ขีดความสามารถคือคุณลักษณะของบุคคลที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลต่อความมีประสิทธิภาพของเกณฑ์ที่ใช้และการทำงานที่ดีขึ้นกว่าเดิม

Hamel & Prahalad (1994) ได้กล่าวถึง “ขีดความสามารถหลัก” (Core Competency)

ในบทความในหนังสือ Harvard Business Review โดยได้เขียนเกี่ยวกับขีดความสามารถหลักว่า เปรียบเสมือนการบูรณาการของทักษะและเทคโนโลยีที่สนับสนุนต่อความสำเร็จในการแข่งขันของธุรกิจ และต่อมาในปี 1994 Hamel and Prahalad ก็ได้ให้ความหมายขีดความสามารถ โดยพิจารณาจาก

1. คุณค่าต่อลูกค้า หมายถึง เสนอสิ่งที่สร้างประโยชน์ให้กับลูกค้าอย่างแท้จริง เป็นทักษะที่สามารถทำให้ธุรกิจมอบประโยชน์พื้นฐานต่อลูกค้า
2. ความแตกต่างจากคู่แข่ง หมายถึง จะต้องแตกต่างในการแข่งขันหรือเลียนแบบได้ยากและระดับความสามารถเป็นสิ่งที่ทำให้ธุรกิจสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน
3. พัฒนาเพิ่มได้ หมายถึง ความสามารถที่แท้จริง เมื่อสร้างให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ในตลาด ถ้าจะประเมินว่า ความสามารถใดสามารถพัฒนาเพิ่มได้พิจารณาจากผู้บริหารระดับสูงที่จะต้องทำงานหนักเพื่อหนีไปจากมุมมองที่เน้นผลิตภัณฑ์ในสมรรถภาพของธุรกิจ

Dale and Hes (1995) ได้ให้ความหมายของขีดความสามารถว่าเป็นการค้นหาสิ่งที่ทำให้เกิดการปฏิบัติงานที่ดีเลิศ (Excellence) หรือการปฏิบัติงานที่เหนือกว่า (Superior Performance) นอกจากนี้ได้ให้ความหมายของขีดความสามารถด้านอาชีพ (Occupational Competence) ว่าหมายถึง ความสามารถ (Ability) ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสายอาชีพเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานที่ถูกต้องหวังไว้ คำว่า “มาตรฐาน” ในที่นี้ คือ องค์ประกอบของความสามารถ (Elements of Competencies) เกณฑ์การปฏิบัติงาน (Performance Criteria) และคำอธิบายขอบเขตงาน (Range Statement)

ธานินทร์ อุดม (2540) ได้กล่าวว่า ขีดความสามารถเป็นกลุ่มของพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ รวมถึงความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดหนึ่งที่ว่าขีดความสามารถเป็นคุณสมบัติของผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งต่าง ๆ ที่จะต้องมีและเป็นคุณสมบัติหรือความสามารถที่จะทำงานลักษณะต่าง ๆ ในตำแหน่งนั้น ๆ ได้ ซึ่งเป็นลักษณะที่ทำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

เดชา เศษะวัฒน์ไพศาล (2543) กล่าวว่า ขีดความสามารถ (Competency) หมายถึง ทักษะ ความรู้ ความสามารถหรือพฤติกรรม (Skill, Knowledge and Attributes) ของบุคลากรที่จำเป็นในการปฏิบัติงานใดงานหนึ่ง กล่าวคือ “ในการทำงานอย่างหนึ่ง เราต้องรู้อะไร” และเมื่อมีความรู้หรือข้อมูลแล้วเราต้องรู้ว่าจะทำงานนั้น ๆ อย่างไร” และ “เราควรมีพฤติกรรมหรือคุณลักษณะเฉพาะอย่างไร จึงจะทำงานได้อย่างประสบความสำเร็จ” สิ่งเหล่านี้ช่วยให้องค์กรทราบว่าเป็น “คุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่ดีในการทำงานของบุคลากรในองค์การ (Superior Performance)

นั่นเป็นอย่างไร”

दन्य तेनपुढ (2546) ได้กล่าวถึงคำจำกัดความของคำว่า จิตความสามารถ (Competency) ว่า คือ การบูรณาการความรู้ ทักษะ ทัศนคติและคุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal Attributes) มาใช้ได้ดีที่สุดในบทบาทนั้น ๆ จนกระทั่งเกิดผลงานที่มีคุณค่าสูงสุด (Superior Performance) หรือมีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยได้แบ่งความสามารถออกเป็น 2 ลักษณะดังนี้

1. ความสามารถในมิติของพฤติกรรม หมายความว่า ในธุรกิจจะมีเรื่องบทบาทหน้าที่ตาม วิชาชีพของคนหรือผู้บริหารในตำแหน่งต่าง ๆ ที่ทำงานเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ทางธุรกิจในแง่ของความสามารถเชิงพฤติกรรม คือ การเข้าไปวิเคราะห์สิ่งที่เป็นพฤติกรรมหลักของหน้าที่รับผิดชอบก็จะได้สิ่งที่เรียกว่า คุณลักษณะของความสามารถของหน้าที่การงาน

2. ความสามารถในมิติของงาน หมายถึง ความสามารถในด้านการทำงาน ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานอาชีพ สิ่งที่ได้รับหรือผลจากการทำงานตามอาชีพหรือมาตรฐานอาชีพ คือ ผลงานที่สามารถปฏิบัติได้

ธำรงค์ศักดิ์ คงคาสวัสดิ์ (2548) อธิบายความหมายของ Competency ว่าหมายถึง คุณลักษณะ เช่น ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ทักษะ ทัศนคติ ความเชื่อ ตลอดจนพฤติกรรมของบุคคลที่จะสามารถปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จได้

จากนิยามความหมายที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้น ทำให้สามารถสรุปได้ว่า ความหมายของ จิตความสามารถที่ให้นิยามโดยนักวิชาการแต่ละท่านนั้นก็จะเป็นนิยามที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนักวิชาการเหล่านั้น มีมุมมองและประสบการณ์ในสาขาวิชาที่ตนเองเกี่ยวข้องอย่างไร แต่โดยรวมแล้วไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการจากสาขาใดต่างก็มีเป้าหมายของจิตความสามารถโดยมุ่งเน้นไปที่การประสบความสำเร็จ ตั้งแต่ในระดับบุคคลไปจนถึงความสำเร็จในระดับการดำเนินธุรกิจขององค์กร โดยจิตความสามารถของบุคลากรภายในองค์กรที่มีองค์ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และมีคุณลักษณะส่วนบุคคล (Attribute) ที่เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งจิตความสามารถเหล่านั้นสามารถสร้างความแตกต่างที่ทำให้บุคคลนั้นประสบความสำเร็จ ซึ่งจะนำไปสู่การประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจขององค์กรด้วยเช่นกัน

ในการศึกษานี้ได้นิยามความหมายของจิตความสามารถไว้ว่า จิตความสามารถ คือ ความสามารถใด ๆ ซึ่งผู้ปฏิบัติงานพึงมีเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานที่รับผิดชอบได้บรรลุตามเป้าหมายและสามารถพัฒนาไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศได้ โดยความสามารถซึ่งประกอบขึ้นเป็นจิตความสามารถหนึ่ง ๆ นั้นประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) บุคลิกลักษณะ (Traits) แนวคิด/ความคิดของตน (Self-concepts) ทัศนคติ (Attitude) หรือ ค่านิยม (Values) ซึ่งจิตความสามารถนี้สามารถวัดได้หรือเชื่อถือได้

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

แนวคิดทางการบริหารการจัดการในอดีตที่ผ่านมาระบบการจัดการของการผลิต และกิจกรรมต่าง ๆ ก็ดี ทางเศรษฐกิจ ทางการ ตลาดมิได้มีความสลับซับซ้อนมากนัก และไม่ต้องอาศัยระบบของการจัดการเช่นในปัจจุบันนี้ กระทั่งเมื่อมีการปฏิวัติอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในโลก (ประมาณปี ค.ศ 1880 เป็นต้นมา) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก อันมีผลทำให้เศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ตลอดจนมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเริ่มเป็นที่ยอมรับและขยายตัวมากขึ้น มีการพัฒนามากขึ้นเป็นลำดับ

ขอบเขต และความหมายของการบริหารจัดการ

บริบทที่สำคัญประการหนึ่งของนักบริหาร คือการจัดการ หรือการบริหารองค์การ ให้สามารถอยู่ได้อย่างมีเสถียรภาพ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง โดยรวบรวมเอากลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การ นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อความสำเร็จในเป้าหมาย โดยคำนึงถึงความมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความประหยัด

ความหมายขององค์การ

Chester (1970) กล่าวว่า องค์การคือ ระบบที่บุคคลสองคนหรือมากกว่าร่วมแรงร่วมใจกันทำงานอย่างมีจิตสำนึก

Herbert (1974) กล่าวว่า องค์การคือ กระบวนการจัด โครงสร้างให้บุคคลเกิดปฏิสัมพันธ์ในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

องค์การคือ กลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป รวมกันขึ้นเพื่อที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยที่บุคคลคนเดียวไม่สามารถดำเนินการให้สำเร็จได้โดยลำพัง ซึ่งเราจะพบว่าองค์การจะเกิดขึ้นและมีอยู่ในสังคมมนุษย์ทุกหนทุกแห่ง และองค์การก็เป็นเครื่องมือสำหรับการดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายและความสำเร็จ

ดังนั้น การจัดการ (Management) หรือการบริหาร (Administration) 2 คำนี้จึงเป็นคำที่คนส่วนใหญ่คุ้นเคยและใช้กันอยู่เสมอย่างกว้างขวาง จึงมีความหมายคล้ายคลึงกันและใช้ทดแทนกันอยู่เสมอ เพราะฉะนั้นการจัดการ (Management) คือ การจัดการภารกิจภายในองค์การให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป็นไปตามนโยบายแผนงานที่ได้กำหนดไว้หรือการจัดการหมายถึง ภารกิจของบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือหลายคนที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของแต่ละบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ ส่วนการบริหาร (Administration) หมายถึง การบริหารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในระดับและแผนงาน ซึ่งส่วนใหญ่ใช้กับการบริหารในภาครัฐหรือองค์การขนาดใหญ่ จากความเห็นของนักวิชาการต่อคำทั้ง 2 จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ของผู้ใช้ว่าจะมีความเหมาะสมไปในทางใด ซึ่งอาจใช้

คำทั้ง 2 แทนกันได้

องค์ประกอบขององค์การ (Elements of Organization) ที่สำคัญ 5 ประการ

1. คน องค์การจะประกอบด้วยคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งส่วนใหญ่ขององค์การจะมีคนเป็นจำนวนมากปฏิบัติงานร่วมกัน หรือแบ่งงานกันทำ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด โดยที่คนจะปฏิบัติงานร่วมกันได้จำเป็นต้องอาศัย “ความรู้ทางพฤติกรรมศาสตร์” เพื่อทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน

2. เทคนิค การบริหารองค์การต้องอาศัยเทคนิควิทยาการ หรือที่เรียกว่า เทคโนโลยี เพื่อการแก้ไขปัญหาหรือตัดสินใจ หรืออาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันนี้้องค์การไม่สามารถจะบริหารงานได้โดยอาศัยแต่เฉพาะประสบการณ์ ความเฉลียวฉลาดของนักบริหารเท่านั้น ในหลายกรณีผู้บริหารต้องอาศัย เทคนิคทางการบริหารเพื่อการแก้ไขปัญหาหรือการตัดสินใจ และในขณะเดียวกันก็เป็นการลดความเสี่ยงอีกด้วย

3. ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร หรือที่เรียกว่า สารสนเทศ ในการปฏิบัติงานและการแก้ไขปัญหา การอาศัยเทคนิคทางการบริหาร ยังไม่เพียงพอสำหรับการบริหารองค์การ นักบริหารยังต้องอาศัยความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร เพื่อความเข้าใจ เพื่อการวิเคราะห์ ตลอดจนการคาดคะเนแนวโน้มในอนาคตอีกด้วย ดังนั้นเทคนิคเพื่อการบริหารจึงควบคู่ไปกับ ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร

4. โครงสร้าง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญไม่น้อยขององค์การ ซึ่งนักบริหารจะต้องจัดโครงสร้างให้สอดคล้องกับงาน เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่เหมาะสม เพื่อให้งานขององค์การบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ มนุษย์จัดตั้งองค์การขึ้นมาก็เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่มนุษย์ต้อง ดังนั้น องค์การจึงต้องมีเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

ความหมายของการบริหารจัดการ

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายกันไว้มากมาย ตามแนวทางที่แต่ละท่านได้ศึกษามา เช่น Mary (1977) “การบริหารการจัดการเป็นเทคนิคการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น”

George (1977) “การบริหารการจัดการ เป็นกระบวนการของการวางแผนการจัดองค์การ การกระตุ้นและการควบคุมให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน โดยใช้ทรัพยากรบุคคลและอื่น ๆ”

James (1982) “การจัดการคือ กระบวนการ (Process) ของการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organization) การสั่งการ (Leading) และการควบคุม (Controlling) ความพยายามของสมาชิกในองค์การและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์การกำหนดไว้”

หน้าที่ในการจัดการ (The Function of Management)

นักวิชาและนักบริหารได้มีการวิเคราะห์ว่า การจัดการเป็นความรู้ที่มีประโยชน์ ดังนั้น จึงได้จัดการศึกษาหน้าที่ของการจัดการ โดยแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้คือ

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดองค์การ (Organization)
3. การจัดหาคนเข้าทำงาน (Staffing)
4. ภาวะผู้นำ (Leading)
5. การควบคุม (Controlling)

สำหรับ Gulick and Lyndall (1937) ได้กำหนดหน้าที่ของผู้บริหารในการจัดการไว้ 7 ประการด้วยกัน คือ

- P = Planning การวางแผน
- O = Organizing การจัดองค์การ
- S = Staffing การจัดการคนเข้าทำงาน
- D = Directing การอำนวยการ
- CO = Co-ordinating การประสานงาน
- R = Reporting การรายงาน
- B = Budgeting งบประมาณ

หน้าที่ของการจัดการและทักษะในแต่ละระดับขององค์การ

ผู้บริหาร คือ บุคคลที่ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การเพื่อให้ดำเนินไปสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ผู้บริหารขององค์การจะสามารถจัดการตามกระบวนการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับความสามารถทางการจัดการ 3 ชนิด คือ

1. ความสามารถด้านความคิด (Conceptual Skill) เป็นความสามารถในการมองภาพรวมทั้งทั้งองค์การ และความสามารถที่จะรวบรวมเอากิจกรรมและ สถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในองค์การ
2. ความสามารถด้านคน (Human Skill) ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การทำงานเป็นทีมการสร้างบรรยากาศในการทำงาน และการยอมรับความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน
3. ความสามารถด้านงาน (เทคนิค) (Technical Skill) มีความรู้ ความชำนาญ กระบวนการ วิธีการขั้นตอนต่าง ๆ ในการทำงาน และความสามารถในการประยุกต์ใช้งาน ประสบความสำเร็จได้ดี

ระดับของผู้บริหารแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ผู้บริหารระดับสูง (Top Manager) ทำหน้าที่นำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ โดยกำหนดนโยบายต่าง ๆ ขององค์กร ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งมีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก
2. ผู้บริหารระดับกลาง (Middle Manager) ทำหน้าที่ควบคุมประสานงานกับผู้บริหารระดับต้นให้ดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานที่ได้กำหนดไว้ และนำผลสำเร็จรายงานต่อผู้บริหารระดับสูง
3. ผู้บริหารระดับต้น (First-line Manager) เป็นผู้บริหารที่ใกล้ชิดกับผู้ปฏิบัติการ และมีโอกาสรับรู้ปัญหาที่จริง

ทรัพยากรในการบริหารการจัดการ

ทรัพยากรหรือปัจจัยที่นักบริหารต้องให้ความสนใจ เพื่อให้การดำเนินการตามวัตถุประสงค์ขององค์กรประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้

คน (Man) คือ ทรัพยากรบุคคลที่เป็นหัวใจขององค์กร ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการจัดการ

เงิน (Money) คือ ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรดำเนินการต่อไปได้

วัสดุ (Materials) คือ วัตถุดิบซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญไม่แพ้ปัจจัยอื่น จำเป็นต้องมีคุณภาพ และมีต้นทุนที่ต่ำเพราะมีผลกระทบต่อต้นทุนการผลิต

เครื่องจักร (Machine) เครื่องจักรอุปกรณ์ ที่มีศักยภาพที่ดีจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการผลิตเช่นกันวิธีการบริหารหรือวิธีการปฏิบัติ (Management or Method) การจัดการหรือการบริหารในองค์กรธุรกิจประกอบด้วยระบบการผลิตหรือระบบการให้บริการต่าง ๆ หากมีระบบที่ชัดเจนตลอดจนมีระเบียบขั้นตอนวิธีการต่าง ๆ ในการทำงาน ย่อมส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จได้ดี

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่ให้ความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ มีกระบวนการรักษาสีเขียวอย่างยั่งยืน และการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ตอบสนองความต้องการเหล่านี้ได้ คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือ Ecotourism การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือ Ecotourism เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหรือ Sustainable Tourism

มีบทบาทสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวมของประเทศ ทั้งในเชิงเศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณข้างเคียง

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

Ecotourism มาจากคำผสมภาษาอังกฤษระหว่างคำว่า Ecology แปลว่านิเวศวิทยา กับคำว่า Tourism แปลว่า การท่องเที่ยว ในวงการท่องเที่ยวและแวดวงวิชาการที่เกี่ยวข้องยังได้ใช้คำภาษาอังกฤษอื่น ๆ ที่สำคัญและมีความหมายใกล้เคียงกัน เช่น Nature-based Tourism, Green Tourism, Bio Tourism แทน Ecotourism ได้เช่นกัน เพื่อบ่งบอกให้เห็นว่าเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น แม้จะมีการบัญญัติคำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” จากราชบัณฑิตยสถาน แต่ก็ยังมีนักวิชาการหลายกลุ่มใช้คำว่า Ecotourism ในความหมายว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ดรชนี เทียนพุด และสุรเชษฐ์ เศรษฐมาต, 2539)

ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้ในความหมายของ Ecotourism อาจใช้คำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หรือ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” ก็ได้ นิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้ Ceballos-Lascurain (1988) ได้กล่าวในสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (International Union of the Conservation of Nature and Nature Resources = IUCN) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยไม่ให้เกิดการรบกวนหรือทำความเสียหายแก่ธรรมชาติ แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืช และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติ

Boo (1991) ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวแบบอิงธรรมชาติ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อันเนื่องมาจากการมีรายได้สำหรับการปกป้องดูแลรักษาพื้นที่ การสร้างงานให้ชุมชนท้องถิ่นพร้อมทั้งให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

The Ecotourism Society (1997) ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ซึ่งต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและคำนึงถึงประชาชนในท้องถิ่นให้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี

Western (1993) ได้ปรับปรุงคำจำกัดความจากนิยามขององค์กรภาคเอกชน ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ “การเดินทางท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติซึ่งมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นดีขึ้น”

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2539, หน้า 31) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงเนื้อหาสาระด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมีการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ คำว่าธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ครอบคลุมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นด้วย ส่วนคำว่ารักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน หมายถึง การปันผลประโยชน์ต่าง ๆ กลับสู่ชุมชนท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยสรุป คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความหมายที่หลากหลาย และแตกต่างกันออกไป ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ความหมายที่

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540, หน้า 2-51) กำหนดความหมายให้ ซึ่งจำกัดความของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) คือ “การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน”

จากนิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ข้างต้น จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวแบบดั้งเดิม (Conventional Tourism) กล่าวคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีขอบเขตในการพิจารณาที่ลึกซึ้งและให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์เป็นหลัก ดังนั้นจึงสามารถสรุปวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ 4 ประการ (ยูวดี นรินทร์ตระกูล, 2538, หน้า 53-55) คือ

1. เพื่อพัฒนาจิตสำนึก (Awareness) และความเข้าใจ (Understanding) ของนักท่องเที่ยวในการทำคุณประโยชน์แก่สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ
2. เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณค่าสูงให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยว
3. เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่
4. เพื่อดูแลรักษาและคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังมุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม (Indigenous Attraction) ที่ปรากฏในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการศึกษาเรียนรู้และสร้างความพึงพอใจเกี่ยวกับความหลากหลายและวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนเหล่านั้นด้วย

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในประเทศไทย ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ กำหนดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้เช่นกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ศูนย์วิจัยป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2538, หน้า 3-5) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีองค์ประกอบสำคัญที่ควรพิจารณาอยู่ 3 ประการ คือ

1. การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถือเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หากธรรมชาติและระบบนิเวศได้รับผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ในรูปแบบใดก็ตาม โอกาสที่ธรรมชาติและระบบนิเวศเหล่านั้นจะเสื่อมโทรมลงหรือถูกทำลายให้ด้อยคุณค่าลงไปก็มีอยู่สูง ดังนั้น การให้ความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเกี่ยวกับความจำเป็นในการปกป้องรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อให้คงอยู่สนองความต้องการของคนทั่วไปจึงเป็นสิ่งที่จะต้องกระทำ นอกจากนี้การสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ยังรวมไปถึงบุคคลกลุ่มต่าง ๆ เช่น ราษฎรในท้องถิ่น มัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ด้วยทั้งนี้วิธีการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์มีหลายรูปแบบ แต่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นมักจะเน้นวิธีการจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretation Programs) เช่น การจัดให้มีศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretation Center) ในแหล่งท่องเที่ยว จัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการศึกษาเรียนรู้ จัดให้มีนิทรรศการหรือแผ่นป้ายบรรยายตามบริเวณหรือจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ จัดให้มีเส้นทางเดินเท้าหรือทางเดินป่าที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติหลากหลายแก่ผู้มาเยือน รวมไปถึงการฝึกอบรมมััคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวพบเห็น

2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว องค์ประกอบนี้มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบแรก กล่าวคือ นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourist) มักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาหรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะต่าง ๆ และสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ตลอดจนแหล่งธรรมชาติที่ยากลำบากต่อการเดินทางและทำหาย และมักไม่สนใจความสะดวกสบาย เช่น การเดินทางท่องเที่ยวแบบชายหาด พักตามรีสอร์ต หรือ โรงแรมที่หรูหรา กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องการการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติแวดล้อมมากกว่า ดังนั้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องพิจารณาถึงการจัดให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับที่ลึกซึ้ง ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวและได้รับ

ความพึงพอใจกลับไป

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น สภาพทางเศรษฐกิจและชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ภายในและรอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติ ควรได้รับการพิจารณาให้เป็นวัตถุประสงค์หรือองค์ประกอบที่สำคัญของการส่งเสริมและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะการท่องเที่ยวมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาวมากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อความอยู่รอดของธรรมชาติแวดล้อม ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่าง ๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม รูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ การลงทุนเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ (Low Scale-low Impact Tourism Development) การเป็นมัคคุเทศก์ (Nature Guides) การนำสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยว และการจ้างงานในส่วนบริการอื่น ๆ เป็นต้น ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกิจการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าจะช่วยปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้นในระยะยาว จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พื้นที่อนุรักษ์ประเภทต่าง ๆ และลดการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติลง ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการช่วยส่งเสริมเรื่องการอนุรักษ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมส่วนรวมระดับประเทศอีกด้วย สุรเชษฐ์ เชนฐุมาส (2538, หน้า 14-16)

กำหนดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 4 ประการ คือ

Ecologically Sensitive หมายถึง จิตสำนึกหรือความรับผิดชอบต่อที่มีต่อระบบนิเวศ ซึ่งผู้รับผิดชอบ ได้แก่ ผู้ประกอบการ หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับพื้นที่ นักท่องเที่ยวและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในส่วนต่าง ๆ ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องนำส่วนประกอบ (Component) ในเรื่องความรับผิดชอบต่อและจิตสำนึกเข้ามาเป็นแนวทางในการจัดการ

Low Impact หมายถึง ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสังคมน้อยที่สุด ซึ่งตรงกันข้ามกับการท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ (Mass Tourism) ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องคำนึงถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ทั้งนี้รวมถึงการไม่ควรเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดใหญ่ ถาวร หรือมีปริมาณค่อนข้างมาก แต่จะเน้นสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก มีความสะดวกสบายพอสมควร สอดคล้องผสมกลมกลืนไปกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

Education หมายถึง จะต้องให้บริการข้อมูลข่าวสารเพื่อให้นักศึกษา ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว หรือผู้เข้าไปใช้ประโยชน์ เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ คู่มือศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น นอกจากนั้นควรจัดให้มีมัคคุเทศก์ที่มีคุณภาพ โดยจะต้องฝึกอบรมมัคคุเทศก์เฉพาะทางที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนิเวศวิทยา ระบบนิเวศ และธรรมชาติให้มากขึ้น

Local Benefit หมายถึง การกระจายรายได้ไปสู่คนในท้องถิ่น ให้ได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการท่องเที่ยว คือ เปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการให้บริการทางการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหาร สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมทั้งการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นด้วย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538, หน้า 7-8) กล่าวถึงหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Principles of Ecotourism) มี 8 ประการ ดังนี้

1. มีพื้นฐานอยู่บนธรรมชาติ วัฒนธรรม และชุมชน (Nature-based/ Cultural-based/ Community-based)
2. มีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน (Sustainably Managed)
3. คำนึงถึงสังคมวัฒนธรรม (Inclusive of Social and Cultural Aspects)
4. ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น (Educational to Tourist and Local People)
5. คนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ (Benefit to Local People)
6. คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม (Involvement of Local People)
7. แหล่งท่องเที่ยวต้องเป็นของแท้ดั้งเดิม (Product Authentic)
8. นักท่องเที่ยวมีความพอใจ (Tourist Satisfaction)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544, หน้า 2-4) ได้กำหนดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 4 ประการเป็นแนวทาง 1) ด้านพื้นที่ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ 2) ด้านการจัดการมีการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 3) ด้านกิจกรรมรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นสิ่งแวดล้อมศึกษา 4) ด้านองค์การชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภาพ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Ecosystem) ในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-based Tourism)

2. องค์กรประกอบการด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Responsible Travel) ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึง การอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุม การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably Managed Tourism) เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Responsible Travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

3. องค์กรประกอบการด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education-based Tourism)

4. องค์กรประกอบการด้านมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of Local Community or People Participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับผลประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทน เพื่อนำกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุม การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี่เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass Root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation-based Tourism)

กล่าวโดยสรุป จะเห็นว่า องค์กรประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบไปด้วย 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวนั้นต้องเป็นพื้นที่ธรรมชาติ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้านการจัดการ มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม ด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการกระจายรายได้ไปสู่คนในท้องถิ่น ให้ได้รับผลประโยชน์ ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการท่องเที่ยว

นโยบายการทองเที่ยวเชิงนิเวศ

นโยบายหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ต้องมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้นจึงกำหนดให้มีนโยบายหลักดังนี้

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมีการควบคุมดูแลรักษา และจัดการทรัพยากร ให้คงสภาพเดิมแท้ไว้ให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงหรือลดวันการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่อ่อนไหว ง่ายต่อการถูกรบกวนและฟื้นตัวได้ยาก
2. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม และการปรับให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบและกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ พึงหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอย่างรุนแรงต่อการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ หากเน้นในการแปรประโยชน์ จากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยรวม
3. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงการพัฒนาด้านการให้การศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน มากกว่าการมุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจ และการมีรายได้เพียงอย่างเดียว
4. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมชุมชน ในกระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา หรือให้ประชาชนมีตัวแทน เป็นคณะกรรมการร่วมในทุกระดับ
5. ให้ความสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นความจำเป็นอันดับต้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทั้งนี้ให้องค์กรต่าง ๆ กำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และกำหนดวิธีการที่เหมาะสม
6. นำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่าง ๆ อย่างมีความสำคัญ ได้แก่ แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาภาค พร้อมทั้งให้มีการจัดสรร และกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงและเพียงพอ
7. สนับสนุนการศึกษา วิจัย และประเมินผลการพัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อกำหนด แนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน
8. มีการใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแล รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว อย่างเคร่งครัด โดยเน้นการแนะนำ ดักเตือน และสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย
9. จัดทำแนวทางปฏิบัติ หรือคู่มือการจัดการ (Code of Conduct) แก่ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้อง

10. จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน โดยให้มีการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสารและการจัดการร่วมกันทุกระดับ

นโยบายด้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการจัดการที่ประสานการจัดการในด้านต่าง ๆ ภายใต้อัตลักษณ์พื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และองค์ประกอบในเชิงระบบของการท่องเที่ยว ซึ่งกระบวนการจัดการจะต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและชัดเจนระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม นโยบายการจัดการ ได้กำหนดแนวทางด้านต่าง ๆ 6 ด้าน ซึ่งสามารถกำหนดเป็นนโยบายและกลยุทธ์การจัดการที่มีประสิทธิภาพได้ นโยบายเฉพาะด้าน มีดังนี้

1. นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

1.1 กำหนดกรอบการพัฒนาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยมีมาตรฐานที่ชัดเจนให้ยกเลิกการท่องเที่ยวในพื้นที่เปราะบาง สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกำหนดพื้นที่เหมาะสมในเขตอนุรักษ์

1.2 สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศนอกเขตอนุรักษ์ ในเขตพื้นที่ธรรมชาติและพื้นที่เอกชนและเขตชุมชน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.3 วางแผนการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามขอบเขตของขีดความสามารถที่รองรับได้ โดยการกำหนดเขตพื้นที่ท่องเที่ยว เขตสงวนเพื่อการศึกษาและรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม เขตกันชน และเขตพื้นที่ฟู

1.4 สนับสนุนการพัฒนากลุ่มแหล่งท่องเที่ยว และโครงข่ายการท่องเที่ยวในท้องถิ่นระดับกลุ่มพื้นที่ให้มีความเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยให้มีการกระจายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับที่สามารถทดแทนแหล่งท่องเที่ยวเกินขีดความสามารถในการรองรับได้

1.5 สนับสนุนการจัดระบบข้อมูลข่าวสารในการเดินทาง เพื่อใช้ในการจัดการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความสามารถในการรองรับของแต่ละพื้นที่ และการถ่ายเทนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงอย่างเป็นระบบ

1.6 กำหนดมาตรการการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เข้มงวดมากขึ้น และให้การสนับสนุนการประกอบการที่มีมาตรการถูกต้องเหมาะสม อย่างเป็นรูปธรรม

1.7 สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการควบคุม คุณภาพ ตรวจสอบ และจัดการมลพิษสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยว

1.8 สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการวางแผนและจัดการ
ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. นโยบายด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

2.1 กำกับ ควบคุม ดูแล การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับรูปแบบ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยให้เป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ที่ถือเอาการปฏิบัติในสนามเป็นบทเรียนของการศึกษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงผลกระทบของกิจกรรม
ที่มีต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

2.2 จัดให้มีการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและ
ทรัพยากรในระบบโรงเรียน และสถาบันการศึกษาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นให้เกิดความเข้าใจ
ที่ถูกต้องด้วยการท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน

2.3 สนับสนุนสื่อสารมวลชนและสื่อข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการศึกษา
ธรรมชาติและวัฒนธรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับใช้เป็นข้อมูลคู่มือและอุปกรณ์การเรียนรู้
ของนักท่องเที่ยวตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง

2.4 สนับสนุนงบประมาณในการจัดสื่อความหมายธรรมชาติที่มีคุณภาพ
ในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

2.5 ให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่มาสื่อความกับนักท่องเที่ยว
รวมทั้งสนับสนุนให้ประชาชนเป็นมัคคุเทศก์เฉพาะหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อให้ นักท่องเที่ยว
ได้รับความรู้อย่างแท้จริง และเป็นการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

2.6 ขยายการให้การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง
ทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดและเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ ในระยะต้นให้มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้และ
จิตสำนึกของบุคลากรในภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีศักยภาพสูง และมีบทบาทในกระบวนการ
ท่องเที่ยว

3. นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

3.1 พัฒนาแบบแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดรวมถึงการมี
ส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น เอกชนและประชาชนทั่วไปในด้านการลงทุน การผลิตสินค้าและ
บริการ ทั้งนี้ต้องมีความเสมอภาค เป็นธรรมในกรอบที่เหมาะสม สอดคล้องกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ
และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

3.2 สนับสนุนการจัดตั้งขบวนการร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ในรูปขององค์กรหรือคณะกรรมการระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่น โดยมีเครือข่ายครอบคลุม
ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนและทุกระดับ โดยให้องค์กรมีขอบเขตความสามารถในการตัดสินใจและ

ดำเนินการอย่างอิสระภายใต้กรอบที่ตอบสนองความจำเป็นในการจัดการแต่ละระดับ

3.3 เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และติดตาม ประเมินผลตลอดจนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งปรับทัศนคติและ ปรับปรุงขีดความสามารถของหน่วยงานของรัฐให้สามารถร่วมมือและเกื้อหนุนการมีส่วนร่วม ของประชาชนมากขึ้น

3.4 ส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรประชาชน ที่ดูแลด้าน สิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งที่เป็นนิติบุคคลและไม่เป็นนิติบุคคล

3.5 แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนากฎหมายและระบบงบประมาณของภาครัฐ ให้ สามารถส่งเสริมและเอื้ออำนวยต่อการประสานงานความร่วมมือของหน่วยงานปฏิบัติทุกระดับกับ ประชาชนท้องถิ่นตลอดจนกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ในการให้ชุมชนมีโอกาสในการควบคุม กำกับ ดูแล และจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง

3.6 สนับสนุนพัฒนาศักยภาพของคน โดยการเพิ่มความรู้ ทักษะ และการมีจิตสำนึก ในด้านการจัดการพัฒนาการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว การอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมสำหรับชุมชนให้กว้างขวางมากขึ้น

3.7 สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ ในด้าน การจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีอิสระและสามารถจัดเก็บรายได้เพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟูการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง โดยให้มีการพัฒนาทักษะการจัดการที่ถูกต้อง

4. นโยบายด้านการส่งเสริมตลาดและการนำเที่ยว

4.1 กำกับส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในทิศทางที่เหมาะสมกับ สภาพทรัพยากรและขีดความสามารถในการจัดการรองรับการท่องเที่ยว ละเว้นหรือชะลอ การส่งเสริมตลาดในพื้นที่ที่ยังไม่พร้อม ง่ายต่อการถูกกระทบกระเทือนจากการท่องเที่ยว

4.2 สนับสนุนการตลาดในรูปแบบประสานการท่องเที่ยวเป็นเครือข่ายที่เหมาะสม ทั้งที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลอดโปรแกรม และแบบผสมผสานกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้มีการกระจายนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม

4.3 ส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการพัฒนาศูนย์การท่องเที่ยวที่เน้น การศึกษาและกิจกรรมเชิงนิเวศ สำหรับกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยมุ่งเน้นในกลุ่มเยาวชน กลุ่มแรงงาน และเกษตรกรเป็นพิเศษ ทั้งนี้รวมถึงการจัดการศึกษาและกิจกรรม ตอบสนองตลาดต่างประเทศด้วย

4.4 ส่งเสริมการบริการนำเที่ยวเชิงนิเวศให้พัฒนาการบริการที่มีคุณภาพ มุ่งเน้น การให้การศึกษ การเรียนรู้จากประสบการณ์ และการมีส่วนร่วมอย่างเป็นธรรมกับชุมชนท้องถิ่น

ตลอดจนมีสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการใช้มาตรฐานในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการบริการอย่างเต็มที่

4.5 กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการบริการการนำเที่ยว มาตรฐานการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในลักษณะที่มีความเข้มงวดมากเป็นพิเศษ ภายใต้การจัดให้มีการพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวในระดับที่เหมาะสม โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรที่อยู่เหนือความต้องการส่วนบุคคล

4.6 ส่งเสริมการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้ขอบเขตการพัฒนา โดยการใช้สื่อที่หลากหลาย และมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภูมิภาค

5. นโยบายด้านการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยว

5.1 จัดระบบการเดินทางเชื่อมโยงโครงข่ายการท่องเที่ยวให้มีความสะดวกตามควรให้เหมาะสมกับพื้นที่และกิจกรรม โดยเน้นด้านความปลอดภัยเป็นหลัก

5.2 สนับสนุนให้มีการใช้พลังงานอย่างประหยัด เหมาะสมตามความจำเป็นและตามขนาดพื้นที่ท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สนับสนุนใช้พลังงานทดแทนลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่หมดเปลืองในกิจกรรมการท่องเที่ยว

5.3 สนับสนุนระบบการสื่อสารโทรคมนาคม สร้างโครงข่ายที่ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกระจายตัวครอบคลุมพื้นที่ท่องเที่ยวและโครงข่ายการมีส่วนร่วมทุกระดับเพื่อการติดต่อสื่อสารการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยว และการบรรเทาสาธารณภัยในยามฉุกเฉิน

5.4 สนับสนุนให้การบริการการท่องเที่ยว ดำเนินการ โดยภาคเอกชนหรือองค์กรหรือประชาชน ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยองค์กรของรัฐเป็นฝ่ายสนับสนุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และการกำหนดพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวรองรับ ทั้งนี้ให้มีการรอบการพัฒนา ด้านการบริการที่มีขนาด รูปแบบ และคุณภาพการบริการ ตามแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5.5 การจัดการบริการของรัฐในพื้นที่ที่จำเป็น จะต้องมีขนาดและบริการที่พอเหมาะ โดยมุ่งเน้นการช่วยเหลือและเรียนรู้ด้วยตนเองของนักท่องเที่ยว ที่สอดคล้องกับรูปแบบและกิจกรรม ของการท่องเที่ยวนั้น ๆ การจัดการบริการต้องไม่เป็นการแสวงกำไร หรือแข่งขันกับภาคเอกชน แต่ควรให้มีเป็นรายได้เสริมสำหรับการฟื้นฟูและรักษาทรัพยากร

5.6 การจัดการบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้คำนึงถึงความเหมาะสมสอดคล้องตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น การเพิ่มโอกาสการมีส่วนร่วม และการกระจายรายได้แก่ชุมชน และประชาชนท้องถิ่น

5.7 กำหนดมาตรฐานและมาตรฐานในการควบคุมและส่งเสริมการบริการและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการสร้างมาตรฐานการจูงใจการให้การรับรองมาตรฐานการบริการ และการให้รางวัล เป็นต้น

6. นโยบายด้านการส่งเสริมการลงทุน

6.1 สนับสนุนการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน อยู่ภายในกฎเกณฑ์ที่กำหนด เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนสามารถพัฒนากระบวนการบริการที่มีคุณภาพ โดยใช้มาตรการทางภาษี การสร้างสิ่งจูงใจอื่น ๆ การตอบแทนในรูปแบบของรางวัล เป็นต้น

6.2 สนับสนุนการลงทุนของชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการให้ยืมหรือให้กู้ดอกเบี้ยต่ำจากสถาบันการเงินของรัฐ

6.3 ส่งเสริมให้องค์กรธุรกิจเอกชนสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์กรประชาชน

6.4 สนับสนุนด้านงบประมาณ และสิทธิประโยชน์แก่องค์กรพัฒนาเอกชน ในการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการสนับสนุนการพัฒนาของประชาชนท้องถิ่น

6.5 ส่งเสริมการลงทุนผลิตสินค้า อุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดกิจกรรมเชิงนิเวศการจัดการบริการ และการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวขึ้นภายในประเทศ หรือลดต้นทุนการนำเข้าสินค้าที่จำเป็นจากต่างประเทศ

กลยุทธ์การจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การที่จะให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวหลักที่สำคัญในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ต้องการการพัฒนาที่ยั่งยืน และเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ จึงเห็นควรกำหนดกลยุทธ์ในการจัดการที่เกี่ยวข้อง ทั้งสิ้น 6 กลยุทธ์ ที่สอดคล้องภายใต้นโยบายหลักและนโยบายแต่ละด้าน ดังนี้

1. กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
2. กลยุทธ์การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก
3. กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น
4. กลยุทธ์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและบริการนำเที่ยว
5. กลยุทธ์การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการท่องเที่ยว
6. กลยุทธ์การส่งเสริมการลงทุน

กลยุทธ์ด้านต่าง ๆ มีแนวความคิด วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ดังนี้

1. กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
แนวความคิด

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญอย่างยิ่งของการท่องเที่ยว สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้จำแนกองค์ประกอบนี้ออกเป็น

ประเภทที่ 1 แหล่งธรรมชาติ (เน้นที่ความหลากหลายหรือความดั้งเดิม)

ประเภทที่ 2 แหล่งวัฒนธรรมรวมแหล่งประวัติศาสตร์ที่เน้นความสัมพันธ์กับระบบนิเวศในพื้นที่

แหล่งทรัพยากรเหล่านี้อาจมีสภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยว และมีการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ อยู่แล้ว หรือเป็นแหล่งธรรมชาติหรือวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในการนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ภายในแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ จะสามารถจัดการเพื่อให้มีการท่องเที่ยวได้มากกว่าหนึ่งรูปแบบ การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่เป็นการนำทรัพยากรที่มีความสำคัญในระบบนิเวศเสนอต่อนักท่องเที่ยวเท่านั้น หากยังรวมถึงการสงวนรักษา ฟื้นฟู ควบคุม ดูแล ทรัพยากรเหล่านั้นให้คงสภาพไว้ให้ดีที่สุด เป็นการเสริมมาตรการการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสามารถนำมาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้นานที่สุด หรือตลอดไป การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นที่จะตอบสนองจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ด้วยการเพิ่มการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ในระยะที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวหลายแหล่ง ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเกิดความเสื่อมโทรม ทั้งนี้เป็นผลมาจากการจัดการป้องกันปัญหา การควบคุม และมาตรการการแก้ไขปัญหาลิงแควล้อมมิได้รับการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ หรือขาดระบบการจัดการแบบยั่งยืน ดังนั้นทรัพยากรการท่องเที่ยวจำเป็นต้องได้รับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย โดยมุ่งเน้นที่แหล่งกำเนิดมลพิษซึ่งได้แก่ นักท่องเที่ยว กิจกรรมของนักท่องเที่ยว และการบริการการท่องเที่ยวกลยุทธ์การจัดการจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานการป้องกันและลดสาเหตุที่จะทำให้เกิดปัญหาเป็นประการสำคัญกลยุทธ์การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมมีเจ้าของพื้นที่หรือผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบหลัก โดยผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว สถาบันต่าง ๆ ในสังคม องค์กรประชาชน และประชาชนท้องถิ่น ต้องให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ รักษาสภาพ ไม่ทำลายหรือสร้างความเสียหายแก่ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

1. วัตถุประสงค์ของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อให้มีการจัดการทรัพยากรอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

3. เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าสัมผัส เรียนรู้ถึงแก่นแท้ของทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในระบบนิเวศ ได้อย่างกว้างขวางโดยปราศจากการทำลายหรือทำให้เสียหายแก่ทรัพยากร

4. เพื่อป้องกันและรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมให้คงสภาพเดิมให้มากที่สุด ลดผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งทางกายภาพ ชีวภาพ สังคม และวัฒนธรรม เป้าหมายของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

1. กำหนดบทบาทของแหล่งท่องเที่ยว ประเมินระดับศักยภาพและขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งในประเทศให้ชัดเจน เพื่อจัดระดับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระยะเวลา 5 ปี ปรับปรุงและจัดการยกความเหมาะสมของแหล่งท่องเที่ยว ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น ในอัตราเพิ่มร้อยละ 10 ต่อปี

2. ให้แต่ละแหล่งท่องเที่ยวมีการจัดการเขตการท่องเที่ยว สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการท่องเที่ยวแบบอื่นและกิจกรรมอื่น อย่างเหมาะสมจำนวน 400 แห่ง ในเวลา 5 ปี

3. ให้ทุกแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการจัดเตรียมระบบการสื่อความหมายขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว มีการพัฒนาการสื่อความหมายธรรมชาติที่ประสิทธิภาพมากขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญของทุกจังหวัดในเวลา 5 ปี

4. มีการใช้มาตรการและเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อการวางแผน พื้นฟู และการแก้ไขปัญหามลพิษใน 5 ปี

5. มีการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร สารสนเทศ ในการบริหารพื้นที่ การจัดการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยว การติดตามผล และการป้องกันสาธารณสมบัติ

6. มีการใช้มาตรการในการจัดการควบคุมปริมาณ กิจกรรม และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

2. กลยุทธ์การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

แนวความคิด

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีจุดมุ่งหมายในระดับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยรวม เพื่อให้มีบทบาทและทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสม ในการส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติตลอดจนการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมโดยรวม ด้วยการให้กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นสื่อกลางทางการศึกษาและการเรียนรู้ด้านระบบนิเวศของนักท่องเที่ยว และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์แก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน และประชาชนโดยทั่วไป ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ความสำคัญต่อการศึกษามรดกธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวัฒนธรรมชุมชนในพื้นที่ เป็นเป้าหมายหลักของการท่องเที่ยวดังกล่าว หากไม่มีกระบวนการให้การศึกษา

เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของทรัพยากรท่องเที่ยวแล้ว การสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ย่อมยากที่จะเกิดขึ้น และการท่องเที่ยวนั้นไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การกำหนดกลยุทธ์การให้การศึกษา จะให้ความสำคัญในระหว่างการท่องเที่ยวเป็นหลัก แต่ควรมีการให้ข้อมูลก่อนการท่องเที่ยว และมีการศึกษาเพิ่มเติมในภายหลังด้วย

ดังนั้น การศึกษา (Education) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญในกระบวนการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะการมุ่งเน้นการเสริมสร้างจิตสำนึก และความรับผิดชอบในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้สามารถดำรงสถานภาพและอำนวยประโยชน์อย่างยั่งยืนสืบไป ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน และประชาชนในท้องถิ่น

การดำเนินการจัดการศึกษาในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นรูปแบบ วิธีการ และการใช้สื่อต่าง ๆ ทางการศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ที่ต่าง ๆ ที่สำคัญได้แก่ การสื่อความหมายของธรรมชาติ (Interpreting) การฝึกอบรม (Training) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง (On the Job Training) กรณีศึกษา (Case Study) บทบาทสมมุติ (Role Play) เกมส์ (Game Dynamic) การระดมสมอง (Brain Storming) การอภิปราย (Discussion) และสื่อต่าง ๆ ทางการศึกษาการสื่อความหมายธรรมชาติเป็นรูปแบบที่ชัดเจนที่สุดของการให้การศึกษาในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งกลยุทธ์นี้จึงต้องให้ความสำคัญ 2 ระดับ คือ การให้การศึกษาทั่วไป และการสื่อความหมายธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวกลยุทธ์ในการจัดการศึกษาในระบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมีศูนย์กลางและโครงข่ายความร่วมมือที่จะร่วมกันในการพัฒนาทิศทาง นโยบาย รูปแบบ วิธีการ เทคโนโลยี และสื่อต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งในระดับควบคุมนโยบายและระดับปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยรวม

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

1. วัตถุประสงค์การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

เพื่อการพัฒนากระบวนการศึกษาเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวผู้เกี่ยวข้องในการจัดการทั้งภาครัฐและเอกชน ประชาชนในท้องถิ่น และประชาชนโดยทั่วไป ให้มีจิตสำนึกต่อคุณค่า ความสำคัญของระบบนิเวศ การดำรงสถานภาพและการอำนวยประโยชน์อย่างยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในระดับที่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมปฏิบัติตนที่เหมาะสม และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

เป้าหมายการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทุกแห่ง เป็นแหล่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการ มีกิจกรรมและสื่อความหมายธรรมชาติที่เสริมความรู้ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่าง ๆ
2. สื่อสาธารณะต่าง ๆ ธุรกิจบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ สามารถเป็นผู้ให้การศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและการอนุรักษ์ แก่นักท่องเที่ยวและประชาชน โดยทั่วไป เป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้การท่องเที่ยว
3. มีบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาฝีมือจนมีความสามารถ เฉพาะด้านการศึกษาและสื่อความหมายในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการ และประชาชนในท้องถิ่น
4. เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการปฏิบัติตนที่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการควบคุมบังคับน้อยที่สุด

3. กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

แนวความคิด

การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น เป็นเป้าหมายสำคัญ ได้รับการเน้นให้มีในกระบวนการท่องเที่ยวแนวใหม่ ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนในองค์รวมของระบบสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ให้ความสำคัญ โดยจัดเป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นครอบคลุมการมีส่วนร่วมขององค์กรอื่น ๆ ด้วย แต่ได้เน้นการให้ความสำคัญแก่ประชากรท้องถิ่น ในอันที่จะมีบทบาทในการกำกับ ดูแล และควบคุมการท่องเที่ยวได้มากขึ้น และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ประชาชนในชุมชนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว มีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมาก เนื่องจากประชาชนเป็นเจ้าของท้องถิ่น สามารถเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงกับหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชน ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการท่องเที่ยวระดับต่าง ๆ ได้ความรู้ลึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นของสมาชิกชุมชน ซึ่งมีความรัก ความหวงแหน พึ่งพิงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวได้ ชุมชนจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชนเอง และระหว่างชุมชนกับเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยในส่วนที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐจะอยู่ในฐานะเป็นผู้รับทราบนโยบาย ฯ แผนงานและแผนปฏิบัติการ ส่วนระหว่างชุมชนกับหน่วยงานเอกชนจะอยู่ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของฐานรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่จัดขึ้นโดยเอกชนหรือบริษัทท่องเที่ยว เช่น ร่วมพัฒนาจุดขายต่าง ๆ ได้แก่ ที่พักอาศัย ภัตตาคาร

การนำเสนอลูกค้านำด้านวัฒนธรรม ศิลปะและประเพณีต่าง ๆ ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว เป็นต้นกลยุทธ์ การสร้างการมีส่วนร่วม เป็นเรื่องที่ต้องได้รับความร่วมมือและความเข้าใจจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์กรของรัฐ และเจ้าของหรือผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลพื้นที่ รวมทั้งผู้ประกอบการ ที่ประกอบกิจการอย่างเป็นธรรมกับประชาชนในพื้นที่

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

วัตถุประสงค์ของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ ในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พัฒนาให้เกิดความรัก ความหวงแหน ดูแล รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เพิ่มพูนรายได้จากระบบ และเรียนรู้ เข้าใจ ปฏิบัติได้ ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง และสามารถมีสัมพันธ ภาพเชิงธุรกิจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เป้าหมายของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

1. ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ และตัดสินใจ ในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และให้มีส่วนรับรู้แผนระดับชาติ แผนระดับท้องถิ่น ระบบปฏิบัติการ โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ โดยให้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้ ความเข้าใจ ปฏิบัติได้ในการจัดการและดำเนินการเชิงธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. ประชาชนชุมชนท้องถิ่นมีความรัก ความหวงแหน มีการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม โดยมีส่วนร่วมในการประเมินผลและกำหนดนโยบาย
3. ประชาชนท้องถิ่นมีการรวมกลุ่มหรือจัดตั้งองค์กร เพื่อเป็นศูนย์เชื่อมโยงกับองค์กร ภายนอก ทั้งที่เป็นองค์กรของรัฐ เอกชน นิติบุคคล หรือเอกชนที่ดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ
4. เกิดการกระจายรายได้ผ่านระบบและกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นบริเวณพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเพิ่มพูนรายได้จากส่วนนี้

4. กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดและบริการนำเที่ยว

แนวความคิด

ตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นตลาดที่กำลังได้รับความสนใจ จากนักท่องเที่ยว องค์กร ของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว นักอนุรักษ์ และบุคคลทั่วไปที่รักธรรมชาติ และต้องการรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน การมองตลาดการท่องเที่ยวจึงมีสองด้าน คือ ด้านตลาดที่ต้องการมีสิ่งดึงดูดใจใหม่ ๆ ที่เป็นเหมือนผลิตภัณฑ์ (Product) ในการเสนอขายกับ ด้านที่ให้ตลาดเป็นสื่อ นำคนเข้าไปสัมผัส เรียนรู้ และร่วมรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว กลยุทธ์

การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการประสานแนวคิดทั้งสองเข้าด้วยกัน ภายใต้กรอบความต้องการโดยรวมของประเทศเป็นหลักแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นทรัพยากรที่มีความอ่อนไหว อาจได้รับผลกระทบได้ง่าย ดังนั้น กลยุทธ์ด้านการตลาดจึงเป็นกลยุทธ์ที่ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการจัดการและการพัฒนา ที่มีการดำเนินการแล้วอย่างมีคุณภาพ โดยต้องจัดให้เกิดความสมดุลระหว่างความสามารถในการรองรับของพื้นที่กับปริมาณนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ การตลาดจะต้องพิจารณาการกระจายตัวที่เหมาะสมของอุปสงค์ และสนับสนุนกลยุทธ์ด้านอื่น ๆ ควบคู่กันไปด้วยการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกระบวนการที่ต้องจัดทำขึ้น โดยมุ่งส่งเสริมให้ตลาดเป็นตลาดที่มีคุณภาพ และให้การท่องเที่ยวสอดคล้องกับความต้องการ หรือความคาดหวังของกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้น การส่งเสริมการตลาดจึงไม่ใช่การพยายามเพิ่มปริมาณของนักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว หากยังต้องจัดสรรให้มีการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวเหมาะสมต่อสภาพของอุปทานที่มีอยู่ ภายใต้ขีดความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวที่รองรับได้ นอกจากนี้ การตลาดจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบรรลุเป้าหมายอื่น ๆ ด้วย เช่น ด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม ด้านการให้การศึกษา ด้านการกระจายรายได้ เป็นต้น กลยุทธ์ด้านการตลาด เป็นกลยุทธ์ที่ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการจัดการและการพัฒนาที่มีการดำเนินการอยู่แล้วอย่างมีคุณภาพ โดยต้องจัดให้เกิดความสมดุลระหว่างความสามารถในการรองรับของพื้นที่กับปริมาณนักท่องเที่ยว ทั้งนี้การตลาดจะต้องพิจารณาการกระจายตัวที่เหมาะสมของอุปสงค์ และสนับสนุนกลยุทธ์ด้านอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วยกลยุทธ์ในระยะแรก จึงควรมุ่งเน้นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีศักยภาพ และมีการจัดการรองรับการท่องเที่ยวไว้ก่อนข้างดี ก่อนที่จะส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกว้างขวางออกไป การส่งเสริมการตลาดอย่างเต็มที่ต้องดำเนินการภายหลังการดำเนินการจัดการทรัพยากรที่มีศักยภาพนั้น ๆ และมีการสร้างโครงข่ายการท่องเที่ยวที่เหมาะสมแล้วก่อนด้วยในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พบว่าเป็นกลไกที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นตัวกลางเชื่อมโยงระบบตลาดกับตลาดทรัพยากร หรือให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะการกระจายข้อมูล ข้อเสนอแนะไปยังนักท่องเที่ยว การนำเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่มีศักยภาพที่สุดในการควบคุมพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และการควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพที่สุด รวมทั้งเป็นส่วนที่จะส่งเสริมให้เกิดนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มมากขึ้น โดยมัคคุเทศก์คือ ผู้มีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลและรายละเอียดของทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อการศึกษาแก่นักท่องเที่ยว การเดินทางท่องเที่ยวแบบเอกเทศของนักท่องเที่ยวนั้น จะเกิดประโยชน์ได้น้อยในการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ ยกเว้นการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการทรัพยากรแบบศึกษาด้วยตนเอง

(Self-guide) ซึ่งโดยภาพรวมแล้วจะมีปริมาณน้อย นอกจากนี้ ตัวกลางนี้ยังจะมีบทบาทที่สำคัญในการกำกับและควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้อยู่ในกรอบของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งเป็นผู้ที่จะสามารถสนับสนุนกลยุทธ์การจัดการด้านอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

วัตถุประสงค์การส่งเสริมตลาดและบริการนำเที่ยว

1. เพื่อส่งเสริมและเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพเหมาะสมตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวอย่างมีความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานที่มีอยู่

2. เพื่อส่งเสริมและการพัฒนาบริการนำเที่ยว ให้มีบริการที่เหมาะสม มีคุณภาพตามกรอบที่กำหนด มีปริมาณที่เพียงพอต่อการบริการนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และให้สามารถเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยจัดให้มีมัลติเพล็กซ์ที่เป็นระบบรองรับและเป็นสื่อกลางการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว

เป้าหมายการส่งเสริมตลาดและบริการนำเที่ยว

1. เพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ต่อปี และเพิ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพในด้านการรักษาระบบนิเวศให้มีสัดส่วนมากขึ้น

2. มีโครงข่ายการท่องเที่ยวในกลุ่มพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้เป็นชุดของการท่องเที่ยว

3. มีการกระจายตัวนักท่องเที่ยวสู่กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวหลัก รอง และทั่ว ๆ ไปในประเทศในสัดส่วนที่สูงขึ้น

4. เพิ่มสัดส่วนของกิจกรรมวันพักผ่อน และค่าใช้จ่ายในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนโดยรวมของการท่องเที่ยวระดับประเทศ

5. มีบริการนำเที่ยวเชิงนิเวศในระดับชาติและท้องถิ่นที่มีบริการและการจัดเตรียมมัลติเพล็กซ์ที่มีคุณภาพ เพียงพอในการบริการ ครอบคลุมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

6. มีบริการที่ได้มาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ในระยะ 5 ปี และให้ทุกบริการได้มาตรฐานในระยะ 10 ปี

7. ทุกชุมชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริการนำเที่ยว และมัลติเพล็กซ์เฉพาะในเวลา 10 ปี

5. กลยุทธ์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ

แนวความคิด

โครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ถือได้ว่าเป็นการจัดตั้งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานให้แก่นักท่องเที่ยวเช่นเดียวกับบริการในการท่องเที่ยวโดยทั่วไป หากแต่การบริการในรูปแบบนี้ จะมีความเข้มงวดในการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคม เป็นบริการที่มีการเสริมความสมบูรณ์ในองค์ประกอบต่าง ๆ ตามปรัชญาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้นจึงมักมีขนาดของการพัฒนาในระดับปานกลาง-ต่ำ ตามขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากรการท่องเที่ยว ไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีความกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐานและบริการที่จำเป็น ได้แก่ เส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งเส้นทางศึกษาธรรมชาติ การบริการที่พักในระดับโรงแรมจนถึงการตั้งเต็นท์ในพื้นที่ การบริการอาหาร และเครื่องดื่ม โครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ เท่าที่จำเป็น เช่น น้ำใช้ ไฟฟ้า การขนส่ง การสื่อสาร และการรักษาความปลอดภัย ภายใต้อาณาเขตที่เหมาะสมของพื้นที่และการพัฒนาในพื้นที่นั้น ๆ

กลยุทธ์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ เป็นภารกิจของผู้ให้บริการ เจ้าของหรือผู้ควบคุมดูแลพื้นที่ หน่วยงานของรัฐ และในบางพื้นที่ประชาชนท้องถิ่นสามารถมีส่วนในการพัฒนาโดยนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเข้าใจถึงขนาดการบริการที่อาจมีจำกัดตามสภาพด้วย วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

1. วัตถุประสงค์ของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ

2. เพื่อให้มีอุปทานด้านการบริการการท่องเที่ยวโดยรัฐและเอกชน ที่เพียงพอเหมาะสมตามสภาพความจำเป็นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับที่สามารถให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวตามสมควร ผู้ประกอบการมีรายได้เพียงพอ มีการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น โดยให้มีผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรน้อยที่สุด

เป้าหมายของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ

1. มีบริการโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมเพียงพอ ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวทุกแห่งในระยะ 5 ปี

2. มีบริการที่ได้มาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ในระยะ 5 ปี และให้ทุกบริการได้มาตรฐาน ในระยะ 10 ปี

6. กลยุทธ์การส่งเสริมการลงทุน

แนวความคิด

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ปัจจุบันเข้าใจว่าอาจยังให้ผลตอบแทนค่อนข้างต่ำ แต่สร้างความเชื่อมั่นได้ว่ามีการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นในสัดส่วนที่สูงกว่า การส่งเสริมการลงทุนจึงเป็นมาตรการที่สนับสนุนให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่กระจาย

ผลตอบแทนสู่ท้องถิ่น หรือสนับสนุนการลงทุนของท้องถิ่นเองมากขึ้น นอกจากนี้ การส่งเสริมการลงทุนยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือที่ดีในการสร้างการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการการส่งเสริมและควบคุมให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกลยุทธ์การส่งเสริมการลงทุน เป็นภารกิจที่รัฐบาลกลาง สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน กรมสรรพากร สำนักงบประมาณ หรือสถาบันการเงินของรัฐ จะต้องมีส่วนร่วมสนับสนุนอย่างแข็งขัน

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

1. วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการลงทุน

- 1.1 เพื่อสนับสนุนให้การลงทุนด้านบริการมีศักยภาพในการพัฒนาให้มีคุณภาพด้านการบริการ การรักษาสีสิ่งแวดล้อม และมีขีดความสามารถในการแข่งขัน
- 1.2 เพื่อสร้างโอกาสในการลงทุนของผู้ประกอบการขนาดเล็กและชุมชนท้องถิ่นในการประกอบกิจการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสร้างขีดความสามารถในการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้อง

2. เป้าหมายของการส่งเสริมการลงทุน

มีมาตรการ กองทุน และองค์กรส่งเสริมการลงทุนแก่ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับชาติและท้องถิ่น องค์กร ชุมชน และประชาชนท้องถิ่น ตลอดจนผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถให้บริการได้ตามสมควร ภายใต้กรอบที่จำกัดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แนวคิดเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

อาเซียน หรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations-ASEAN) เป็นการรวมกลุ่มเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นหนึ่งเดียว เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถ การแข่งขันในเวทีการค้าระหว่างประเทศในทุก ๆ ด้าน สามารถรับมือกับปัญหาทางการค้าที่ส่งผลกระทบต่อภูมิภาคอาเซียนหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการเป็นประชาคมอาเซียน คือ การทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเป็น “ครอบครัวเดียวกัน” ที่มีความแข็งแกร่งและมีภูมิคุ้มกันมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ปลอดภัย และสามารถทำมาค้าขายได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น

การจัดตั้งประชาคมอาเซียน ถือเป็นการปรับตัวครั้งใหญ่และวางรากฐานของการพัฒนาทางเศรษฐกิจท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ เช่น โรคระบาด อาชญากรรมข้ามชาติ ภัยพิบัติธรรมชาติ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ภาวะโลกร้อน และความเสี่ยงที่อาเซียนจะต้องแข่งขันทางเศรษฐกิจ

กับประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะจีนและอินเดีย ซึ่งมีอัตราขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด ประชาคมอาเซียนถือกำเนิดจากปฏิญญา Declaration of ASEAN Concord II หรือ Bali Concord II ระบุให้มีการจัดตั้งประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2563 แต่ต่อมาได้ตกลงที่จะร่นระยะเวลาจัดตั้งเป็นปี พ.ศ. 2558 โดยมี กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) เป็นพื้นฐานทางกฎหมายร่วมกันที่จะต้องปฏิบัติตาม (Legal Binding) อันเป็นกรอบกระบวนการปฏิรูปอาเซียนเพื่อปรับสภาพนิติบุคคลและจัดโครงสร้างองค์กรใหม่เพื่อการเป็นประชาคมอาเซียน โดยมุ่งเน้นการสร้างนิติฐานะ (Legal Status) ทางกฎหมายและมีพันธะสัญญาต่อกันในเวทีระหว่างประเทศของอาเซียนกฎบัตรอาเซียนจะเกี่ยวข้องกับโครงสร้างองค์กร สถานะทางกฎหมาย กระบวนการตัดสินใจ และกลไกการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศสมาชิก รวมทั้งเรื่องกองทุนและงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของอาเซียน

ความเป็นมาของอาเซียน

อาเซียน หรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations-ASEAN) ก่อตั้งขึ้น โดยปฏิญญากรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 (ค.ศ. 1967) มีสมาชิกเริ่มแรก 5 ประเทศ และต่อมามีประเทศเข้าร่วมเป็นสมาชิกเพิ่มเติม จนถึงขณะนี้ มีจำนวนประเทศสมาชิกรวม 10 ประเทศ ประกอบด้วย

1. สาธารณรัฐอินโดนีเซีย เข้าเป็นสมาชิกวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 (ค.ศ. 1967)
2. มาเลเซีย เข้าเป็นสมาชิกวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 (ค.ศ. 1967)
3. สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ เข้าเป็นสมาชิกวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 (ค.ศ. 1967)
4. สาธารณรัฐสิงคโปร์ เข้าเป็นสมาชิกวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 (ค.ศ. 1967)
5. ราชอาณาจักรไทย เข้าเป็นสมาชิกวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 (ค.ศ. 1967)
6. บรูไน ดารุซาลาม เข้าเป็นสมาชิกวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2527 (ค.ศ. 1984)
7. สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เข้าเป็นสมาชิกวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2528 (ค.ศ. 1985)
8. สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เข้าเป็นสมาชิกวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997)
9. สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า เข้าเป็นสมาชิกวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997)
10. ราชอาณาจักรกัมพูชา เข้าเป็นสมาชิกวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2542 (ค.ศ. 1999)

ตลอดระยะเวลา 40 ปีที่ผ่านมา อาเซียนได้เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของโลกและภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง จากจุดเริ่มต้นของการมุ่งเน้นในการสร้างความร่วมมือทางการเมืองและความมั่นคงร่วมกันในระยะแรก ได้ปรับเปลี่ยนไปสู่ความร่วมมือในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะเศรษฐกิจมากขึ้น โดยผลจากบรรยากาศแห่งสันติภาพ เสถียรภาพ ความมั่นคงและความร่วมมืออย่างใกล้ชิด ทำให้อาเซียนเป็นภูมิภาคที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และด้วยศักยภาพทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศทำให้อาเซียนมีพลังต่อรองในเวทีการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศและได้รับการยอมรับจากประเทศ/ ภูมิภาคอื่น ๆ มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ความร่วมมือของอาเซียนก้าวหน้าไปสู่ทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจนร่วมกัน ในโอกาสครบรอบ 30 ปีของการก่อตั้งอาเซียนเมื่อปี พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997) ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนได้ร่วมประกาศ “วิสัยทัศน์อาเซียน 2020” (ASEAN Vision 2020) ในการประชุม ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ เมื่อเดือนธันวาคม 2540 โดยมีเป้าหมาย 4 ประการ คือ

1. วงสมานฉันท์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (A Concert of Southeast Asian Nations)
2. หุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาอย่างมีพลวัต (A Partnership in Dynamic Development)
3. มุ่งปฏิสัมพันธ์กับประเทศภายนอก (An Outward-looking ASEAN) และ
4. ชุมชนแห่งสังคมที่เอื้ออาทร (A Community of Caring Societies)

ต่อมาได้มีการลงนามในปฏิญญาวาด้วยความร่วมมืออาเซียน (Declaration of ASEAN Concord II หรือ Bali Concord II) เพื่อจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ภายในปี พ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020) ในการประชุมผู้นำอาเซียน (ASEAN Summit) ครั้งที่ 9 เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2546 ที่เมืองบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งนับเป็นการปรับตัวและพัฒนาของอาเซียนครั้งสำคัญอีกวาระหนึ่ง

การจัดตั้งประชาคมอาเซียน

ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community: AC) เกิดขึ้นจากการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 9 เมื่อ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2546 (ค.ศ. 2003) ณ ประเทศอินโดนีเซีย ผู้นำอาเซียนได้ร่วมลงนามในปฏิญญาวาด้วยความร่วมมือในอาเซียน ฉบับที่ 2 (Declaration of ASEAN Concord II หรือ Bali Concord II) เพื่อแสดงเจตนารมณ์ที่จะนำอาเซียนไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ภายในปี พ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020) ซึ่งต่อมาได้มีการตกลงให้มีการเร่งรัดการจัดตั้งประชาคมให้แล้วเสร็จเร็วขึ้นเป็นภายในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) โดยจะสนับสนุนการรวมตัวและความร่วมมืออย่างรอบด้าน ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ประกอบด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่

1. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political Security Community: APSC) มีเป้าหมายเพื่อให้อาเซียนเป็นสังคมที่มีความไว้เนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกัน มีเสถียรภาพ สันติภาพ และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ

1.1 การเป็นประชาคมที่มีกฎเกณฑ์ บรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน เพื่อสร้างความแข็งแกร่งแก่ประชาธิปไตย ส่งเสริมธรรมาภิบาล และหลักนิติธรรม ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

1.2 การเป็นภูมิภาคที่มีเอกภาพ สงบสุข และมีความแข็งแกร่ง พร้อมรับผิดชอบร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาความมั่นคงที่ครอบคลุมทุกมิติ เพื่อส่งเสริมและรักษาความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรและเป็นประโยชน์กับประเทศภายนอก เพื่อสันติภาพในโลก และ

1.3 การดำเนินบทบาทที่สำคัญในเวทีระดับภูมิภาคและระดับระหว่างประเทศ เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ร่วมกันของอาเซียนทั้งนี้ พิมพ์เขียวประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (APSC Blueprint) ได้รับการรับรองจากที่ประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ 14 เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2552 ณ อำเภอชะอำ-หัวหิน ประเทศไทย

2. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) เพื่อให้ภูมิภาคอาเซียนมีความมั่นคง มั่งคั่ง และสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่น ๆ ได้ โดยสร้างความร่วมมือที่ครอบคลุมถึงการพัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ ความตกลงด้านคุณสมบัติวิชาชีพการหารือนโยบายทางการเงินและเศรษฐกิจมหภาคกันอย่างใกล้ชิดมาตรการทางการเงินด้านการค้าความเชื่อมโยงด้านการสื่อสารและโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และการส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนในการก่อตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เป็นต้น กล่าวโดยย่อแล้วประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะพลิกโฉมอาเซียนให้กลายเป็นภูมิภาคที่มีการไหลเวียนของสินค้า บริการการลงทุน แรงงานฝีมือ และทุนอย่างเสรี ทั้งนี้ ผู้นำอาเซียนได้ให้การรับรองพิมพ์เขียวประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ 13 เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ณ ประเทศสิงคโปร์

3. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural: ASCC) เพื่อยก ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอาเซียนโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม ความยุติธรรมและสิทธิ การส่งเสริมความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม และการสร้างอัตลักษณ์อาเซียน ทั้งนี้ พิมพ์เขียวประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASCC Blueprint) ได้รับการรับรองจากที่ประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ 14 เมื่อวันที่ 1 มกราคม

พ.ศ. 2552 ณ อำเภอชะอำ-หัวหิน ประเทศไทยในการนี้ เพื่อเป็นการรับรองการเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) ตามที่ผู้นำอาเซียนได้ตกลงไว้ ผู้นำอาเซียนได้ลงนามกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 13 เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ณ ประเทศสิงคโปร์ และได้มีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการเมื่อ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2551

แนวคิดการจัดทำกฎบัตรอาเซียนเกิดขึ้นในกรอบกระบวนการปฏิรูปอาเซียน เพื่อสร้างสภาพนิติบุคคลของอาเซียนและจัดโครงสร้างองค์กรเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน โดยมุ่งเน้นการสร้างนิติฐานะ (Legal Status) ในเวทีระหว่างประเทศให้กับอาเซียน (Intergovernmental Organization) ดังนั้น กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) จึงเป็นเสมือนธรรมนูญของอาเซียนที่จะวางกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของอาเซียนในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งการขับเคลื่อนการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) ตามที่ผู้นำอาเซียนได้ตกลงกันไว้ โดยนอกจากการประมวลสิ่งที่ถือเป็นค่านิยมหลักการและแนวปฏิบัติในอดีตของอาเซียนมาประกอบกันเป็นข้อปฏิบัติอย่างเป็นทางการสำหรับประเทศสมาชิกแล้ว ยังมีการปรับปรุงแก้ไขและสร้างกลไกใหม่ขึ้นพร้อมกับกำหนดขอบเขตหน้าที่และความรับผิดชอบขององค์กรสำคัญในอาเซียน ตลอดจนความสัมพันธ์ในการดำเนินงานขององค์กรเหล่านี้ อาทิ การมีเพลงประจำอาเซียน (ASEAN Anthem) การจัดตั้งองค์กรสิทธิมนุษยชนของอาเซียนและการจัดตั้งกลไกสำหรับการระงับข้อพิพาท เป็นต้น

อาเซียนก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เริ่มแรกเพื่อสร้างสันติภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันนำมาซึ่งเสถียรภาพทางการเมือง และความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยผู้นำอาเซียนได้เห็นพ้องต้องกันที่จะจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community: AC) ที่ประกอบด้วย 3 เสาหลัก อันได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community-ASC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community-AEC) ประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community-ASCC) และเร่งรัดกระบวนการสร้างประชาคมอาเซียนให้แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. 2558

ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจของอาเซียนเริ่มมีเป้าหมายชัดเจนที่จะนำไปสู่การรวมตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคอาเซียน นับตั้งแต่การประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 4 ณ ประเทศสิงคโปร์ เมื่อปี พ.ศ. 2535 โดยได้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ขึ้น และนับแต่นั้นมากิจกรรมของอาเซียนได้ขยายครอบคลุมไปสู่ทุกสาขาหลักทางเศรษฐกิจ รวมทั้งในด้านการค้าสินค้าและบริการการลงทุน มาตรฐานอุตสาหกรรมและการเกษตร ทรัพย์สินทางปัญญา

การขนส่ง พลังงาน และการเงินการคลัง เป็นต้น ความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียนที่สำคัญ มีดังนี้

1. เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area หรือ AFTA) ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ AFTA เป็นข้อตกลงทางการค้าสำหรับสินค้าที่ผลิตภายในประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด ทำขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2535 มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน ในฐานะที่เป็นการผลิตที่สำคัญในการป้อนสินค้าสู่ตลาดโลก โดยอาศัยการเปิดเสรีด้านการค้า การลดภาษี และยกเลิกอุปสรรคข้อกีดขวางทางการค้าที่มีโช่งภาษี เช่น การจำกัดโควตานำเข้า รวมทั้งการปรับเปลี่ยนโครงสร้างภาษีศุลกากรเพื่อเอื้ออำนวยต่อการค้าเสรี โดยข้อตกลงนี้จะครอบคลุมสินค้าทุกชนิด ยกเว้นสินค้าที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง ศิลธรรม ชีวิต และศิลปะ อย่างไรก็ตามประเทศสมาชิกต้องให้สิทธิประโยชน์ทางศุลกากรแก่กันแบบต่างตอบแทน หมายความว่า การที่ได้สิทธิประโยชน์จากการลดภาษีของประเทศอื่นสำหรับสินค้าชนิดใด ประเทศสมาชิกนั้นต้องประกาศลดภาษีสำหรับสินค้าชนิดเดียวกัน

2. เขตการลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area หรือ AIA) ที่ประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 5 เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2538 ที่กรุงเทพฯ ได้เห็นชอบให้จัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียน เพื่อเสริมสร้างอาเซียนให้เป็นเขตการลงทุนเสรีที่มีศักยภาพ โปร่งใส เพื่อดึงดูดนักลงทุนทั้งจากภายในและภายนอกภูมิภาค ความตกลงนี้ครอบคลุมการลงทุนในอุตสาหกรรม 5 สาขา คือ สาขาอุตสาหกรรมการผลิต เกษตร ประมง ป่าไม้ และเหมืองแร่ และภาคบริการที่เกี่ยวข้องกับ 5 สาขาการผลิตดังกล่าว ยกเว้นการลงทุนด้านหลักทรัพย์และการลงทุนในด้านซึ่งครอบคลุม โดยความตกลงอาเซียนอื่น ๆ เขตการลงทุนอาเซียน กำหนดให้ประเทศสมาชิกดำเนินการเปิดอุตสาหกรรมและให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติแก่นักลงทุนอาเซียนและนักลงทุนนอกอาเซียน โดยกำหนดเป้าหมายจะเปิดเสรีด้านการลงทุนแก่นักลงทุนอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2553 และนักลงทุนนอกอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2563 การดำเนินการเพื่อจัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียน ประกอบด้วยโครงการความร่วมมือ 3 โครงการ คือ

2.1 โครงการความร่วมมือและการอำนวยความสะดวก (Co-operation and Facilitation Programmer)

2.2 โครงการส่งเสริมและสร้างความเข้าใจ (Promotion and Awareness Programmer)

2.3 การเปิดเสรี (Liberalisation Programmer)

3. ความริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration หรือ IAI) อาเซียนได้ดำเนินการเพื่อเร่งรัดการรวมตัวของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยจัดทำ “ความริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน” (Initiative for ASEAN Integration) เพื่อลดช่องว่างด้านการพัฒนาระหว่าง

ประเทศสมาชิกเก่า (ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ บรูไน อินโดนีเซีย) กับสมาชิกใหม่ของอาเซียน (พม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม) โดยให้ประเทศสมาชิกเก่าร่วมกันจัดทำโครงการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศใหม่ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การรวมตัวทางเศรษฐกิจ เพื่อที่จะช่วยการพัฒนากรอบกฎระเบียบและนโยบาย รวมทั้งช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศ CLMV ในการลดปัญหาความยากจน ยกระดับความเป็นอยู่ของประชากร พัฒนาระบบข้าราชการ และเตรียมความพร้อมต่อการแข่งขันบนเวทีโลก

4. ความร่วมมือด้านอุตสาหกรรม (ASEAN Industrial Cooperation Scheme หรือ AICO) โครงการความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมของอาเซียน หรือ AICO มุ่งส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการผลิต โดยยึดหลักของการใช้ทรัพยากรร่วมกัน การแบ่งส่วนการผลิตตามความสามารถและความถนัด ตลอดจนส่งเสริมการลงทุนและการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากทั้งประเทศสมาชิกและประเทศนอกกลุ่ม โดยใช้มาตรการทางภาษีและสิทธิพิเศษอื่น ๆ ที่มีใช้ภายในเป็นสิ่งจูงใจ โดยมีเงื่อนไขดังนี้

4.1 จะต้องมีประเทศสมาชิกเข้าร่วมอย่างน้อย 2 ประเทศ

4.2 มีบริษัทเข้าร่วมอย่างน้อย 1 บริษัทในแต่ละประเทศ

4.3 สินค้าที่ผลิตได้ขั้นสุดท้าย (AICO Final Product) จะได้รับการยอมรับเสมือนสินค้าที่ผลิตได้ในประเทศและจะไม่ถูกจำกัดด้วยระบบโควต้าหรือมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภายใน

4.4 บริษัทที่จะขอรับสิทธิประโยชน์จาก AICO จะต้องมีสัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนอาเซียนอย่างน้อยร้อยละ 30

4.5 ได้รับการลดภาษีนำเข้าในอัตราร้อยละ 0-5

5. กรอบความตกลงด้านการค้าบริการ (ASEAN Framework Agreement on Services หรือ AFAS) ในที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 5 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2538 ที่กรุงเทพฯ รัฐมนตรีเศรษฐกิจ ของประเทศสมาชิกอาเซียน ได้ลงนามในกรอบความตกลงว่าด้วยการค้าบริการของอาเซียน หรือ AFAS ซึ่งกำหนดให้เจรจาเปิดเสรีการค้าบริการ โดยจัดทำข้อผูกพันในด้าน การเปิดตลาด (Market Access) การให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) และด้านอื่น ๆ (Additional Commitments) การเจรจาเสรีการค้าบริการในช่วงปี พ.ศ. 2539-2544 มุ่งเน้นการเปิดเสรีใน 7 สาขาบริการ คือ สาขาการเงิน การขนส่งทางทะเล การขนส่งทางอากาศ การสื่อสาร โทรคมนาคม การท่องเที่ยว การก่อสร้าง และสาขาบริการธุรกิจ ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2545-2549 ได้มีการขยายขอบเขตการเจรจาเปิดเสรีรวมทุกสาขา นอกจากนี้ สมาชิกอาเซียนยังต้องเร่งรัดเปิด

ตลาดในสาขาบริการที่เป็นสาขาสำคัญ 5 สาขา ได้แก่ สาขาโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ สาขาสุขภาพ สาขาการท่องเที่ยว สาขาการบิน และสาขาบริการ โลจิสติกส์ ทั้งนี้เพื่อให้อาเซียนมีความพร้อมในการก้าวไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ต่อไป

6. ความร่วมมือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและอิเล็กทรอนิกส์ (E-ASEAN Framework Agreement) ในการประชุมสุดยอดอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ ครั้งที่ 4 ระหว่างวันที่ 24-25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543 ที่ประเทศสิงคโปร์ ผู้นำของอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ ร่วมกันลงนามในกรอบความตกลงด้านอิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน (E-ASEAN Framework Agreement) ซึ่งเป็นข้อตกลงที่กำหนดแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสาร (Information Technology and Communication-ICT) เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสาร ในภูมิภาคให้สอดคล้องกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกันโดยมีมาตรการที่ครอบคลุมด้านต่าง ๆ 5 ด้าน คือ

6.1 การพัฒนาเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของอาเซียน (ASEAN Information Infrastructure) ให้สามารถติดต่อถึงกันได้อย่างทั่วถึงกันและด้วยความเร็วสูง และพัฒนาความร่วมมือไปสู่การจัดตั้งห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ (Digital Libraries) และแหล่งรวมข้อมูลท่องเที่ยวอิเล็กทรอนิกส์ (Tourism Portals) รวมถึงการจัดตั้งศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนข้อมูล (Internet Exchanges) และการให้บริการเชื่อมต่อสัญญาณเครือข่ายข้อมูลอินเทอร์เน็ต (Internet Gateways)

6.2 การอำนวยความสะดวกด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) โดยการออกกฎหมายและระเบียบด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ และมีระบบรักษาความปลอดภัยที่เป็นมาตรฐานสากล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคและพัฒนาวัฒนธรรมในการทำธุรกิจโดยใช้อิเล็กทรอนิกส์ เช่น การยอมรับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งกันและกัน การชำระเงินโดยระบบอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น

6.3 ส่งเสริม และเปิดเสรีด้านการค้าสินค้า บริการ และการลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) โดยประเทศสมาชิกอาเซียนจะยกเลิกภาษีและอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภาษีสำหรับสินค้า ICT เช่น เครื่องประมวลผลอัตโนมัติ เครื่องโทรสาร เครื่องบันทึกเสียง สำหรับโทรศัพท์ ใดโอดและทรานซิสเตอร์ แผงวงจรไฟฟ้า ฯลฯ ภายในปี พ.ศ. 2548 สำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนดั้งเดิม 6 ประเทศ และภายในปี 2553 สำหรับประเทศสมาชิกใหม่ คือ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม

6.4 สร้างสังคมอิเล็กทรอนิกส์ (E-Society) เสริมสร้างความสามารถและพัฒนาอิเล็กทรอนิกส์เพื่อประโยชน์ต่อสังคม ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความสามารถด้าน IT ของบุคลากรในอาเซียน ลดความเหลื่อมล้ำด้าน IT ภายในประเทศและระหว่างประเทศสมาชิก อำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายแรงงานด้าน IT อย่างเสรี และส่งเสริมการใช้ IT

6.5 สร้างรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-Government) ส่งเสริมให้มีการใช้ ICT ในการบริการของภาครัฐให้มากขึ้น เช่น การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ การอำนวยความสะดวกในเรื่องข้อมูลข่าวสารการให้บริการของภาครัฐผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น การเสียภาษี การจดทะเบียนการค้า พิธีการศุลกากร เป็นต้น

7. ความร่วมมือด้านการเงินการคลัง (Financial Cooperation)

7.1 อาเซียนได้จัดตั้งระบบระวังภัยอาเซียน (ASEAN Surveillance Process) ขึ้นเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2541 เพื่อสอดส่องดูแลภาวะเศรษฐกิจและการเคลื่อนย้ายเงินทุนในภูมิภาค โดยให้มีการหารือและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจในประเทศสมาชิกในภูมิภาค และในโลกโดยธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) ได้สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและเงินทุน โดยการจัดการฝึกอบรมด้านเทคนิคแก่เจ้าหน้าที่ประเทศสมาชิก และในการจัดตั้ง ASEAN Surveillance Technical Support Unit ในสำนักงานเลขาธิการอาเซียน เพื่อสนับสนุนระบบดังกล่าว

7.2 การเสริมสร้างกลไกสนับสนุนและเกื้อกูลระหว่างกัน ในภูมิภาคเอเชียตะวันออก (Enhancing Self-help and Support Mechanism in East Asia) โดยได้กำหนดแนวทางความร่วมมือกับ จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ที่สำคัญ ได้แก่ จัดทำความตกลงทวิภาคีด้านการแลกเปลี่ยนการซื้อ-ขายสินเงินตราหรือหลักทรัพย์ต่างประเทศ หรือเกี่ยวกับการจัดตั้งระบบเตือนภัยในภูมิภาค และการแลกเปลี่ยนการหารือเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจในภูมิภาค

7.3 ความริเริ่มเชียงใหม่ (Chiang Mai Initiative) ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2543 เป็นการปรับปรุงความตกลงแลกเปลี่ยนเงินตราอาเซียน (ASEAN Swap Arrangement-ASA) ในด้านโครงสร้าง รูปแบบและวงเงิน และให้เสริมด้วยเครือข่ายความตกลงทวิภาคีระหว่างประเทศอาเซียนกับจีน ญี่ปุ่นและสาธารณรัฐเกาหลี (Bilateral Swap Arrangement-BSA) โดยได้ขยายให้ ASA รวมประเทศอาเซียนทั้ง 10 ประเทศแล้ว

8. ความร่วมมือด้านการเกษตรและป่าไม้ของอาเซียน และอาเซียน +3 ครอบคลุมความร่วมมือในด้านประมง ป่าไม้ ปศุสัตว์ พืช และอาหาร เพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางด้านอาหารและความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนในด้านอาหารการเกษตรและผลผลิตป่าไม้ โครงการ

ความร่วมมือระหว่างอาเซียนและประเทศอาเซียน +3 (จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้) ภายใต้สาขาต่าง ๆ ดังนี้

- 8.1 การจัดการความยากจนและสร้างความมั่นคงด้านอาหารในภูมิภาคเอเชีย
- 8.2 การวิจัยและพัฒนาด้านอาหาร การเกษตร ประมง และป่าไม้
- 8.3 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านอาหาร การเกษตร ประมง และป่าไม้
- 8.4 การประสานงานและร่วมมือในระดับโลกและระดับภูมิภาคในประเด็นด้านอาหาร การเกษตร ประมง และป่าไม้
- 8.5 การสร้างเครือข่ายข้อมูลด้านการเกษตร
- 8.6 การอำนวยความสะดวกด้านการค้า

9. ความร่วมมือด้านการขนส่ง

9.1 โครงการพัฒนาทางหลวงอาเซียน (ASEAN Highway Network Project) ลักษณะของโครงข่ายทางหลวงอาเซียน คือ มีทางหลวงครอบคลุม 23 สาย ทั่วทั้งภูมิภาคอาเซียน และจัดทำมาตรฐานทางหลวงอาเซียน (ป้ายจราจร สัญญาณ และระบบหมายเลข) ให้เป็นแบบเดียวกัน โดยกำหนดมาตรฐานทางหลวงอาเซียน เป็น 4 ระดับ ได้แก่

- 9.1.1 ชั้นพิเศษ-ทางด่วน ที่ควบคุมทางเข้า-ออก สมบูรณ์แบบ
- 9.1.2 ชั้นที่ 1 ทางหลวง 4 ช่องจราจร
- 9.1.3 ชั้นที่ 2 ทางหลวงลาดยาง 2 ช่องจราจร ผิวทางกว้าง 7 เมตร
- 9.1.4 ชั้นที่ 3 ทางหลวงลาดยาง 2 ช่องจราจร ผิวทางกว้าง 6 เมตร

9.2 กรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการอำนวยความสะดวก ในการขนส่งสินค้าผ่านแดน (ASEAN Framework Agreement on the Facilitation of Goods in Transit) มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ประเทศสมาชิกอาเซียนอนุญาตให้รถยนต์ขนส่งที่จดทะเบียนในประเทศสมาชิกหนึ่ง สามารถขนส่งสินค้าผ่านแดนไปยังอีกประเทศหนึ่งได้

9.3 ความตกลงหลายฝ่ายและพิธีสารว่าด้วยการเปิดเสรีบริการขนส่งเฉพาะสินค้าของอาเซียน (Multilateral Agreement on the Full Liberalization of All Cargo Air Services) มีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมการขนส่งสินค้าในอาเซียนด้วยกัน โดยเปิดเสรีเที่ยวบินขนส่งเฉพาะสินค้าระหว่างประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยไม่มีข้อจำกัดทั้งในเรื่องของจำนวน ความจุความถี่ของบริการเส้นทางบินและสิทธิรับขนการจราจร ซึ่งจะทำให้การขนถ่ายสินค้าระหว่างประเทศในอาเซียนเป็นไปได้อย่างสะดวก อันจะส่งผลให้สภาพเศรษฐกิจโดยรวมในภูมิภาคสามารถเจริญเติบโตขึ้นได้อย่างรวดเร็ว

9.4 ความตกลงหลายฝ่ายและพิธีสารว่าด้วยการเปิดเสรีบริการขนส่งผู้โดยสารทางอากาศของอาเซียน (Multilateral Agreement on the Liberalization of Passenger Air Services) การจัดทำความตกลงหลายฝ่ายว่าด้วยการเปิดเสรีการบินในส่วนของเที่ยวบินขนส่งโดยสาร เป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการส่งออกสินค้าของไทยและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้มีการเปิดเสรีการบิน และส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการบินในภูมิภาคนี้ด้วย

10. ความร่วมมือด้านพลังงานในอาเซียน (ASEAN Energy Cooperation) มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนในการจัดหาพลังงาน การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในภูมิภาคอาเซียน และการจัดการด้านความต้องการพลังงานอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านสภาพสิ่งแวดล้อม และการช่วยเหลือกันในการแบ่งปันปิโตรเลียมในภาวะฉุกเฉิน โครงสร้างความร่วมมือด้านพลังงาน ประกอบด้วย การประชุมระดับรัฐมนตรีอาเซียนคณะทำงาน และคณะกรรมการ ใน 5 สาขา ได้แก่

10.1 คณะทำงานด้านถ่านหิน

10.2 คณะทำงานด้านประสิทธิภาพพลังงานและการอนุรักษ์พลังงาน

10.3 คณะทำงานด้านพลังงานใหม่และพลังงาน

10.4 คณะกรรมการด้านปิโตรเลียม ซึ่งประกอบด้วยบริษัทน้ำมันแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน

10.5 คณะกรรมการด้านการไฟฟ้า ซึ่งประกอบด้วยผู้ว่าการการไฟฟ้าของแต่ละประเทศการดำเนินการระยะแรกของโครงการเครือข่ายด้านพลังงานอาเซียนครอบคลุม 2 โครงการหลัก คือ โครงการเชื่อมโยงระบบสายส่งไฟฟ้าอาเซียน และโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติอาเซียน

11. ความตกลงด้านการท่องเที่ยวอาเซียน (ASEAN Tourism Agreement) ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวในกรอบอาเซียนและอาเซียน + 3 ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 8 ที่กรุงเทพมหานคร ประเทศกัมพูชา เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 ได้ลงนามในความตกลงด้านการท่องเที่ยวอาเซียน (ASEAN Tourism Agreement) เพื่อส่งเสริมให้อาเซียนเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว โดยเน้นความร่วมมือใน 7 ด้าน คือ การอำนวยความสะดวกการเดินทางในอาเซียนและระหว่างประเทศ การอำนวยความสะดวกด้านขนส่งการขยายตลาดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ความปลอดภัยและความมั่นคงของการท่องเที่ยว การตลาดและการส่งเสริมร่วมกัน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

อาเซียนจัดการประชุมด้านการท่องเที่ยว (ASEAN Tourism Forum หรือ ATF) เป็นประจำทุกปีในเดือนมกราคม โดยหมุนเวียนจัดในประเทศสมาชิก นับเป็นการประชุมด้านการท่องเที่ยวที่ยิ่งใหญ่และประสบความสำเร็จมากที่สุดในโลก โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวของอาเซียน โรงแรม รีสอร์ท สายการบิน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว รวมถึงนักเขียนด้านการท่องเที่ยวมีโอกาสทำความรู้จักและเจรจาธุรกิจด้านการท่องเที่ยว และอาเซียนยังได้ริเริ่มความร่วมมือในการจัดทำความตกลงการตรวจลงตราเพียงครั้งเดียว (Single Visa) แต่ใช้เดินทางได้หลายประเทศโดยนำร่องโดยไทยและกัมพูชา

นอกจากนี้ ความตกลงด้านการท่องเที่ยวยังได้ขยายไปยังประเทศอาเซียน +3 เกาหลี จีน ญี่ปุ่น โดยมีความร่วมมือระหว่างองค์การท่องเที่ยวของไทยกับของเกาหลีเพื่อพัฒนาศักยภาพของมัคคุเทศก์ไทย และให้ประเทศ +3 เสนอแนวทางความร่วมมือกับประเทศสมาชิกอาเซียนที่ชัดเจน เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกัน องค์ความรู้ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย

วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในระดับโลก สามารถสร้างรายได้และกระจายรายได้ โดยคำนึงถึงความเป็นธรรม สมดุล และยั่งยืน”

เป้าประสงค์

1. ขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยเพิ่มขึ้น
2. สร้างรายได้และกระจายรายได้โดยคำนึงถึงความสมดุลและยั่งยืน
3. รายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศไทยเพิ่มขึ้น

เป้าหมาย

1. ขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่า 5 อันดับ หรือเป็น 1-7 ของเอเชีย
2. กลุ่มการท่องเที่ยวได้รับการพัฒนา 8 กลุ่มท่องเที่ยว
3. ขีดความสามารถด้านกฎระเบียบฯ เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่า 5 อันดับ หรือเป็นที่ 1-7 ของทวีปเอเชีย
4. ขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ ธรรมชาติ วัฒนธรรม เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่า 5 อันดับ หรือเป็นที่ 1-7 ของทวีปเอเชีย

5. ชี้วัดความสามารถด้านสถานะแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการดำเนินธุรกิจ เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 5 อันดับ หรือเป็นที่ 1-7 ของทวีปเอเชีย

6. รายได้เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 5

พันธกิจ

1. เพื่อบูรณาการงานด้านการท่องเที่ยวให้มีเอกภาพ ลดความซ้ำซ้อนของภารกิจ สร้างกลไกการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว

2. เพื่อพัฒนาฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพ มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน สร้างความสมดุล

3. เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และปัจจัยสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล

4. เพื่อเตรียมความพร้อมของภาคบริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวให้มีความพร้อมรองรับความเปลี่ยนแปลง และมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ

5. เพื่อสร้างความเชื่อมั่น และส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สร้างรายได้แก่ประเทศ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวทั้ง 5 ด้าน

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว

1. พัฒนาและปรับปรุงระบบโลจิสติกส์ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

2. พัฒนาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว

3. สร้างโครงข่ายเส้นทางคมนาคมและระบบเชื่อมโยงการเดินทางท่องเที่ยวทั่วประเทศ

เพื่อนบ้านและในภูมิภาค

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

1. พัฒนาระดับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในเชิงกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพ

2. การฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว

3. การยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาสินค้าบริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว

1. การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กิจกรรม นวัตกรรมและมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยว

2. การเสริมสร้างโอกาสและแรงจูงใจเพื่อพัฒนาการค้า การลงทุนด้านการท่องเที่ยว

3. การพัฒนามาตรฐานสินค้าและบริการท่องเที่ยว

4. การป้องกันและรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

5. การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว

1. สร้างและเผยแพร่ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว
2. สร้างสภาพแวดล้อมและพัฒนาระบบสนับสนุนการตลาดท่องเที่ยว
3. ส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้เข้าประเทศจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ
4. สร้างกระแสการรับรู้ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าการท่องเที่ยว
5. สร้างกระแสการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทย

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

1. การสร้างและพัฒนากลไกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554)

ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดจันทบุรี

ความเป็นมาสภาพและข้อมูลทั่วไปของจังหวัดจันทบุรี

จังหวัดจันทบุรี เป็นเมืองเก่าแก่ซึ่งเคยเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ โดยได้ค้นพบเครื่องมือเครื่องใช้ในยุคหินขัด (อายุประมาณ 2,000 ปี) เริ่มมีการก่อตั้งเมืองครั้งแรกที่บริเวณหน้าเขาสระบาป ราวพุทธศตวรรษที่ 18 โดยชนพื้นเมืองกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งรกรากคือ”ชาวชอง” ซึ่งเป็นชนเผ่าในตระกูลมอญ-เขมร ปัจจุบันผู้ที่สืบเชื้อสายชาวชองดั้งเดิมจะอาศัยอยู่ที่บ้านคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ และในปี พ.ศ. 2200 จึงได้ย้ายมาสร้างเมืองใหม่ที่บ้านลุ่ม ซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำจันทบุรี

หลังจากที่กรุงศรีอยุธยาเสียกรุงให้แก่พม่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเมื่อครั้งยังเป็นพระยาวชิรปราการ ได้นำกำลังพลตีฝ่าวงล้อมพม่าออกมาและได้ยึดมั่นอยู่ที่เมืองจันทบุรีเป็นเวลา 5 ปี เพื่อเป็นแหล่งสะสมเสบียงอาหารและลิ้มรส ก่อนยกกำลังพลทั้งไทย-จีน ประมาณ 5,000 คน กลับไปกอบกู้กรุงศรีอยุธยาคืนจากพม่าในปี พ.ศ. 2310

ต่อมาในปี พ.ศ. 2436 ประเทศฝรั่งเศสได้เข้ามายึดครองเมืองจันทบุรีไว้ยาวนานประมาณ 11 ปี จนประเทศไทยต้องยอมยกดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้กับฝรั่งเศสเพื่อแลกเมืองจันทบุรีกลับคืนมา จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2476 ได้มีการจัดระเบียบบริหารราชการขึ้นใหม่ เมืองจันทบุรีจึงได้มีฐานะเป็นจังหวัดจันทบุรีมาจนถึงปัจจุบัน

สัญลักษณ์จังหวัดจันทบุรี (ตราประจำจังหวัด) เป็นรูปกระต่ายอยู่ในดวงจันทร์เปล่งแสง เป็นประกาย แสงจันทร์หมายถึงความสวยงาม เขือกเย็น ละมุนละไม เปรียบได้กับความสงบร่มรื่น และร่มเย็นเป็นสุขของภูมิภาคนี้ รูปกระต่ายเป็นสัญลักษณ์ส่วนหนึ่งของดวงจันทร์ซึ่งชาวไทยทั่วไปเชื่อว่ามิได้อยู่เช่นนั้นมาแต่ดึกดำบรรพ์ เช่นเดียวกับที่จันทบุรีเป็นเมืองโบราณที่มีชื่อปรากฏอยู่ในพงศาวดารมาตั้งแต่กรุงศรีอยุธยา และจังหวัดจันทบุรีใช้อักษรย่อว่า “จบ”

ภาพที่ 2 ธงประจำจังหวัดจันทบุรี

คำขวัญจังหวัดจันทบุรี “น้ำตกถลอง เมืองผลไม้ พริกไทยพันธุ์ดี อัญมณีมากเหลือ เสื่อจันทบูร สมบูรณ์ธรรมชาติ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช รวมญาติกู้ชาติที่จันทบุรี”

ดอกไม้ประจำจังหวัดจันทบุรี คือ ดอกเหลืองจันทบูร ต้นไม้ประจำจังหวัดจันทบุรีคือ ต้นจัน

ภาพที่ 3 ดอกไม้ประจำจังหวัดจันทบุรี

ลักษณะทางกายภาพ

ที่ตั้ง/ อาณาเขต

จังหวัดจันทบุรีตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ 12-13

องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 101-102 องศาตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 239 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 6,338 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 6,361,250 ไร่ โดยแยกเนื้อที่เป็นรายอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง 253 ตร.กม. อำเภอขลุง 756 ตร.กม. อำเภอท่าใหม่ 613 ตร.กม. อำเภอแหลมสิงห์ 191 ตร.กม. อำเภอโป่งน้ำร้อน 927 ตร.กม. อำเภอมะขาม 480 ตร.กม. อำเภอสอยดาว 734 ตร.กม. อำเภอแก่งหางแมว 1,254 ตร.กม. อำเภอนายายอาม 300 ตร.กม. และอำเภอเขาคิชฌกูฏ 830 ตร.กม. มีอาณาเขตด้านทิศเหนือติดกับจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และสระแก้ว ด้านทิศใต้ติดกับจังหวัดตราดและอ่าวไทย ด้านทิศตะวันออกติดกับจังหวัดตราดและราชอาณาจักรกัมพูชา และด้านทิศตะวันตกติดกับจังหวัดระยองและอ่าวไทย มีแนวเขตติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชาประมาณ 86 กิโลเมตร และมีแนวชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 87 กิโลเมตร

สภาพภูมิประเทศ

โดยทั่วไปทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกเป็นป่าไม้ ภูเขา และที่ราบสูงเป็นส่วนใหญ่ อยู่จากระดับน้ำทะเล ประมาณ 30-190 เมตร ทิศใต้เป็นชายฝั่งทะเลมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม บางแห่งเป็นอ่าว แหลมและหาดทรายสูงจากระดับน้ำทะเล 1-5 เมตร แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

ภูเขาสูงและเนินเขา ได้แก่ ด้านตะวันตกเฉียงเหนือติดกับจังหวัดระยองและจังหวัดฉะเชิงเทรา ในเขตอำเภอแก่งหางแมว มีเขาชะมูล ชะอม และลำปลายปรกเขต เป็นต้นกำเนิดลำน้ำสาขาของคลองโตนดทางตอนเหนือและตะวันออกมีทิวเขาจันทบุรีประกอบด้วย เขาสอยดาวเหนือ เขาตะเคียนทอง เขาพระบาทพลวง เขาปลี้อง เขาสอยดาวใต้ ทิวเขาจันทบุรีทอดตัวจากเขตติดต่อจังหวัดสระแก้วลงมาตอนกลางของจังหวัด บรรจบกับเขาสามง่ามของทิวเขาบรรทัด ทิวเขาจันทบุรีครอบคลุมพื้นที่ด้านตะวันออกของอำเภอเขาคิชฌกูฏ ตะวันตกของอำเภอสอยดาวและอำเภอโป่งน้ำร้อน ส่วนเขาสามง่ามอยู่ทางตอนใต้ของอำเภอโป่งน้ำร้อน ตะวันออกของอำเภอนายายอาม และตอนเหนือของอำเภอขลุง ส่วนเนินเขามีกระจายอยู่ทั่วไปในทุกอำเภอ

ที่ราบสูงและที่ราบเชิงเขา ได้แก่ ด้านตะวันออกของเขาสอยดาวจดชายแดนไทย-กัมพูชา ในพื้นที่อำเภอสอยดาว อำเภอโป่งน้ำร้อน ด้านใต้ของเขาสามง่าม พื้นที่ตอนกลางอำเภอขลุงและ ตะวันออกของอำเภอมะขาม อีกบริเวณหนึ่งระหว่างเขาสอยดาวกับเขาชะเมาในพื้นที่อำเภอแก่งหางแมว อำเภอเขาคิชฌกูฏและทางตอนเหนือของอำเภอท่าใหม่

ที่ราบลุ่มน้ำและที่ราบชายฝั่งทะเล ได้แก่ ลุ่มน้ำคลองโตนด ไหลผ่านอำเภอแก่งหางแมว อำเภอเขาคิชฌกูฏ อำเภอท่าใหม่ ลุ่มน้ำจันทบุรีไหลผ่านทางตะวันตกของอำเภอมะขาม อำเภอเมืองจันทบุรีและอำเภอแหลมสิงห์ ลุ่มน้ำพังราดมีเฉพาะลำน้ำสาขาอยู่ในพื้นที่อำเภอนายายอาม แล้วไหลไปบรรจบกับลำน้ำสาขาจากอำเภอแกลง จังหวัดระยอง รวมเป็นลำน้ำพังราดไหลลงใต้

สภาพ ภูมิอากาศ

มีสภาพภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมเมืองร้อน (Tropical Monsoon Climate) อุณหภูมิของอากาศโดยเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 26.35 องศาเซลเซียส มี 2 ฤดู คือ ฤดูฝนและฤดูแล้ง โดยฤดูฝนจะเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤศจิกายน ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยประมาณ 3,203.57 มิลลิเมตรต่อปี และฤดูแล้งประมาณเดือนธันวาคมถึงเดือนเมษายน

การปกครองและประชากร

การปกครอง แบ่งการปกครองออกเป็น 10 อำเภอ 76 ตำบล 728 หมู่บ้าน 33 ชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 5 แห่ง เทศบาลตำบล 35 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 41 แห่ง ประกอบด้วย

เทศบาลเมือง ได้แก่ เทศบาลเมืองจันทบุรี, ท่าช้าง, จันทนิมิต, ท่าใหม่ และขลุง

เทศบาลตำบล ได้แก่ เทศบาลตำบลหนองบัว, พลับพลาจารย์, บางกะจะ, เกาะขวาง, แสลง อำเภอเมือง เทศบาลตำบลหนองคล้า, เนินสูง, เขายายศรี, เขาวัว-พลอยแหวน อำเภอท่าใหม่ เทศบาลตำบลนายายอาม อำเภอนายายอาม เทศบาลตำบลมะขาม อ่างศิรี, มะขามเมืองใหม่, วังแซ้ม, ท่าหลวง, ฉม้น, ปิลิว อำเภอมะขาม เทศบาลตำบลโป่งน้ำร้อน, หนองตากง, คลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน เทศบาลเวฬุ, บ่อ, เกวียนหัก, ตกพรหม, วันยาว, ซึ่ง อำเภอขลุง เทศบาลตำบลปากน้ำแหลมสิงห์, พลิว อำเภอแหลมสิงห์ เทศบาลตำบลทรายขาว, ทับช้าง อำเภอสอยดาว เทศบาลตำบลพลวง, ชากไทย, ตะเคียนทอง, จันทเขลม, คลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ

องค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ อบต. หนองบัว, คมบาง, คลองนารายณ์, บางกะจะ, พลับพลา อำเภอเมือง อบต.ทุ่งเบญจา, สองพี่น้อง, เขาแก้ว, โขมง, คลองขุด, รำพัน, ตะกาดง่า, สียา-บ่อพุ อำเภอท่าใหม่ อบต.นายายอาม, ช้างข้าม, วังโดนด, วังใหม่, กระเจะ, สนามไชย อำเภอนายายอาม อบต.โป่งน้ำร้อน, เทพนิมิต, ทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน อบต.วังสรรพรส, ตะปอน, บางชัน, มาบไพ, ตระกอนอง อำเภอขลุง อบต.บางกะไชย, บางสระแก้ว, หนองซิม, เกาะปรีด อำเภอแหลมสิงห์ อบต.ทรายขาว, ปะตง, ทุ่งขนาน, สะตอน อำเภอสอยดาว อบต.แก่งหางแมว, ขุนซ่อง, สามพี่น้อง, พวา, เขาวงกต อำเภอแก่งหางแมว

ประชากร ข้อมูลประชากร (ที่ทำการปกครองจังหวัดจันทบุรี ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2555) รวมจำนวนทั้งสิ้น 519,150 คน แยกได้ดังนี้

1. จำนวนประชากรทั้งหมด	519,150 คน
2. จำนวนประชากรแยกชาย-หญิง	
ชาย	255,491 คน
หญิง	263,659 คน

ในปี พ.ศ. 2553 จังหวัดจันทบุรีมีผู้ว่างงาน 2,769 คน น้อยกว่าปี พ.ศ. 2551 เป็นจำนวน 272 คน และในปี พ.ศ. 2552 มีผู้มีงานทำ 321,984 คน และอัตราส่วนของคนทำงานต่อคนว่างงาน 403 ต่อ 1 คน

จังหวัดจันทบุรีมีการรวมตัวของภาคประชาชน เพื่อดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ เช่น การประกอบอาชีพ, ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ด้านกีฬา และสาธารณสุข เป็นต้น โดยมีทั้งหมด 154 องค์กร

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ถนน จำนวนถนนที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมทางหลวง กรมทางหลวงชนบทและ องค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี รวมทั้งสิ้น 1,304.936 กม. โดยแยกเป็นถนนลาดยาง จำนวน 1,229.281 กม. ถนนคอนกรีต จำนวน 8.02 กม. และถนนลูกรัง จำนวน 67.635 กม.

ไฟฟ้า จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้คิดเป็นร้อยละ 99.98 ของจำนวนครัวเรือนทั้งจังหวัด และครัวเรือนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้คิดเป็นร้อยละ 0.14 ของจำนวนครัวเรือนทั้งจังหวัด

ประปา จังหวัดจันทบุรีมีการให้บริการน้ำประปาเกือบครอบคลุมทุกครัวเรือน คิดเป็น ร้อยละ 99.57 ของจำนวนครัวเรือนทั้งจังหวัด มี 5 อำเภอที่ให้บริการครบทุกครัวเรือนแล้ว ได้แก่ อำเภอเมือง ท่าใหม่ แหลมสิงห์ นายายอาม และเขาคิชฌกูฏ โดยข้อมูลปี 2552 ของสำนักงานประปา จันทบุรี ปรากฏว่า มีกำลังการผลิตน้ำประปา จำนวน 19,094,400 ลบ.ม. น้ำที่ผลิตได้ จำนวน 14,799,969 ลบ.ม. ปริมาณน้ำที่จำหน่ายแก่ผู้ใช้ จำนวน 10,278,726 ลบ.ม. ปริมาณน้ำที่จ่าย เพื่อสาธารณสุขประโยชน์และรั้วไหล จำนวน 2,419 ลบ.ม. ปริมาณน้ำที่ใช้ในระบบ จำนวน 4,521,243 ลบ.ม. จำนวนผู้ใช้น้ำ 39,235 ราย

โทรศัพท์ จำนวนเลขหมายโทรศัพท์ที่สามารถให้ใช้ได้ในปัจจุบัน จำนวน 1,000 เลขหมาย และจำนวนเลขหมายโทรศัพท์ที่เข้าใช้บริการในปัจจุบัน จำนวน 394 เลขหมาย (สำนักงาน บริการลูกค้า กสท.จันทบุรี วันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2555)

การคมนาคมขนส่ง การเดินทางสู่จังหวัดจันทบุรีมีความสะดวกสบาย มีเส้นทางคมนาคม ทั้งทางบก และทางอากาศ ตลอดจนทางน้ำ ดังนี้

1. ทางบก มีเส้นทางการเดินทางเข้าสู่จังหวัดจันทบุรี ดังนี้

1.1 เส้นทางสายกรุงเทพฯ-ชลบุรี-พัทยา-บ้านฉาง-ระยอง-จันทบุรี โดยใช้ทางหลวง หมายเลข 3 ระยะทางประมาณ 291 กม.

1.2 เส้นทางสายกรุงเทพฯ-ชลบุรี-ศรีราชา-บ้านฉาง-ระยอง-จันทบุรี ระยะทาง 254 กม.

1.3 เส้นทางสายกรุงเทพฯ-ชลบุรี-แกลง-จันทบุรี ระยะทาง 245 กม.

1.4 ทางหลวงพิเศษ (Motorway) เริ่มต้นที่ถนนศรีนครินทร์ สิ้นสุดที่เมืองพัทยา ระยะทาง 248 กม.

1.5 เส้นทางยุทธศาสตร์เชื่อมระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือผ่านจังหวัดปราจีนบุรี สระแก้ว เข้าสู่อำเภอสอยดาว อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอมะขาม และอำเภอเมือง

1.6 เส้นทางจันทบุรี-ตราด ระยะทาง 78 กม.

1.7 เส้นทางจันทบุรี-ระยอง ระยะทาง 103 กม.

1.8 เส้นทางจันทบุรี-ชลบุรี ระยะทาง 155 กม.

1.9 เส้นทางจันทบุรี-สระแก้ว ระยะทาง 169 กม.

1.10 เส้นทางจันทบุรี-ปราจีนบุรี ระยะทาง 269 กม.

1.11 เส้นทางจันทบุรี-นครราชสีมา ระยะทาง 352 กม.

1.12 เส้นทางจันทบุรี-บุรีรัมย์ ระยะทาง 441 กม.

2. ทางอากาศ เดินทางไปยังสนามบินจังหวัดตราด และสนามบินตำบลเขาหัว อำเภอท่าใหม่ ซึ่งเป็นสนามบินที่ใช้ในราชการทหาร

3. ทางน้ำ ในอดีตใช้การคมนาคมทางน้ำเป็นหลักโดยใช้ท่าเทียบเรือท่าแจลบ ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง แต่ต่อมามีปัญหาเรื่องสันทรายในร่องน้ำ และในปัจจุบันจังหวัดกำลังปรับปรุงท่าเรือแหลมสิงห์ ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ เป็นท่าเทียบเรือเพื่อการท่องเที่ยวและการขนส่งสินค้า

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรป่าไม้ ในปี พ.ศ. 2549 จังหวัดจันทบุรี มีพื้นที่ป่าไม้ 1,288,337.5 ไร่ หรือร้อยละ 32.52 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด พื้นที่ป่าไม้ลดลงจากปี พ.ศ. 2548 เป็นจำนวน 16,150 ไร่ จังหวัดจันทบุรีมีป่าสงวนแห่งชาติ 17 แห่ง อุทยานแห่งชาติ 3 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง และอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้ว วนอุทยาน 1 แห่ง คือ วนอุทยานแหลมสิงห์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 3 แห่ง คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองเครือหวายเฉลิมพระเกียรติ และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าคุ้งกระเบน

ทรัพยากรน้ำ ปริมาณฝนในพื้นที่ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงใต้มีการผันแปรตามพื้นที่ค่อนข้างมาก โดยผันแปรจากต่ำสุด 1,100 มม. ที่บริเวณพื้นที่ด้านตะวันตกเฉียงเหนือ (อำเภอพานทอง และพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี) จนถึงมากกว่า 4,000 มม. บริเวณด้านตะวันออกเฉียงใต้ (บริเวณอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด) และปริมาณฝนส่วนใหญ่จะตกในช่วงฤดูฝนตั้งแต่เดือน

พฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม และปริมาณฝนน้อยที่สุดในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม โดยในส่วนของจังหวัดจันทบุรีมีค่าผันแปรจากตอนบนของจังหวัด ซึ่งมีปริมาณฝนน้อยที่สุดประมาณ 1,500 มิลลิเมตรต่อปี และมีปริมาณฝนมากที่สุดอยู่ที่บริเวณอำเภอมะขามประมาณ 3,200 มิลลิเมตรต่อปี และลุ่มน้ำสาขาวังโตนดมีพื้นที่รับน้ำฝนมากที่สุดประมาณ 1,839.10 กม.² โดยลุ่มน้ำสาขาพังราดมีพื้นที่รับน้ำฝนน้อยที่สุดประมาณ 439.90 กม.²

ทรัพยากรธรรมชาติ จังหวัดจันทบุรีเป็นแหล่งแร่ธาตุที่สำคัญของภาคตะวันออก โดยเฉพาะพลอยของจังหวัดจันทบุรีเป็นสิ่งที่สร้างชื่อเสียงให้จังหวัดเป็นอย่างมาก นอกจากแร่มีค่าพวกรัตนชาติแล้วจังหวัดจันทบุรียังมีแร่สำคัญที่ใช้ในภาคอุตสาหกรรมอีกด้วย โดยทรัพยากรแร่ที่มีบทบาทต่อเศรษฐกิจของจังหวัดจันทบุรี ได้แก่ ดินขาว ทราายแก้ว และหินอุตสาหกรรมก่อสร้าง

ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ป่าชายเลน จังหวัดจันทบุรีมีพื้นที่ชายฝั่งยาวประมาณ 108 กิโลเมตร ขอบเขตชายฝั่งเริ่มจากปากแม่น้ำพังราดด้านทิศตะวันออก ซึ่งเป็นเขตติดต่อกับจังหวัดระยองทอดยาวลงมาทางตะวันออกเฉียงใต้ถึงปากแม่น้ำเวฬุ ซึ่งเป็นเขตติดต่อกับจังหวัดตราด ชายฝั่งทะเลของจังหวัดจันทบุรีมีหลายประเภท เช่น ชายฝั่งหิน หาดทราย ที่ราบน้ำขึ้นถึงและพรุ แต่ชายฝั่งส่วนมากเป็นที่ราบน้ำท่วมถึง ป่าชายเลนครอบคลุมพื้นที่ชายฝั่งตั้งแต่อำเภอแหลมสิงห์ อำเภอขลุง อำเภอท่าใหม่ และอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มีป่าสงวนแห่งชาติที่เป็นป่าชายเลน 6 แห่ง ประกอบด้วย ป่าสงวนแห่งชาติปากน้ำพังราด, ป่าสงวนแห่งชาติคู้งกระเบน-อ่าวแฉมหนู, ป่าสงวนแห่งชาติคลองบางกะจะ, ป่าสงวนแห่งชาติบางกะไชย, ป่าสงวนแห่งชาติคลองพลิว และป่าสงวนแห่งชาติปากน้ำเวฬุ

หญ้าทะเล จากผลการศึกษาโครงการ UNEP GEF และการสำรวจของศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยฝั่งตะวันออกเพิ่มเติมถึงปี พ.ศ. 2550 จังหวัดจันทบุรีมีแหล่งหญ้าทะเล 3 แห่ง คือ

1. ปากแม่น้ำพังราด พบหญ้าทะเล 1 ชนิด คือ หญ้ากูดช่ายเข้ม
2. อ่าวคู้งกระเบน พบหญ้าทะเล 6 ชนิด ได้แก่ หญ้าคาทะเล (*Enhalus Acoroides*)

หญ้ากูดช่ายเข้ม (*Halodule Pinifolia*) หญ้ากูดช่ายทะเล (*Halodule Uninervis*) หญ้าเงาใส (*Halophila Decipiens*) หญ้าใบมะกรูด (*Halophila Ovalis*) และหญ้าใบมะกรูดเล็ก (*Halophila Minor*) พบมากบริเวณใกล้ปากอ่าวที่น้ำลึกประมาณ 1 เมตร

3. อ่าวหมื่นน้อย พบหญ้าทะเล 2 ชนิด คือ หญ้ากูดช่ายเข้ม และหญ้ากูดช่ายทะเล
- ปะการัง จากการสำรวจของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ระหว่างวันที่ 20-23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549 โดยวิธี Manta Tow บริเวณแหลมเสด็จ หินอ้ายหลาวกองในหิน

อ้ายหลาวกลาง หินอ้ายหลาวกองนอก อำเภอบำเหน็จและเกาะนวมสาว อำเภอสลัดเมือง จังหวัดจันทบุรี พบว่า โดยทั่วไปแนวปะการังอยู่ในสภาพสมบูรณ์ปานกลาง พื้นที่แนวปะการังทั้งหมดประมาณ 382 ไร่ ปะการังชนิดเด่น ได้แก่ ปะการังโขด (Porities Lutea) ปะการังวงแหวน (Favia Spp.) ปะการังสมองใหญ่ (Symphyllia Recta) ปะการังช่องเหลี่ยม (Favites Spp.) ปะการังสมองร่องยาง (Platygy Radaedalea) ปะการังที่พบส่วนใหญ่อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ปานกลาง โดยพื้นที่ ๆ พบปะการังมากที่สุด คือ หินอ้ายหลาวกองใน รองลงมาได้แก่ เกาะนวมสาว เกาะสะบ้า และหินอ้ายหลาวกองนอก ตามลำดับ และที่แหลมเสด็จพบปะการังน้อยที่สุด

ทรัพยากรการท่องเที่ยว

จังหวัดจันทบุรีเป็นเมืองเก่าแก่ เคยเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ มีการสำรวจแหล่งโบราณคดีหลายแห่งในจังหวัดจันทบุรี เช่น พบเครื่องมือเครื่องใช้ยุคหินขัด (อายุประมาณ 2,000 ปี) ในเขตอำเภอมะขาม อำเภอบำเหน็จ และที่ราบเชิงเขาที่บ้านคลองบอน อำเภอบึงน้ำร้อน และมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมายทั้งที่เป็นภูเขา ป่าไม้ น้ำตก และชายทะเล

แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีที่สำคัญแยกประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ประกอบด้วย ทิวทัศน์ธรรมชาติชายหาดและเกาะซึ่งมีความงดงาม ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้ว น้ำตกคลองนารายณ์ ถ้ำเขาวง หาดแหลมเสด็จ หาดอ่าวกระทิง หาดแหลมสิงห์ อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ ฯลฯ

2. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนา ได้แก่ พระบาทนเขาคิชฌกูฏ วัดโยธานิมิตร วัดเขาสุทิม วัดปลับบางกะจะ วัดมังกรบุปผาราม ศาลาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช วัดไผ่ล้อม โบราณสถานค่ายเนินวงษ์ โบราณสถานเมืองเพ็ญยศ ฯลฯ

3. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและหัตถกรรม ได้แก่ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี มีการผลิตศิลปพื้นบ้าน เช่น เสื้อจันทบุรีที่มีชื่อเสียงมากโดยเฉพาะที่ตำบลบางสระแก้ว หมู่บ้านเสม็ดงาม เป็นต้น

ปัญหาของทรัพยากรการท่องเที่ยว

1. แหล่งท่องเที่ยวทางทะเลเริ่มเสื่อมโทรม เนื่องจากกิจกรรมของประชาชนที่ตั้งอยู่ชายฝั่ง การทิ้งขยะลงทะเลของเรือประมง และการพัฒนาของจังหวัด ทำให้แหล่งท่องเที่ยวทางทะเลมีสภาพเสื่อมโทรมลง โดยพื้นที่ที่มีปัญหา ได้แก่ ตำบลเกาะเปริด ตำบลตะกาดเจ้า และตำบลสนามไชย

2. ความเสื่อมโทรมของแหล่งศิลปกรรม เนื่องมาจากแหล่งศิลปกรรมขาดการทะนุบำรุง ซ่อมแซม รักษา จึงทำให้แหล่งศิลปกรรมทรุดโทรมตามกาลเวลา ประกอบกับมีนักท่องเที่ยว เข้าท่องเที่ยวในแหล่งศิลปกรรม มีผลให้เกิดการทรุดโทรมของแหล่งท่องเที่ยวเร็วขึ้น โดยพื้นที่ ที่ประสบปัญหา ได้แก่ ตำบลนายายอาม, ตำบลปะตง และตำบลสนามไชย

3. แหล่งท่องเที่ยวเริ่มเสื่อมโทรม จากการที่รองรับนักท่องเที่ยวเกินศักยภาพของพื้นที่ ประกอบกับนักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกทางด้านสิ่งแวดล้อม จึงทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลง โดยพื้นที่ที่พบปัญหา ได้แก่ ตำบลอ่างศิระ, ตำบลท่าหลวง, ตำบลคลองใหญ่, ตำบลเทพนิมิต, ตำบลตรอกนอง, ตำบลเกาะเปริด, ตำบลตะกาดเจ้า, ตำบลทรายขาว, ตำบลบ่อเวฬุ, ตำบลเขาวงกต และตำบลสนามไชย

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม

แหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ จังหวัดจันทบุรี มีแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ 5 แห่ง ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2532 ประกอบด้วย น้ำตกพลิ้ว, น้ำตกกระทิง, หาดคู้วิมาน, แหลมเสด็จ-คู้กระเบน และหาดแหลมสิงห์

ตารางที่ 1 แหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2532 ในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี

ชื่อแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์	ที่ตั้ง	ประเภท
น้ำตกพลิ้ว	อำเภอแหลมสิงห์	น้ำตก
น้ำตกกระทิง	อำเภอมะขาม	น้ำตก
หาดคู้วิมาน	อำเภอท่าใหม่	หาดทราย
แหลมเสด็จ-คู้กระเบน	อำเภอท่าใหม่	หาดทราย
หาดแหลมสิงห์	อำเภอแหลมสิงห์	หาดทราย

นอกจากแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ทำการสำรวจจังหวัดจันทบุรี พบว่า ยังมีแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ ที่ยังไม่ได้ประกาศเป็นแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์อีกจำนวนทั้งสิ้น 93 แห่ง แบ่งประเภทได้ ดังนี้ แก่ง, เกาะ, หาด, ภูเขา, ถ้ำ, น้ำตก, ธรณีทัศน์ฐาน, โป่งพุร้อน และแหล่งน้ำ

แหล่งศิลปกรรมอันควรอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หมายถึง สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่อยู่โดยรอบแหล่งศิลปกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กันทั้งทางตรงและทางอ้อม ศิลปกรรมในที่นี้คือสิ่งที่มีมนุษย์ได้สร้างหรือกำหนดขึ้น ทั้งในอดีตและปัจจุบัน มีความสำคัญต่อชุมชนโดยรอบ และได้รับการยกย่องว่ามีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี เทคโนโลยี ได้แก่ พระราชวัง วัด ศาสนสถาน ศาล อนุสาวรีย์ ป้อม คูเมือง กำแพงเมือง อาคาร ที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม คลอง สะพาน ทำนน้ำ และแหล่งชุมชนโบราณ

จากการรวบรวมข้อมูลของหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นในจังหวัด พบว่าจังหวัดจันทบุรีมีแหล่งศิลปกรรมที่มีคุณค่าควรอนุรักษ์มีทั้งสิ้น 40 แห่ง ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน แล้วจำนวนทั้งสิ้น 9 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 22.5 (สำนักงานจังหวัดจันทบุรี, 2548)

จังหวัดจันทบุรีกำลังประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งศิลปวัฒนธรรม เนื่องจากประชาชนขาดความรู้สึกรักเป็นเจ้าของในแหล่งศิลปวัฒนธรรมและโบราณสถานนั้น ๆ ขาดการซ่อมแซมโบราณสถานเนื่องจากขาดงบประมาณ การท่องเที่ยวซึ่งเกินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับได้ และการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตก

จากปัญหาดังกล่าวผู้ศึกษามีความคิดเห็นว่า ควรพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดจันทบุรี ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างดีและมีมาตรฐานในระดับที่ดีขึ้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอันอุดมสมบูรณ์ของจังหวัดจันทบุรีอยู่ชั่วลูกชั่วหลานตลอดไป

ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดจันทบุรี

วิสัยทัศน์จังหวัด

“เมืองน่าเที่ยวน่าอยู่ เป็นศูนย์กลางการค้าผลไม้คุณภาพ อัญมณี และเครื่องประดับชั้นเลิศปรับตัวสู่ประชาคมอาเซียน”

พันธกิจ

1. ขยกระดับกลไกการบริหารจัดการผลิตผลการเกษตรและสินค้าเกษตรแปรรูปอย่างครบวงจร
2. พัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้ประกอบการอัญมณีและเครื่องประดับ
3. ส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวในจังหวัดเชื่อมโยงประเทศกลุ่มอาเซียน
4. เสริมสร้างการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในวิถีชีวิต ชุมชน และสังคม
5. สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนนำยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดจันทบุรีไปปรับใช้

ในแผนพัฒนาด้านต่าง ๆ/ ยุทธศาสตร์ทุกระดับของหน่วยงาน/ องค์กร

เป้าประสงค์รวม

1. เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร เกษตรแปรรูปและมูลค่าการค้าชายแดน
2. เพิ่มมูลค่าการค้าอัญมณี และเครื่องประดับ
3. จังหวัดมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
4. ประชาชนพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดจันทบุรี

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1: ส่งเสริมการผลิตและการค้าพืชผลตลอดจนสินค้าเกษตรแปรรูปคุณภาพ

รูปคุณภาพ

1. สินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของตลาดทุกระดับ
2. ชาวจันทบุรีมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้เพิ่มขึ้น และผู้ประกอบการมีศักยภาพ

ในการแข่งขันตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

3. เศรษฐกิจการค้าชายแดนมีการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2: สนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่อัญมณี

1. เพิ่มมูลค่าการค้าอัญมณี และเครื่องประดับ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3: เสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชื่อมโยงประเทศ

กลุ่มอาเซียน

1. เป็นเมืองท่องเที่ยวในระดับภูมิภาคอาเซียน
2. แหล่งท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาและส่งเสริม
3. มูลค่าผลิตภัณฑ์รวมของจังหวัดสาขาที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4: ยกระดับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ชาวจันทบุรีมีสุขภาพที่ดี มีภูมิคุ้มกันทางสังคมที่เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. ชาวจันทบุรีมีความภาคภูมิใจต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมทุกระดับ พร้อมปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

3. สังคมน่าอยู่และปลอดภัย มีความเกื้อกูล ตลอดจนมิตรภาพที่แน่นแฟ้นกับประเทศกลุ่มอาเซียน (สำนักงานจังหวัดจันทบุรี, 2548)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณุกานดา กิตติสุภวัฒนา (2553) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรมชาติพันธุ์ เพื่อการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจสีเขียวอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด” จากการศึกษาพบว่า สำหรับจังหวัดจันทบุรีและตราด ซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทยเนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว แต่เนื่องมาจากขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ทั้งในเรื่องของจำนวนนักท่องเที่ยวหรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เช่นปัญหาน้ำเสียจากที่พักซึ่งปล่อยลงสู่แหล่งน้ำตามธรรมชาติโดยปราศจากการบำบัดน้ำเสีย หรือการขาดการจัดการในเรื่องของขยะที่มากับการท่องเที่ยว ส่งผลให้สถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราดหลายแห่งต่างได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว โดยเฉพาะสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมและเป็นที่รู้จักในหมู่ของนักท่องเที่ยว เช่น เกาะช้างของจังหวัดตราดหรือหาดเจ้าหลาวของจังหวัดจันทบุรี ต่างได้รับผลกระทบมากเป็นพิเศษเนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่หลั่งไหลเข้าไปในพื้นที่ นอกจากนี้ จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราดยังขาดการจัดการในเรื่องของการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวแห่งอื่น ๆ ในจังหวัด ซึ่งในความเป็นจริงแล้วในจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราดยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว แต่ยังไม่เป็นที่รู้จัก

จากผลของการจัดการการท่องเที่ยวที่ยังไม่เข้าถึงศักยภาพทางการท่องเที่ยวของตนเองและการพัฒนาอย่างไร้เป้าหมาย ส่งผลให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยและของจังหวัดจันทบุรีและตราดเดินไปอย่างไร้จุดหมาย เป้าหมายของการจัดกิจกรรมมุ่งเน้นในเรื่องของรายได้ มากกว่าประเด็นอื่น

กชนทร์ พรหมคช (2552) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวแบบ Home Stay บ้านสลักเพชร ตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด” จากการศึกษาพบว่า Home Stay บ้านสลักเพชร เป็นการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบหนึ่งลักษณะที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและมีผลประโยชน์

อารีรัตน์ แดงบุญมา (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวถ้ำโพธิ์ทอง อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว” จากการศึกษาพบว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมในการท่องเที่ยวต่าง ๆ นั้นควรกระทบกับธรรมชาติและระบบนิเวศน้อยที่สุดหรือไม่มีผลกระทบเลย และต้องคำนึงถึงขอบเขตความสามารถของธรรมชาติและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

และให้บริการนักท่องเที่ยว มีการปลูกฝังจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวและชุมชนรักและหวงแหน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดสิ่งอำนวยความสะดวกเท่าที่จำเป็นและเพียงพอต่อความต้องการ นักท่องเที่ยว เน้นความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ เพิ่มการประชาสัมพันธ์ในทุก ๆ สื่อ โดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ตที่สำคัญในปัจจุบัน

อัจฉรา หลาวทอง และคณะ (2550) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการ ทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้”

ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ ด้านสิ่งดึงดูดใจและจุดขายด้านการท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ 1) การขายแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม 2) เที่ยวชม ศึกษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณีวัฒนธรรมวิถีชีวิต 3) ภูมิปัญญาและผลิตภัณฑ์ด้านหัตถกรรมพื้นบ้านและเลือกซื้อหา จับจ่ายผลิตภัณฑ์ของฝากและ ของที่ระลึกพื้นบ้าน เป็นต้น ส่วนศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของ วิสาหกิจชุมชน ได้แก่ 1) การให้บริการอาหาร 2) สถานที่พักผ่อนพักผ่อน ห้องน้ำห้องสุขา 3) การต้อนรับและนำเที่ยว และศักยภาพด้านการเข้าถึงการท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ 1) การประชาสัมพันธ์ จากสื่อและเครือข่ายภาคีต่าง ๆ 2) ป้ายบอกทาง 3) ช่องทางการซื้อบริการ 4) เส้นทางคมนาคมขนส่งโดยสาร 5) ระบบโทรคมนาคมและข้อมูลข่าวสารสนเทศ ทางการท่องเที่ยว เป็นต้น

ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมศักยภาพทางการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชน ได้แก่ 1) ความสมบูรณ์และความสามารถของทรัพยากรและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว 2) ศักยภาพของ พื้นที่และทำเลที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวและวิสาหกิจชุมชน 3) ความเข้มแข็งความสามารถพึ่งตนเอง และความร่วมมือของชุมชน 4) การสร้างรายได้ และผลประโยชน์ตอบแทน 5) งบประมาณ การลงทุนและการสนับสนุนของภาครัฐ เป็นต้น

ผลการศึกษาแนวทางการจัดการทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวในเขต อีสานใต้ พบว่า วิสาหกิจชุมชนต้องมีการวิเคราะห์สถานการณ์ทางการตลาดโดยวิเคราะห์โอกาส ทางการตลาด จากจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคเพื่อหาศักยภาพทางการท่องเที่ยว ซึ่งควรต้องทำการวิจัยและการเลือกตลาดที่มีความเป็นเอกลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชน ส่วนการวางแผนการตลาด โดยการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด และการวางแผนโปรแกรม การตลาดด้วยส่วนประสมทางการตลาด โดยใช้หลักการทางการตลาด 9 P's ซึ่งแบ่งออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การจัดการผลิตภัณฑ์และองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (The Management in Product and Packaging of Tourism) ด้านที่ 2 การจัดการราคา ทางการท่องเที่ยว (The Management in Price of Tourism) ด้านที่ 3 การจัดการช่องทางการจัด

จำหน่ายทางการท่องเที่ยว (The Management in Place of Tourism) ด้านที่ 4 การจัดการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว (The Management in Promotion of Tourism) ด้านที่ 5 การจัดการส่งเสริมกระบวนการซื้อทางการท่องเที่ยว (The Management in Purchasing Process of Tourism) ด้านที่ 6 การจัดการสภาพกายภาพทางการท่องเที่ยว (The Management in Physical Evidence of Tourism) ด้านที่ 7 การจัดการบุคลากรทางการท่องเที่ยว (The Management in People of Tourism) และด้านที่ 8 การสร้างหุ้นส่วน เครือข่ายความร่วมมือทางการท่องเที่ยว (The Management in Partnership of Tourism) ส่วนการปฏิบัติการและการควบคุมทางการตลาด โดยมีการจัดองค์การทางการตลาด และการปฏิบัติการทางการตลาดตลอดจนการควบคุมทางการตลาด ซึ่งมีการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติและการควบคุมอย่างชัดเจน

ผลการศึกษาแนวทางเศรษฐศาสตร์พึ่งพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านว่า ควรมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และสร้างแผนการจัดการทางการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่

ข้อเสนอแนะสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ 1) ควรพัฒนาเป็นอาชีพหลัก 2) ค้นหาศักยภาพของชุมชน 3) การสร้างคู่มือทางการขาย 4) การทำแผนการตลาด 5) ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมภาพลักษณ์ 6) การเสริมหลักสูตรการเรียนการสอน และการสร้างความร่วมมือกับสถาบันวิชาการส่วนข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ 1) การวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว 2) หน่วยงานภาครัฐร่วมเป็นหุ้นส่วนกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 3) บูรณาการหน่วยงานภาครัฐ เอกชนทั้งประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านให้เป็นเครือข่ายและข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานเอกชน ได้แก่ 1) สร้างความร่วมมือกับบริษัทนำเที่ยว สำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรมีการวิจัยแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการบูรณาการหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 2) ควรมีการวิจัยผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงชุมชนต่อด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

สุรินทร์ หลวงนา และคณะ (2550) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของภาครัฐและเอกชนในเขตจังหวัดอีสานใต้” โดยมีผลการศึกษาดังนี้คือ

ผลการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารดังกล่าวทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตจังหวัดอีสานใต้ ดังนี้ ด้านนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า มีการสนับสนุนโดยกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในแต่ละจังหวัด ที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในแต่ละจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นที่รู้จักแล้ว

ในหมู้นักท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ดังกล่าว คือ การสนับสนุนให้มีสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและการจัดเทศกาลจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ส่วนการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้มีการพัฒนาความสามารถของบุคลากรทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ การสร้างความรู้ ความเข้าใจ เพิ่มจำนวนบุคลากรทางการท่องเที่ยว พัฒนาความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เสริมทักษะและความสามารถให้แก่บุคลากร ส่วนด้านการฝึกอบรมการบริหารจัดการพบว่ามีน้อย และมีปัญหาการสนับสนุนด้านการฝึกอบรมยังเป็นไปในลักษณะที่ไม่ต่อเนื่อง รวมทั้งยังพบว่า บุคลากรขาดการใช้ภาษาในการสื่อสาร และขาดวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน

ด้านรูปแบบและแนวทางการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของภาครัฐและเอกชนในเขตจังหวัดอิสานใต้ พบว่า เป็นไปในรูปแบบการพัฒนากลุ่ม ได้แก่ การฝึกอบรม การฝึกประสบการณ์ และการศึกษานอกสถานที่ ส่วนการพัฒนาบุคลากรรายบุคคล ได้แก่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ แนวทางการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่สู่ความยั่งยืนที่เชื่อมต่อกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน พบว่า มีแนวทางเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของกลุ่มจังหวัดอิสานใต้เชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน โดยวิธีพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรองค์กรส่วนท้องถิ่น การพัฒนาด้านการคมนาคมเพื่อการติดต่อระหว่างประชากรของแต่ละประเทศ และพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้

บุปผา พิณฑแก้ว และคณะ (2550) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน บนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด”

ผลจากการศึกษาพบว่า

1. สถานการณ์ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนพื้นที่เกาะช้างของภาคธุรกิจในเรื่องความเห็นที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ พบว่า ภาคธุรกิจส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าเกาะช้างมีสภาพเป็นธรรมชาติสวยงามดึงดูดนักท่องเที่ยวร้อยละ 96.1 และไม่เห็นด้วยต่อสภาพการมีเส้นทางคมนาคมสะดวกปลอดภัย เช่น ถนน ป้ายบอกทางถึงร้อยละ 78.5 และภาคธุรกิจเคยจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมเที่ยวน้ำตก ร้อยละ 70.7 และกิจกรรมที่ภาคธุรกิจจัดน้อยที่สุด คือ กิจกรรมพักแรมวิถีชาวบ้าน (โฮมสเตย์) เพียงร้อยละ 9.3 นอกจากนี้ภาคธุรกิจส่วนใหญ่มีกระบวนการเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการให้คำแนะนำและประสานงานติดต่อบริษัทนำเที่ยวให้พาลูกค้าเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ร้อยละ 47.8 รองลงมาคือให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่ลูกค้าที่มาใช้บริการ ร้อยละ 28.8 และการจัดบุคลากร

ให้บริการแก่ลูกค้าที่มาใช้บริการ ร้อยละ 23.4 ซึ่งมีผู้ประกอบการภาคธุรกิจส่วนน้อยที่ดำเนินการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว โดยมีแนวทางดำเนินการตามขั้นตอนในเรื่องการวางแผนการกำหนดงบประมาณ การกำหนดบุคลากร การกำหนดวิธีการ วัสดุ อุปกรณ์ และมีการประเมินผลการจัดทำกิจกรรมเพื่อการปรับปรุงแก้ไข นอกจากนี้ยังพบว่าภาคธุรกิจส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนพื้นที่เกาะช้าง ร้อยละ 52.7

2. ปัจจัยข้อจำกัดในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้างภาคธุรกิจส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นด้านนโยบายจากองค์กรหน่วยงานภาครัฐ และด้านการบริหารจัดการของภาคธุรกิจเป็นปัจจัยข้อจำกัดในระดับน้อยที่สุด ส่วนในด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมภาคธุรกิจเห็นว่าเป็นปัจจัยข้อจำกัดในระดับน้อยที่สุด ส่วนในด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมภาคธุรกิจเห็นว่าเป็นปัจจัยข้อจำกัดในระดับน้อย โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนหรือผู้นำท้องถิ่นและช่วงระยะเวลาที่ใช้ในการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติร่วมกันในพื้นที่เกาะช้างนอกจากนี้ยังมีปัจจัยข้อจำกัดอื่น ๆ ในเรื่องเกี่ยวกับวิถีการดำรงชีวิตของผู้ประกอบธุรกิจ เส้นทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวไม่ได้มาตรฐาน ระบบการขนส่งโดยเฉพาะรถโดยสารไม่เพียงพอ สภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สมบูรณ์มีจำนวนลดลง สภาพแวดล้อมทางภูมิอากาศที่เป็นช่วงมรสุม สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำไม่สะอาด

3. ภาคธุรกิจมีความคิดเห็นต่อแนวทางการเข้าไปมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้างในระดับค่อนข้างเห็นด้วย โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ภาคธุรกิจมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนด้านที่ภาคธุรกิจมีความคิดเห็นในระดับค่อนข้างเห็นด้วย ได้แก่ ด้านการพัฒนา การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการวางแผนพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และด้านการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

4. ภาคธุรกิจมีแนวทางการแก้ไขปัญหาในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการสนับสนุน การพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง โดยให้มีการกำหนด แผนงานประจำปีในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การปรับปรุงเส้นทางคมนาคมให้ได้มาตรฐานตลอดจนพัฒนาไปยังบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงที่สำคัญให้มีการใช้ กฎหมายในการควบคุม ดูแล รักษาสภาพแวดล้อม พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้าง พื้นฐานสนับสนุนกิจกรรมเกี่ยวกับการดูแลรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติ การร่วมประชาสัมพันธ์ ธรรมชาติการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนพื้นที่เกาะช้างให้เป็นที่รู้จัก และมีการจัดระบบ การควบคุมดูแลรักษาและจัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมมากที่สุด

ชัช คำลังงาม, สุทธิศักดิ์ แก้วแกมจันทร์ และนันท์ภัส อยู่ประสงค์ (2550) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้”

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติส่วนใหญ่อยู่ในวัยรุ่นหนุ่มสาว โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินั้นส่วนใหญ่มาจากทวีปยุโรปและอเมริกาส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยนั้นเป็นประชาชนในท้องถิ่นและอยู่ในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงกันเป็นส่วนมาก เหตุผลของการมาเที่ยวของนักท่องเที่ยวสองกลุ่มนั้นเพราะมีความสนใจแหล่งท่องเที่ยวด้านโบราณสถานอันเก่าแก่มากกว่างานวัฒนธรรมประเพณี โดยมีจุดประสงค์ในการมาเที่ยวเพื่อต้องการมาศึกษาหาประสบการณ์ และอนุรักษ์สืบสานคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมและประเพณีไทย การเดินทางมาเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่มาเที่ยวด้วยตนเองโดยไม่ผ่านบริการนำเที่ยวของบริษัทนำเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น

ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเองถึงร้อยละ 68.9 มีเพียงจำนวนน้อยที่ใช้บริการจากบริษัทนำเที่ยวคือร้อยละ 1.6 ด้านการพักผ่อนนักท่องเที่ยวชาวไทยนั้นส่วนใหญ่พักกับครอบครัวหรือญาติพี่น้องมากกว่าพักโรงแรมส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติพักที่โรงแรมมากที่สุด นักท่องเที่ยวชาวไทยทราบข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวจากสื่อทุกรูปแบบ อย่างไรก็ตามสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้รับข้อมูลมาจากสื่ออินเทอร์เน็ตมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยมีความต้องการท่องเที่ยวที่ประเทศลาวมากที่สุด ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความต้องการไปเที่ยวประเทศกัมพูชามากที่สุด แนวทางการจัดการด้านการตลาดควรจะมีมุ่งเน้น ไปยังการจัดการ การให้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ เช่น การจัดมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว และการทำป้ายบอกข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาเที่ยวคือการได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้ที่ได้มาเที่ยวแล้วมากที่สุด ดังนั้น การประชาสัมพันธ์ที่ดีที่สุด คือ การสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้กลับไปบอกเล่าให้กับญาติพี่น้องและเพื่อนฝูง ในลักษณะยุทธศาสตร์ของการประชาสัมพันธ์ในเชิง “ปากต่อปาก” อันเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดและลงทุนน้อยที่สุด

สำหรับการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ของกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ยังมีอุปสรรคหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นเส้นทางการคมนาคมเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวและกฎระเบียบเข้าออกระหว่างประเทศ ถ้าสามารถแก้ไขได้ สร้างความเป็นหุ้นส่วนของกันและกัน การติดต่อกันระหว่างท้องถิ่นกับท้องถิ่นประเภทเข้าและเยือนแบบบ้านพี่เมืองน้อง จะขยายตลาดการท่องเที่ยวแบบเชื่อมดวงในภูมิภาคได้มากยิ่งขึ้น

วิชกร นันตะยานา และคณะ (2549) ได้ทำการศึกษาวิจัย “แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม: ศึกษากรณีจังหวัดเชียงราย” ผลการศึกษาพบว่า

1. ความคิดเห็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับหารท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม สรุปได้ดังนี้

1.1 การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมจะสนับสนุนซึ่งกันและกัน การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมสามารถพัฒนาควบคู่กัน โดยมีการบริหารจัดการที่ดี ขณะเดียวกันภาครัฐมีนโยบายให้จังหวัดเชียงรายเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดน และอำเภอที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ อำเภอเชียงแสน การท่องเที่ยวที่เหมาะสม คือ การท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรม ส่วนอุตสาหกรรมที่เหมาะสมคือ อุตสาหกรรมการเกษตร

1.2 ในการพัฒนาจังหวัดเชียงรายควรพัฒนาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว เพราะอุตสาหกรรมทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมจะถูกทำลาย วิถีชีวิตวัฒนธรรมดั้งเดิม ความเป็นท้องถิ่นของเชียงรายเปลี่ยนแปลง อุตสาหกรรมสร้างค่านิยมทางวัตถุมากกว่าความเจริญทางจิตใจ ทำให้เกิดปัญหาทางสังคม

2. ผลการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม พอสรุปได้ดังนี้ ประชาชนมีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น ลดการออกนอกพื้นที่เพื่อหางานทำ จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขงเหมาะกับการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ของจังหวัดดีขึ้น

3. แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม สรุปได้ว่า การพัฒนานั้นต้องคำนึงถึงอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับพืชผลการเกษตร ความพร้อมด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด โดยการศึกษา ปัญหา ผลกระทบและวิธีป้องกันเช่น การกำจัดมลภาวะ ลดขยะ การรักษา สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่คุ้มค่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ทุกด้านทุกชั้นตอน ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นจริง สม่่าเสมอและต่อเนื่อง

4. หน่วยงานราชการและองค์กรที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล ชุมชน ท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อุตสาหกรรมจังหวัด หน่วยงานด้านการศึกษา สาธารณสุข โรงพยาบาล/ อนามัย หอการค้า สภาวัฒนธรรม พาณิชยจังหวัด ตำรวจท่องเที่ยว กรมทรัพยากรธรณี กรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โยธาธิการ และผังเมือง พัฒนาชุมชน กรมแรงงาน กระทรวงพัฒนาสังคม กรมศิลปากร เกษตรจังหวัด

กรมส่งเสริมการเกษตร

5. สิ่งที่ประชาชนในจังหวัดเชียงรายกังวล ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแผนไม่ชัดเจน ขาดงบประมาณสนับสนุน ไม่มีเจ้าภาพทำงานที่จริงจัง ชุมชนไม่มีส่วนร่วม ภาครัฐไม่มีความจริงใจ นโยบายภาครัฐไม่สอดคล้องกับพื้นที่จริง สื่อไม่มีจุดยืนในการนำเสนอข้อมูลที่ เป็นจริงปัจจุบันนักท่องเที่ยวลดลง

6. ข้อเสนอแนะที่สำคัญ ได้แก่ นักท่องเที่ยวส่วนมากต้องการชมศิลปวัฒนธรรม ทัศนียภาพ จึงควรส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม งานทัศนียภาพในพื้นที่ นโยบาย และแผนควรนำไปสู่ การปฏิบัติได้จริง ควรเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากร ให้ชุมชนมีส่วนร่วม รับผิดชอบต่อผลกระทบ แสดงความคิดเห็นทุกขั้นตอน ปรับสภาพภูมิทัศน์ให้งดงามเข้ากับสิ่งแวดล้อม มีเทศบาลจัดซื้อ บัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมอาคารและสิ่งก่อสร้าง มีแผนรองรับที่ชัดเจน เกี่ยวกับการบูรณะโบราณสถานและสถานที่สำคัญ ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างจริงจัง และมีการศึกษาวิจัย ความต้องการด้านการท่องเที่ยว

บุษบา สิทธิการ และคณะ (2549) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของการท่องเที่ยว ต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย”

จากการวิจัยพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและศิลปวัฒนธรรมเกิดขึ้นทั้งในด้านบวกและด้านลบในพื้นที่ท่องเที่ยว ได้แก่ การเพิ่มรายได้ สร้างอาชีพ และการศึกษาเรียนรู้ของชาวบ้าน ส่วนด้านลบคือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดการบิดเบือนของศิลปวัฒนธรรม ความไร้ระเบียบของสังคม และการกระจุกตัวของรายได้ที่เกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มผู้มีอิทธิพลและมีอำนาจทางการเงินที่เหนือกว่า โดยชาวบ้านมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เนื่องจากให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับ

สำหรับสถานการณ์การท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ พบว่า มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ด้วยการใชัทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่เป็นพื้นฐานการพัฒนา ทั้งนี้ ผู้ประกอบการ หน่วยงานรัฐ และกลุ่มองค์กรชุมชนมีบทบาทที่ชัดเจนต่อการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ต่างจากชาวบ้านในระดับล่างที่ได้มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย ซึ่งมักอยู่ในฐานะของแรงงานทางการท่องเที่ยว นอกจากนั้นในปัจจุบันการท่องเที่ยวขาดความยั่งยืนและเปลี่ยนสภาพเป็นพื้นที่เสื่อมโทรม เนื่องจากการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ประสบกับปัญหาการลดลงของจำนวนนักท่องเที่ยว การแข่งขันทางการตลาดท่องเที่ยวทั้งในและนอกประเทศ ความเสื่อมของทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ และข้อจำกัดของงบประมาณและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ไม่ต่อเนื่อง

ด้านการจัดการการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็น โดยเฉลี่ยต่อการจัดการด้านบุคลากรในระดับเหมาะสมมาก ในขณะที่การจัดการด้านสถานที่และการจัดการด้านกิจกรรมในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ของจังหวัดเชียงราย ยังขาดความพร้อมในด้านสถานที่ที่จะรองรับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ในปัจจุบันมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่เป็นเพียงเครื่องมือประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยขาดกิจกรรมท่องเที่ยวรองรับ ซึ่งควรส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบททางพื้นที่

ส่วนความคิดเห็นต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังคงมีความประทับใจต่อสภาพสังคมที่เรียบง่าย และอภัยความมีน้ำใจของชุมชนในพื้นที่ เช่นเดียวกับความกลมกลืนระหว่างประเพณีดั้งเดิมและความทันสมัย โดยต้องการให้มีการรักษาสืบทอดศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยนี้ไว้ แต่อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวมีความรู้สึกไม่ประทับใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่แสดงออกโดยการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยว เช่น การตัดทวงผลประโยชน์กับนักท่องเที่ยวและความไม่จริงใจในการให้บริการ

แต่อย่างไรก็ตามผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจเกิดขึ้นจากพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมต่างถิ่น และการพัฒนาความทันสมัย จึงไม่สามารถสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว หากแต่มีปัจจัยความเข้มแข็งของชุมชน เป็นเครื่องกำหนดว่าผลกระทบดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ หรือการเกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงไร ดังนั้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อบริบททางสังคมและศิลปวัฒนธรรมของชุมชนการสร้างโอกาสการมีส่วนร่วมของชุมชน ยกย่องเชิดชูศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม โดยส่งเสริมการเรียนรู้และสืบทอดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความตระหนักและภูมิใจในตัวตน ให้ความรู้ความเข้าใจในหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมการกระจายรายได้ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมจึงจะสามารถป้องกันผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นได้

โสภณ วัฒนมงคล (2549) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: ศึกษากรณีหาดสอ กรมสรรพาวุธทหารเรือ จังหวัดชลบุรี” จากการศึกษาพบว่า หาดสอมีพื้นที่ไม้ยืนต้นหลายชนิดอยู่ในบริเวณพื้นที่ราบหลังหาดในส่วนของท้องทะเลเป็นพื้นที่ทรายมีแหล่งปะการังน้ำตื้น พื้นที่ท่องเที่ยวอยู่ใกล้กับคลังสรรพาวุธซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญทางทหารมีสิ่งปลูกสร้างได้แก่ อาคารอเนกประสงค์ 1 หลัง และอาคารห้องน้ำ-ส้วม 2 หลัง โดยที่หาดสอมีความเป็นธรรมชาติอยู่มาก การท่องเที่ยวจึงควรเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การรักษาความปลอดภัยพื้นที่ของทางราชการเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง การก่อสร้างต่าง ๆ โดยคำนึงถึงการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ไม่ควรให้มีการก่อสร้างมากเกินไปจนส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ การท่องเที่ยว
ควรเป็นแบบนันทนาการ ไม่มีการค้าขายในพื้นที่ความปลอดภัยของนันทนาการเป็นสิ่งสำคัญ
ชุมชนทหารในพื้นที่ควรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลและใช้สถานที่ การท่องเที่ยว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานำเสนอ “การพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: ศึกษากรณี จังหวัดจันทบุรี” นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยทำการศึกษา 3 แบบ คือ

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ตามประเด็นที่วางไว้ จะใช้เอกสารที่มีความเที่ยงตรง น่าเชื่อถือและเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการศึกษาเอกสารเหล่านี้ ได้แก่ ข้อมูลการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวข้อมูลพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดจันทบุรี การบริหารจัดการการท่องเที่ยวหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นโยบายของรัฐบาลด้านการท่องเที่ยวและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ ในส่วนที่มีหน้าที่เกี่ยวกับ การวางแผนนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 5 คน

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานภาคเอกชน ในส่วนที่ให้บริการและมีหน้าที่พัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 5 คน

3. การเก็บข้อมูลจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) โดยผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์ในฐานะผู้เข้าร่วมประชุม ผู้เข้าร่วมสัมมนา

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัย โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ ในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม นักอนุรักษ์ธรรมชาติ ผู้นำจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผู้นำนักบริหารทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน จำนวน 10 คน ซึ่งได้แก่

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี ผู้อำนวยการททท.สำนักงานภาคกลาง เขต 4 (ระยอง-จันทบุรี)

การหัวหน้าศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดจันทบุรี หัวหน้าสำนักงานจังหวัดจันทบุรี จำนวน 5 คน

เกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ผู้ที่สามารถกำหนดนโยบายแนวทางการพัฒนา ปรับปรุงและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดจันทบุรี

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ นายกสมาคมการค้าและการท่องเที่ยวชายแดนจังหวัดจันทบุรี นายกสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี นายกสมาคมคีนรากแก้วผู้เดิน ประธานหอการค้าจังหวัดจันทบุรี นายกสมาคมสื่อมวลชนจังหวัดจันทบุรี จำนวน 5 คน

เกณฑ์ในการคัดเลือก คือ มุ่งเน้นผู้ที่สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดจันทบุรีได้และผู้ที่จะสะดวกแก่การให้สัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำนักบริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ประเด็นในเรื่องของ การพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1.2 การพัฒนา ขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในแต่ละด้านต่อไปนี้ มีแนวทางการพัฒนาอย่างไร

1.2.1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว

1.2.2 การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

1.2.3 การพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว

1.2.4 การสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว

1.2.5 การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม ของภาครัฐ ภาคเอกชนและ

อปท.ในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว

2. เครื่องบันทึกเสียง เพื่อใช้ในการบันทึกเสียงระหว่างสัมภาษณ์ ป้องกันการตกหล่นของคำพูด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน และถูกต้อง

3. กล้องถ่ายรูป เพื่อบันทึกภาพระหว่างสัมภาษณ์ และสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศใช้ในการหยิบยกมาเป็นตัวอย่าง เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ทั้งจากเอกสาร หลักฐานการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน อีกทั้งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ แนวคิดการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว จากนั้นนำมากำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย กำหนดนิยามศัพท์ และใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2. สร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่ร่างไว้ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3 ท่าน ตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงเพื่อความเหมาะสม และถูกต้องของแบบสัมภาษณ์

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านอีกครั้ง เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น ความเที่ยงของเนื้อหาและความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษา การวัดผลและประเมินผล และพิจารณาความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์โดยการหาค่าความสอดคล้อง หรือ IOC (Index of Congruence) ซึ่งได้กำหนดค่า IOC ไว้ดังนี้

สอดคล้อง = +1

ไม่แน่ใจ = 0

ไม่สอดคล้อง = -1

ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่

3.1 ดร. ญกานดา กิตติภักดี อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.2 นางสาวอภิรดี ศิริวิจิตรกุล นายกศมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี ตรวจสอบประวัติความเป็นมาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.3 อาจารย์ปราโมทย์ ร่วมสุข คณบดีคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ตรวจสอบและให้คำแนะนำเพื่อความถูกต้องก่อนส่งงานวิจัย

4. หลังจากนั้น นำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้สูตร (Rovinelli & Hambleton, 1977, pp. 49-60) มีสูตรการคำนวณดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

โดยที่ IOC เป็นค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

$\sum R$ เป็นผลรวมของคะแนนจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N เป็นจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยคัดเลือกข้อสัมภาษณ์ที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .50-1.00 ไว้ใช้ในสัมภาษณ์ ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า .50 นำไปปรับปรุงแก้ไขตามที่คุณผู้เชี่ยวชาญแนะนำ

ซึ่งแบบสัมภาษณ์ มี 2 ข้อ ได้ผลการตรวจสอบดังนี้

ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์

ตารางที่ 2 ตัวอย่างการหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายของผู้เชี่ยวชาญ
จำนวน 3 คน

ข้อที่	ดร. อนุชานดา กิตติสุขวัฒนา			อ. ปราโมทย์ ร่วมสุข			น.ส. อภิรดี ศิริวิจิตรกุล			ผลรวม $\sum R$	IOC $= \frac{\sum R}{N}$	ผลการวิเคราะห์
	1	0	-1	1	0	-1	1	0	-1			
1	✓			✓			✓			3	$= \frac{3}{3} = 1$	นำไปใช้ได้
2	✓			✓			✓			3	$= \frac{3}{3} = 1$	นำไปใช้ได้

โดยทั้งนี้ได้ค่า IOC (Item Objective Congruence: IOC) ของแบบสัมภาษณ์เท่ากับ 1.00
ทั้ง 2 ข้อ

3.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญไปทำการสัมภาษณ์กลุ่ม
ตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดังนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปตามหลักการวิจัยคุณภาพ โดยจะใช้วิธีการเก็บข้อมูลทั้งการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และลงพื้นที่ศึกษาให้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ดำเนินตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลทฤษฎี โดยการศึกษาศึกษาเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อมูลปฐมภูมิ มีวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้สนทนาพูดคุยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล
2. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม อาจารย์ที่ปรึกษา เป็นผู้ปฏิบัติงานในสมาคมท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีผู้ประกอบการท่องเที่ยว นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว ปฏิบัติงานอยู่ เมื่อมีการประชุม หรือสัมมนาต่าง ๆ อาจารย์ที่ปรึกษา ได้เชิญชวน แนะนำให้ได้เข้าไปสังเกตกระบวนการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา การดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีประโยชน์ต่อการวิจัยอย่างมาก
3. การบันทึกข้อมูล ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ ในขณะที่ผู้ศึกษาสัมภาษณ์แต่ละครั้งได้บันทึกย่อไว้ ตามประเด็นต่าง ๆ ที่เตรียมไว้ หากได้ข้อมูลเพิ่มเติมก็จะบันทึกข้อมูลพอสังเขปหลังจากจบการสัมภาษณ์แล้ว หลังจากนั้นนำข้อมูลดังกล่าวมาเขียนขยายความอย่างละเอียด เช่น การถอดข้อความจากเทปบันทึกเสียงเพื่อเสริมรายละเอียดของข้อมูลให้ถูกต้องมากขึ้นและสามารถทราบถึงข้อมูลที่ยังขาดในประเด็นที่จะศึกษา เพื่อวางแผนในการเก็บข้อมูลครั้งต่อไป

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงระหว่างวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2556 ถึง 30 เมษายน พ.ศ. 2556 รวมระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 4 เดือน

การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การตรวจสอบความน่าเชื่อถือคุณภาพของข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) ตามวิธีของ Denzin (1970) โดยใช้การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร

(Documentary Study) ควบคู่กับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

1. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) อาจารย์ที่ปรึกษา เป็นผู้ปฏิบัติงานในสมาคมท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีผู้ประกอบการท่องเที่ยว นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวปฏิบัติงานอยู่ เมื่อมีการประชุม หรือสัมมนาต่าง ๆ อาจารย์ที่ปรึกษา ได้เชิญชวน แนะนำให้ได้เข้าไปสังเกตกระบวนการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษาการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีประโยชน์ต่อการวิจัยอย่างมาก

2. การศึกษาค้นคว้าเอกสาร (Documentary Study) ผู้วิจัยใช้การค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารหลักฐาน ได้แก่ ทฤษฎีการพัฒนา ทฤษฎีขีดความสามารถ ทฤษฎีการบริหารจัดการ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนา แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับขีดความสามารถ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัดจันทบุรี ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดจันทบุรี แล้วนำมาบูรณาการเข้ากับแนวคิดเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในความตกลงด้านการท่องเที่ยวอาเซียน ให้ได้ประเด็น การพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของจังหวัดจันทบุรี ในการนำไปเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องน่าเชื่อถือของข้อมูลตามเนื้อหาของการศึกษา โดย ดร. ณุกานดา อาจารย์ที่ปรึกษา และผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์ด้านเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พิจารณาความเหมาะสมด้านเนื้อหาเพื่อนำไปทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) รูปแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ให้ผู้ตอบแสดงความเห็นอย่างอิสระ โดยผู้วิจัย นำผลการศึกษาค้นคว้าเอกสาร (Documentary Study) มากำหนดเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guide)

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่บันทึกไว้มาทำการแยกแยะความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรี โดยมีการแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ตามประเภทของกลุ่มเป้าหมายที่ทำการสัมภาษณ์ คือ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ ในส่วนที่มีหน้าที่เกี่ยวกับ การพัฒนาและส่งเสริมด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี นายกองจัดการบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี ผู้อำนวยการ ททท.สำนักงานภาคกลาง เขต 4 (ระยอง-จันทบุรี) หัวหน้าศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดจันทบุรี หัวหน้าสำนักงานจังหวัดจันทบุรี

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานภาคเอกชน ในส่วนที่ให้บริการและมีหน้าที่พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ นายกสมาคมการค้าและการท่องเที่ยวชายแดนจังหวัดจันทบุรี นายกสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี นายกสมาคมกีนรากแก้วผู้เดิน ประธานหอการค้าจังหวัดจันทบุรี นายกสมาคมสื่อมวลชนจังหวัดจันทบุรี

ซึ่งจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้ทุกประเภทมาวิเคราะห์ (Analysis) สังเคราะห์ (Synthesis) และตีความ (Interpretation) มาสร้างข้อสรุปเชิงนามธรรม ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยการสรุปให้เห็นถึงกลุ่มความคิดเห็นที่สอดคล้องกันและกลุ่มความคิดเห็นที่แตกต่างกัน รวมทั้งเหตุผลประกอบที่มีความคิดเห็นไปในแนวทางดังกล่าว พร้อมตัวอย่างประกอบ เพื่อให้เข้าใจถึงปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็น

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: ศึกษากรณี จังหวัดจันทบุรี โดยการเก็บรวบรวม ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ และจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และใช้คำถามกึ่งมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้นำนักบริหารจากหน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มผู้นำ นักบริหารตัวแทนองค์กรภาคเอกชน รวมทั้งสิ้น 10 คน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดย กระบวนการเชิงคุณภาพ คือ การจัดกลุ่มข้อมูล และการจัดกลุ่มย่อยของข้อมูล ในการวิเคราะห์ ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการศึกษากลับเป็นหัวข้อดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว
2. แนวทางการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน
3. แนวทางการพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว
4. แนวทางการสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว
5. แนวทางการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม ของภาครัฐ ภาคเอกชนและ อปท.

ในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว

จากการที่จะเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 เพื่อสร้างตลาดและ ฐานการผลิตเดียวกัน และมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุนและแรงงานฝีมืออย่างเสรี และ การเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีมากขึ้น ซึ่งคาดว่าจะเป็นการเพิ่มพูนผลประโยชน์และนำมาซึ่งโอกาส หลายประการทั้ง ต่อประเทศไทยและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โอกาสเหล่านั้น ได้แก่การขยายตลาดบริการท่องเที่ยว สร้างโอกาสในการแข่งขันกับภูมิภาคอื่นในตลาดโลก ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านบริการท่องเที่ยว การเพิ่มเงินลงทุนจากต่างประเทศ กระตุ้น การแข่งขันในตลาด เพิ่มการกระจายรายได้ไปยังจังหวัดท่องเที่ยวต่าง ๆ การเปิดประชาคม เศรษฐกิจอาเซียนที่ช่วยเอื้อ ต่อการเคลื่อนย้ายเงินทุน นอกจากนี้จะส่งเสริมการเพิ่มขึ้น ของจำนวน ธุรกิจบริการท่องเที่ยวจากต่างชาติแล้ว ยังเป็นการขยายความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรม ท่องเที่ยวของไทยอีกด้วย ทำให้คนไทยมีโอกาสในการทำงานสูงขึ้น

โอกาสต่าง ๆ เหล่านี้เป็นการคาดหวังว่าจะเกิดขึ้นเมื่อเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แต่ประเด็นหลักที่เป็นอุปสรรคต่อการเปิดเสรีการท่องเที่ยวของไทย ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับ แหล่งท่องเที่ยวซึ่งถือเป็นจุดขายสำคัญของประเทศ ที่ส่งสัญญาณว่าประเทศไทยอาจจะยังไม่พร้อม

กับการเปิดเสรีเพื่อแข่งขันกับนานาประเทศในตลาดโลก ปัญหาเหล่านี้ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว ไม่เพียงพอ ยังไม่ได้รับการพัฒนา แก้ไขปรับปรุง การก่อการร้ายในประเทศ ภัยธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมขาดการพัฒนาและฟื้นฟู ให้เกิดความยั่งยืน สินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว ยังขาดการบริหารจัดการที่ดี ความปลอดภัยที่ยังขาดความเชื่อมั่นจากนักท่องเที่ยว การขาดข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นและ การประชาสัมพันธ์ของภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ถือเป็นอุปสรรคสำคัญของประเทศไทย ในการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปิดเสรีการท่องเที่ยว และการขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชนและ อปท. ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และส่งเสริมการท่องเที่ยว

ดังนั้น โอกาสที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น ได้ก็ต่อเมื่ออุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ มีการแก้ไข และบริหารจัดการที่ดี การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดจันทบุรีก็เช่นกัน ต้องมีแนวทางการพัฒนา ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างจริงจัง โดยให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและ แนวโน้มด้านการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2558 สามารถแก้ไขปัญหาลักษณะการท่องเที่ยว สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน สภาพแวดล้อมปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัด จันทบุรี สอดคล้องแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี และต้องสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์และอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ผู้วิจัยสามารถนำมา สรุปและนำเสนอในรูปแบบ แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ของจังหวัดจันทบุรีได้ ดังต่อไปนี้

แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว

คือมุ่งเน้นการพัฒนาและปรับปรุงระบบ โลจิสติกส์ และสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อการท่องเที่ยว การสร้างโครงข่ายเส้นทางคมนาคมและระบบเชื่อมโยงการเดินทางท่องเที่ยวทั่วประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาค เพื่อเตรียมความพร้อมประเทศให้มีศักยภาพในการรองรับ นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งให้เอื้ออำนวยความสะดวกแก่คนทุกกลุ่ม (Tourism for All) ถึงแม้ประเทศไทยจะมีจุดแข็งคือ ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ทั้งที่พักแรม ร้านอาหาร การคมนาคม ระบบสาธารณสุขปลอดภัย ระบบการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรค แต่นั่นคือภาพรวมของประเทศ ในจังหวัดจันทบุรีเอง ยังต้องปรับปรุงพัฒนา อีกมาก ถึงแม้ในปัจจุบันการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี กำลังพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็น ระบบการคมนาคม ที่ที่พักแรม ร้านอาหาร และระบบสาธารณสุขปลอดภัย ระบบเชื่อมโยงการเดินทางท่องเที่ยวกับประเทศ

เพื่อนบ้านและในภูมิภาค เพื่อเตรียมความพร้อมให้จังหวัดจันทบุรีมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งให้เอื้ออำนวยความสะดวกแก่คนทุกกลุ่ม (Tourism for All) จากการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนต้องมีการบริหารจัดการที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดจันทบุรี

ซึ่งการพัฒนาขีดความสามารถการบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวคิดของผู้นำนักบริหารหลาย ๆ ท่านดังนี้

“การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวทุกประเภท รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องพัฒนา เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและสถานการณ์ในปัจจุบันรวมทั้งต้องคำนึงถึงอนาคตด้วย ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องไม่กระทบต่อวิถีทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งควรมีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพทั้งระบบ เช่น ระบบตรวจสอบคนเข้าเมือง การตรวจสอบวีซ่า และพัฒนาศูนย์ประสานงานกลางให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกแบบครบวงจรเบ็ดเสร็จที่สามารถสอบถามข้อมูลการท่องเที่ยว ประสานแก้ไขความเดือดร้อนช่วยเหลือกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินได้สะดวก รวดเร็ว เข้าถึงได้ง่าย และกระจายให้ครอบคลุมตามสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ” (ก (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2556)

ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของผู้ให้สัมภาษณ์คนต่อไป ซึ่งให้ความคิดเห็นว่า

“การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาอันดับแรกซึ่งในจังหวัดจันทบุรีกำลังพัฒนาเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างชายแดน และระบบโลจิสติกส์การท่องเที่ยวระหว่างเมืองท่องเที่ยวหลักคือ ชลบุรี ระยอง และเมืองท่องเที่ยวรองคือ จันทบุรี และตราด พร้อมทั้งปรับปรุงป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยวป้ายสื่อความหมาย ให้ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวรอง เป็นระบบเดียวกัน และถูกต้องตามหลักสากล ซึ่งการพัฒนา ปรับปรุงเหล่านี้ จะต้องมีความรับผิดชอบโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต” (ข (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2556)

ส่วนความคิดเห็นของ ผู้ให้สัมภาษณ์คนต่อไป กล่าวว่า

“จังหวัดจันทบุรีส่วนใหญ่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศและทางจังหวัดก็ได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลอดมา ทั้งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนลุ่มน้ำวพูน ลุ่มน้ำที่มีความหลากหลายทางชีวภาพอันดับต้น ๆ ของโลก และสถานที่อื่น ๆ มากมาย แต่การส่งเสริม

การท่องเที่ยวหาก การคมนาคมไม่สะดวก ก็เป็นอุปสรรคหนึ่งที่สำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยว จึงเห็นว่า การพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวควรมีการพัฒนา ให้เหมาะสมไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไป” (ค (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2556)

“การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดจันทบุรีนั้น เป็นจุดขายสำคัญของจังหวัด จึงควรมีการบริหารจัดการที่ดี ทั้งทางด้าน โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ในการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหาร สถานที่ท่องเที่ยว ยังจะมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในเร็วนี้ ควรเร่งการพัฒนาหลายด้าน เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ในอนาคต แต่ก็ต้อง คำนึงถึงผลกระทบต่อระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเช่นกัน” (ง (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2556)

“ขณะนี้ทางจังหวัดจันทบุรีเองก็ได้เร่งพัฒนาระบบ โครงสร้างพื้นฐาน ทั้งถนนหนทาง ประปา ไฟฟ้า และระบบสาธารณูปโภคทุก ๆ ด้าน เพื่อให้เพียงพอต่อการขยายตัวของเมืองจันทร์ ซึ่งสังเกตได้จากเกิดขึ้นของศูนย์การค้าต่าง ๆ เช่น ห้างบิ๊กซี ศูนย์การค้าวัสดุก่อสร้าง Homepro ที่มีขนาดใหญ่ แต่ก็ควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเช่นกัน โดยการปรับปรุง ภูมิทัศน์ ลานจอดรถป้ายสื่อความหมาย ทางลาด บันไดเลื่อน ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยว ห้องน้ำ รวมถึง สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุให้ได้มาตรฐานตามหลักสากล เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว แต่ถึงจะพัฒนาอย่างไร เมืองจันทร์ ก็ไม่ควรมองข้ามการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถานและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ให้ได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด ซึ่งถ้าเป็น อย่างนั้นการพัฒนาที่นับได้ว่าเป็นพัฒนาอย่างเหมาะสมที่สุด” (จ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2556)

“ขณะนี้จังหวัดจันทบุรีพร้อมแล้วกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนไม่ว่าจะเป็น การค้าระหว่างประเทศ หรือการท่องเที่ยวการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานถือว่าสำคัญอย่างยิ่ง แต่ในยุค ไร้พรมแดนอย่างนี้ควรอย่างยิ่งที่จะพัฒนาเครือข่ายการสื่อสาร โทรคมนาคม ระบบสารสนเทศ และ ซอฟต์แวร์ดิจิทัลคอนเทนต์เพื่อการท่องเที่ยว สนับสนุนให้เกิดการใช้ระบบ E-commerce อย่างแพร่หลายส่งเสริมการจัดทำข้อมูลการท่องเที่ยวออนไลน์ และการเชื่อมโยงระบบบริการต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวทางเว็บไซต์ เพื่อความสะดวกของนักท่องเที่ยว” (ฉ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2556)

“จังหวัดจันทบุรีมีทรัพยากรธรรมชาติด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลายและสมบูรณ์ ทั้งภูเขาและทะเล และยังมีศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนสถานที่ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ อีกจำนวนมาก มีชายทะเล ท่าเทียบเรือ ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ยังมีศูนย์ส่งเสริมอัญมณีและเครื่องประดับจันทบุรี ตั้งอยู่ที่ถนนมหาราชในเมืองจันทบุรี

เป็นศูนย์แสดงและส่งเสริมอัญมณีและเครื่องประดับถาวรที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และในเอเชีย อีกทั้งยังเป็นแหล่งรวมของผลไม้ฤดูร้อนที่มากที่สุด การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวจึงควรพัฒนาอย่างยิ่งแต่ควรพัฒนาในระดับที่เหมาะสม”

(ช (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2556)

“การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวนั้นควรมีการบริหารจัดการเป็นอย่างดี โดยต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม เช่น โครงการเปลี่ยนทิศทางการไหลของแม่น้ำจันทบุรี โครงการดังกล่าวสามารถแก้ไขปัญหาน้ำท่วมของจังหวัดจันทบุรี ที่ท่วมทุก ๆ ปี ได้ จึงเป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างสูงสุด และไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อม”

(ช (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2556)

“จังหวัดจันทบุรีจัดให้อยู่ในกลุ่มจังหวัดท่องเที่ยวรองซึ่งจะต้อง อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติในภาคตะวันออก การพัฒนา โครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคต่าง ๆ จึงควรมีการบริหารจัดการที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้กระทบต่อสิ่งแวดล้อม แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ” (ฉ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2556)

“การก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว เห็นควรที่จะเริ่มพัฒนาและให้ทันสมัยก็คือ ระบบการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร บริการนักท่องเที่ยวเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว หรือการเชื่อมโยงเครือข่ายกับสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เพื่อให้การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี เป็นไปอย่างทั่วถึง” (ญ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2556)

โดยสรุปแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ของจังหวัดจันทบุรี ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว นั้น จะมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ พัฒนาเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างชายแดน และระบบโลจิสติกส์การท่องเที่ยวระหว่างเมืองท่องเที่ยว ถนนหนทาง ประปา ไฟฟ้า และระบบสาธารณูปโภคทุก ๆ ด้าน พัฒนาเครือข่ายการสื่อสาร โทรคมนาคม ระบบสารสนเทศ และซอฟต์แวร์ดิจิทัลคอนเทนต์เพื่อการท่องเที่ยว การพัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องคำนึงถึง การรักษาสิ่งแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติและสังคม ความกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม ความเหมาะสมของพื้นที่ ความจำเป็น ความคุ้มค่า และประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ตารางที่ 3 สรุปข้อมูลจากแนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ
แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในจังหวัดจันทบุรี ด้านการพัฒนา
โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว	
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ทัศนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ผู้ให้สัมภาษณ์ ก	การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้าน การท่องเที่ยวจำเป็นต้องพัฒนาเช่น ระบบตรวจสอบคนเข้าเมือง การตรวจสอบวีซ่า และพัฒนาศูนย์ประสานงานกลางให้บริการข้อมูล ด้านการท่องเที่ยวแบบครบวงจรเบ็ดเสร็จที่สามารถสอบถามข้อมูล การท่องเที่ยวทั้งนี้ต้องไม่กระทบต่อวิถีทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ท้องถิ่น
ผู้ให้สัมภาษณ์ ข	การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาอันดับแรก เส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างชายแดน และระบบโลจิสติกส์ การท่องเที่ยวระหว่างเมืองพร้อมทั้งปรับปรุงป้ายบอกทางแหล่ง ท่องเที่ยว ป้ายสื่อความหมาย ให้ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยว โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม
ผู้ให้สัมภาษณ์ ค	การส่งเสริมการท่องเที่ยวหาก การคมนาคมไม่สะดวก ก็เป็นอุปสรรค หนึ่งที่สำคัญ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว จึงเห็นว่า การพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวควรมีการพัฒนาให้ เหมาะสมไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไป
ผู้ให้สัมภาษณ์ ง	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดจันทบุรีนั้น เป็นจุดขายสำคัญของจังหวัด จึงควรมีการบริหารจัดการที่ดี ทั้งทางด้านโครงสร้างพื้นฐานและ สิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหาร สถานที่ ท่องเที่ยว แต่ก็ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เช่นกัน

ตารางที่ 3 (ต่อ)

แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว	
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ทัศนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ผู้ให้สัมภาษณ์ จ	ควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว โดยการปรับปรุง ภูมิทัศน์ ลานจอดรถป้ายสื่อความหมาย ทางลาด บันไดเลื่อน ศูนย์ข้อมูล ท่องเที่ยว ห้องน้ำ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ และผู้สูงอายุให้ได้มาตรฐานตามหลักสากล แต่ก็ไม่ควรมองข้าม การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถานและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ผู้ให้สัมภาษณ์ ฉ	การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานถือว่าสำคัญอย่างยิ่ง แต่ในยุคไร้พรมแดน อย่างนี้ควรอย่างยิ่งที่จะพัฒนาเครือข่ายการสื่อสาร โทรคมนาคม ระบบสารสนเทศ และซอฟต์แวร์ดิจิทัลคอนเทนต์ เพื่อการท่องเที่ยว
ผู้ให้สัมภาษณ์ ช	การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและ สิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว จึงควรพัฒนาอย่างยิ่งแต่ควรพัฒนาในระดับที่เหมาะสม
ผู้ให้สัมภาษณ์ ซ	การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว ควรมีการบริหารจัดการอย่างดี โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะ ได้รับและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด
ผู้ให้สัมภาษณ์ ฅ	การพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภคต่าง ๆ จึงควรมีการบริหาร จัดการที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้กระทบต่อสิ่งแวดล้อม
ผู้ให้สัมภาษณ์ ฎ	การก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนใน ปี พ.ศ. 2558 ควรที่จะเริ่ม พัฒนาให้ทันสมัยก็คือ ระบบการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้ เป็นไปอย่างทั่วถึง

ทัศนะโดยสรุป การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก
ด้านการท่องเที่ยวเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องพัฒนาเช่นระบบตรวจสอบคนเข้าเมือง ศูนย์ประสานงาน
กลางให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวแบบครบวงจร ป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว
ป้ายสื่อความหมายระบบสากล เส้นทางคมนาคม ที่พัก ร้านอาหาร สถานที่ท่องเที่ยว ภูมิทัศน์
ลานจอดรถป้ายสื่อความหมาย ทางลาด บันไดเลื่อน ห้องน้ำ เครือข่ายการสื่อสาร โทรคมนาคม

ระบบสารสนเทศ และซอฟต์แวร์ดิจิทัลคอนเทนต์เพื่อการท่องเที่ยวระบบการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ โดยต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ ผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมเป็นอันดับแรก

แนวทางการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

คือ มุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง โทรมให้มีความสมบูรณ์ดั้งเดิม การพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนการพัฒนาการท่องเที่ยวในลักษณะของกลุ่มการท่องเที่ยว เพื่อเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวรอง และยกระดับคุณภาพและ มาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานในระดับสากล และสอดคล้องกับกระแส การเปลี่ยนแปลงของโลก ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการพัฒนาท่องเที่ยวเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีคุณภาพ มาตรฐาน และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวได้

ซึ่งการพัฒนาขีดความสามารถการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับ การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของจังหวัดจันทบุรี ด้านการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้ เกิดความยั่งยืน เป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวคิดของผู้นำนักบริหารหลาย ๆ ท่านดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์นาย ก ให้ความเห็นว่

“การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน เป็นหนึ่งในการจัดการทรัพยากร การท่องเที่ยว ไม่ใช่แค่เพียงการนำทรัพยากรในระบบนิเวศเสนอต่อนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังรวมถึง การสงวน รักษา ฟื้นฟู ควบคุม ดูแล ทรัพยากรเหล่านั้นให้คงสภาพไว้ให้ดีที่สุด เป็นการเสริมมาตรการการรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ และสามารถนำมาเป็นทรัพยากรท่องเที่ยว ได้นานที่สุดหรือตลอดไป ถ้าหากมุ่งเน้นแต่การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว จัดกิจกรรมการท่องเที่ยว หวังแต่ผลกำไร ก็ก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว ทำให้สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เชื่อม โทรม เกิดจากการขาดระบบการจัดการแบบยั่งยืน ฉะนั้นการพัฒนาบริหารจัดการทรัพยากร ท่องเที่ยวจำเป็นต้องได้รับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วยโดยมุ่งเน้นที่แหล่งกำเนิดมลพิษ นั้นก็คือ นักท่องเที่ยว กิจกรรมนักท่องเที่ยว และการบริการนักท่องเที่ยว” (ก (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 8 มกราคม 2556)

ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ ผู้ให้สัมภาษณ์ ข และ ค ซึ่งให้ความคิดเห็นเหมือนกันว่

“การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนนั้นไม่ใช่เพียงให้ความสำคัญกับ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการรักษา ฟื้นฟู ดูแล ควบคุม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้มีสภาพเดิมไว้นานตลอดไป” (ข และ ค (นามสมมติ), สัมภาษณ์,

8 มกราคม 2556)

“ในจังหวัดจันทบุรี มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากมาย แต่การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนนั้น ควรพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยว โดยผลักดันและกำหนดให้เป็นเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว และลดความซ้ำซ้อนของการทำงาน พร้อมทั้งบูรณาการงานร่วมกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้ง ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว สถาบันต่าง ๆ ในสังคม องค์กรประชาชน และประชาชนท้องถิ่น ต้องให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์รักษาสภาพ ไม่ทำลายหรือสร้างความเสียหายแก่ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม” (จ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 8 มกราคม 2556)

“การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนนั้น ประเด็นสำคัญเลยในอันดับแรกสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงโทรมในจังหวัดจันทบุรี และจัดทำแผนการพัฒนา ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงโทรม และระบบการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ” (จ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 8 มกราคม 2556)

“ปัจจุบันสถานการณ์การท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรีนั้น คึกคักมากขึ้น อาจสืบเนื่องมาจาก จังหวัดจันทบุรีจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี มีทั้งกิจกรรมนมัสการรอยพระพุทธรูปหลวง ต่อมาก็เทศกาลผลไม้ ซึ่งแต่ละกิจกรรมมีระยะเวลาที่ยาวนานและต่อเนื่องจึงเป็นเหตุให้เศรษฐกิจจังหวัดจันทบุรีกับการท่องเที่ยวคึกคักมากขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาภาพลักษณ์ด้านลบของการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี เช่น มีการพัฒนายอมรับว่าเชื่อมโยงโทรมเร็วมาก อันนี้เป็นผลมาจากการรองรับนักท่องเที่ยวมากเกินไปจนเกินกว่าศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจะรองรับได้ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา เช่นความปลอดภัย การเอาใจเปรียบและหลอกลวงนักท่องเที่ยว สินค้าที่ไม่มีคุณภาพ ควรมีการออกกฎและมาตรการต่างเพื่อมาแก้ไขปัญหาเหล่านี้และควรสนับสนุนการท่องเที่ยวชายแดน (Cross Border Tourism) โดยการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ เพื่อให้เศรษฐกิจการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีเติบโตอย่างต่อเนื่อง” (จ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 8 มกราคม 2556)

“การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรีให้ยั่งยืนต้องเริ่มจากคนจันทบุรีมีจิตสำนึกรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานต่าง ๆ หากผู้ที่เป็นเจ้าของรัก และหวงแหนแล้วผู้ที่มาท่องเที่ยวก็ต้องท่องเที่ยวแบบเกรงใจ และมีสำนึกรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ เช่นเดียวกัน” (ช (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 8 มกราคม 2556)

“ตามที่โครงการสามัคคีคืนน้ำสู่แม่น้ำด้วยการคืนรากแก้วสู่ดินนั้น เป็นการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้ผลรับอย่างคุ้มค่า ซึ่งโครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกจิตสำนึก ให้ประชาชนและเยาวชน รักธรรมชาติ และปลูกฝัง ให้กลุ่มเยาวชน

เห็นความสำคัญของการปลูกป่า” (ช (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 8 มกราคม 2556)

“การจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ เพื่อให้การใช้ประโยชน์เหมาะสมกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว และไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน โดยต้องกำหนดการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ เพื่อไม่ให้มีการใช้ประโยชน์เกินขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยว จะช่วยพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนได้และผลักดันให้มีการออกกฎ ระเบียบ และบทลงโทษที่ชัดเจนในการกำกับดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งมาตรการเกี่ยวกับการป้องกันและการปราบปรามผู้บุกรุกแหล่งท่องเที่ยว ธรรมชาติโดยมิชอบ และสอดคล้องดูแลการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง” (ช (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 8 มกราคม 2556)

“การประชาสัมพันธ์ช่วยพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรีให้ยั่งยืนได้อีกทางเหมือนกัน กล่าวคือ การประชาสัมพันธ์สร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เด่นของจังหวัดจันทบุรี ซึ่งการประชาสัมพันธ์นั้นไม่ใช่หน้าที่ของคนใดคนหนึ่งหรือองค์กรหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของคนทุกคน ทุกองค์กร งานประชาสัมพันธ์ คือการให้ข้อมูล การบอกต่อ ซึ่งการบอกต่อปากต่อปากทำให้จังหวัดจันทบุรีเป็นที่รู้จักของคนภายนอกอย่างรวดเร็ว” (ญ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 8 มกราคม 2556)

โดยสามารถสรุปแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ของจังหวัดจันทบุรี ด้านการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนนั้น ไม่ควรมุ่งเน้นแค่การนำทรัพยากรในระบบนิเวศเสนอนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังรวมถึง การสงวน รักษา ฟื้นฟู ควบคุม ดูแล ทรัพยากรเหล่านั้นให้คงสภาพไว้ให้ดีที่สุด เป็นการเสริมมาตรการการรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ และสามารถนำมาเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวได้นานที่สุดหรือตลอดไป และผลักดันให้มีการออกกฎ ระเบียบ และบทลงโทษที่ชัดเจนในการกำกับดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งมาตรการเกี่ยวกับการป้องกันและการปราบปรามผู้บุกรุกแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติโดยมิชอบ และสอดคล้องดูแลการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

ตารางที่ 4 สรุปข้อมูลจากแนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ
 แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในจังหวัดจันทบุรี ด้านการพัฒนาและ
 ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับ การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน	
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ทัศนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ผู้ให้สัมภาษณ์ ก	การก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนใน ปี พ.ศ. 2558 ควรที่จะเริ่ม พัฒนาให้ทันสมัยก็คือ ระบบการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้ เป็นไปอย่างทั่วถึง
ผู้ให้สัมภาษณ์ ข	การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวไม่ใช่เพียงให้ความสำคัญกับ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังรวมถึง การรักษา ฟื้นฟู ดูแล ควบคุมทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้มีสภาพเดิมไว้ นานตลอดไป
ผู้ให้สัมภาษณ์ ค	การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนรวมถึงการรักษา ฟื้นฟู ดูแล ควบคุมทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้มีสภาพเดิมไว้นานและ ยั่งยืน
ผู้ให้สัมภาษณ์ ง	ควรพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยผลักดันและ กำหนดให้เป็นเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว และ ลดความซ้ำซ้อนของการดำเนินงาน พร้อมทั้งบูรณาการงานร่วมกับ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
ผู้ให้สัมภาษณ์ จ	การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวจัดทำฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว เสื่อมโทรมในจังหวัดจันทบุรี และจัดทำแผนการพัฒนา ฟื้นฟู แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม และระบบการติดตามและประเมินผล อย่างเป็นระบบ
ผู้ให้สัมภาษณ์ ฉ	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา เช่น ความปลอดภัย การเอาใจเปรียบและหลอกลวงนักท่องเที่ยว สินค้าที่ไม่มีคุณภาพ ควรมีการออกกฎและมาตรการต่าง เพื่อมาแก้ไข ปัญหา

ตารางที่ 4 (ต่อ)

แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน	
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ทักษะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ผู้ให้สัมภาษณ์ ช	การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต้องเริ่มจากคนจันทรมิจิตได้สำนึกรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานต่าง ๆ
ผู้ให้สัมภาษณ์ ซ	โครงการสามัคคีคืนน้ำสู่แม่น้ำด้วยการคืนรากแก้วสู่ดินนั้นเป็นการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้ผลรับอย่างคุ้มค่า
ผู้ให้สัมภาษณ์ ฉ	กำหนดการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ เพื่อไม่ให้มีการใช้ประโยชน์เกินขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยว จะช่วยพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนได้
ผู้ให้สัมภาษณ์ ญ	การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวจัดทำฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงโทรมในจังหวัดจันทบุรี และจัดทำแผนการพัฒนา ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงโทรม และระบบการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ

ทักษะโดยสรุป ในการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน มีการให้ความสนใจเห็นถึง การสงวน รักษา ฟื้นฟู ควบคุม ดูแล ทรัพยากรเหล่านั้นให้คงสภาพเดิมไว้ให้ดินานตลอดไป มากที่สุด และควรพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยผลักดันและกำหนดให้เป็นเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว และจัดทำแผนการพัฒนา ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงโทรม และระบบการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบผลักดันให้มีการออกกฎระเบียบ และบทลงโทษที่ชัดเจนในการกำกับดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งมาตรการเกี่ยวกับการป้องกันและการปราบปรามผู้บุกรุกแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติโดยมิชอบ และสอดส่องดูแลการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

แนวทางการพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว

คือ มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กิจกรรม นวัตกรรมและมูลค่าเพิ่ม ด้านการท่องเที่ยว การป้องกันและรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว การเสริมสร้างความเข้มแข็ง และพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน เพื่อเสริมสร้าง โอกาสและแรงจูงใจเพื่อพัฒนาการค้า การลงทุนด้านการท่องเที่ยว ให้สามารถตอบสนอง ความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

ซึ่งการพัฒนาขีดความสามารถการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับ การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของจังหวัดจันทบุรี ด้านการพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัย สนับสนุนการท่องเที่ยว เป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวคิดของผู้นำนักบริหารหลาย ๆ ท่าน ดังนี้

“เริ่มแรกในการพัฒนาสินค้าและบริการการท่องเที่ยว จังหวัดจันทบุรีต้องกำหนดเขต พัฒนาการท่องเที่ยวและส่งเสริมการพัฒนาบริการด้านการท่องเที่ยว ตามกฎหมายว่าด้วยนโยบาย การท่องเที่ยวแห่งชาติ เพื่อให้มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการค้าการลงทุน ด้านการท่องเที่ยว และให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการลงทุนด้านการท่องเที่ยว โดยสนับสนุน ให้ภาคเอกชน นักลงทุนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยว โดยภาครัฐต้องจัดให้มีสิ่งจูงใจและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เหมาะสม และ เสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคเอกชน ท้องถิ่น ชุมชน ผู้ประกอบการรายย่อยและวิสาหกิจชุมชน ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยการสนับสนุนเงินทุน วิชาการ การให้ความรู้และให้คำปรึกษา ในการเริ่มต้นประกอบธุรกิจ การสร้างแบรนด์ และเอกลักษณ์ของสินค้าให้ตรงกับความต้องการ ของตลาดท่องเที่ยวแต่ยังคงเอกลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ ไว้ พร้อมทั้งจัดหาแหล่งเงินทุน การค้าประกันและเงินทุน การลดต้นทุนในการกู้ยืม การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี การสนับสนุน ธุรกิจที่จัดตั้งใหม่ และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและเพิ่มคุณภาพ ของสินค้า” (ก (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะผู้ให้สัมภาษณ์ ข ผู้ให้สัมภาษณ์ ง และผู้ให้สัมภาษณ์ จ ซึ่งให้ความคิดเห็นเหมือนกันว่า

“การพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวนั้นควรส่งเสริมและ สนับสนุนการลงทุนด้านการท่องเที่ยว โดยให้ภาคเอกชน นักลงทุนทั้งชาวไทย ชาวต่างประเทศ ท้องถิ่น ชุมชนและนักท่องเที่ยวเอง เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยภาครัฐ ต้องจัดให้มีสิ่งจูงใจและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เหมาะสม และเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของภาคเอกชน ท้องถิ่น ชุมชน ผู้ประกอบการรายย่อยและวิสาหกิจชุมชนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยการสนับสนุนเงินทุน วิชาการ การให้ความรู้และให้คำปรึกษาในการเริ่มต้นประกอบธุรกิจ

การสร้างแบรนด์ และเอกลักษณ์ของสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาดท่องเที่ยวแต่ยังคงเอกลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวที่นั่น ๆ ไว้ (ข และ ง (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“การพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวที่มีหลายทางมากมายแต่ในวันนี้จะพูดถึงการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเอกชนในสาขาท่องเที่ยว โดยเฉพาะการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม ซึ่งสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี ได้จัดทำโครงการอบรมภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดจันทบุรี ทั้งในด้านทักษะด้านภาษาต่างประเทศ ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ของเมืองจันทน์ รวมถึงศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในด้านอื่น ๆ ให้ได้มาตรฐาน เพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับการเปิดเสรีภาคบริการด้านการท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2558” (ค (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“ปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวมีทั้งโอกาสและอุปสรรคที่เราไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ภัยคุกคามของโรคติดต่อ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ การระบาดของโรค และภัยพิบัติอื่น ๆ โดยจังหวัดจันทบุรี เราต้องหันมาให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการวิกฤตการณ์ (Crisis Management) การเตรียมความพร้อมเพื่อการตอบสนองอย่างฉับไว และการกู้วินาศภัยในภาวะฉุกเฉิน ครอบคลุมถึงการเตรียมความพร้อม การวางมาตรการป้องกันและแก้ไขเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉิน และมาตรการฟื้นฟูภายหลังเกิดเหตุการณ์ กำหนดมาตรการในการป้องกัน ดูแล รักษาความปลอดภัยทางการท่องเที่ยวรวมถึงการท่องเที่ยวที่สร้างผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของจังหวัดจันทบุรี ให้เกิดการบังคับใช้อย่างจริงจังและมีการบังคับใช้บทลงโทษตามกฎหมาย” (จ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“การพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการใช้แนวคิดใหม่ตลอดในการพัฒนาสินค้า เช่น แบรนด์ใหม่ ๆ แฟชั่นที่ทันสมัย และบริการ เช่น การให้บริการที่แตกต่างจากผู้ประกอบการอื่น และได้มาตรฐาน คู่แข่งกับการจ่ายค่าบริการนั้น ๆ ส่วนปัจจัยที่สนับสนุนการท่องเที่ยวก็มีหลากหลายด้าน ในที่นี้จะพูดถึงแนวคิดการสร้างเรื่องราวของสินค้า เช่น ที่เมืองจันทน์มี พลอย และช่างเจียรไนที่มีฝีมือระดับโลก สร้างเรื่องเล่าขึ้นมาเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าและเพิ่มยอดขายจำหน่าย หรือมังคุดร้อยปี กินแล้วจะอายุยืน เพิ่มจุดขายและมูลค่าสินค้าได้ ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้เราต้องมีการพัฒนาและแสวงหาแนวคิดใหม่เสมอ” (ข (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“เมืองจันทน์เป็นเมืองที่สมบูรณ์ที่สุด มีภูเขา ทะเล น้ำตก ป่าชายเลน ศูนย์อนุรักษ์สัตว์ป่า แหล่งโบราณ สถานที่ทางประวัติศาสตร์ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นวัตถุดิบ ที่ต้องนำมาตกแต่งให้สวยงามเพื่อนำไปอวดต่อสายตาผู้คนให้เข้ามาสัมผัส ลิ้มรส ซึ่งของตกแต่งต่าง ๆ จะต้องมี

คุณภาพได้มาตรฐาน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้คือปัจจัยสนับสนุน ซึ่งต้องกำหนดมาตรฐานการให้บริการ และมาตรฐานความปลอดภัยในสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวในกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ และมีการบังคับใช้อย่างจริงจัง ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยการเป็นตำรวจอาสาสมัครดูแล รักษาความปลอดภัยในพื้นที่ชุมชนของตนเอง อาสาสมัครด้านการท่องเที่ยว สนับสนุนตำรวจท่องเที่ยว และอาสาสมัครรักษาความปลอดภัยทางทะเล (Lifeguard) หน่วยงาน องค์กร และชุมชน ให้มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวได้” (ช (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“การพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว ควรส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และการพัฒนานวัตกรรมทางความคิดใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มในสินค้า การท่องเที่ยว ส่งเสริมการลงทุนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คำนึงถึงคุณค่าและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสนับสนุนการเสริมสร้างบรรยากาศการลงทุนในกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆที่มีศักยภาพ เช่น ธุรกิจบริการสุขภาพ ธุรกิจด้านนันทนาการ โดยเฉพาะการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน การจัดการสินค้า OTOP และของที่ระลึก” (ฉ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“คัดสรรกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์และจุดเด่นของเมืองจันทแล้วกำหนดภาพลักษณ์ (Brand Image) ทางการท่องเที่ยว และผลักดันให้งานเทศกาล ประเพณี และกิจกรรมในเมืองจันทให้เป็นงานเทศกาลระดับประเทศ เช่น ประเพณีมัสการรอยพระพุทธรูปหลวงพ่อทอง เทศกาลกินผลไม้เมืองจันท กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ล้วน เป็นการพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุน การท่องเที่ยวในเมืองจันทให้คลิก” (ญ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

สรุปแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ของจังหวัดจันทบุรี ด้านการพัฒนาสินค้า บริการ และปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวควรมุ่งเน้นการพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง ครบวงจร ความพร้อมของภาคบริการและการท่องเที่ยว และต้องกำหนดเขตพัฒนาการท่องเที่ยวและส่งเสริมการพัฒนาบริการด้านการท่องเที่ยว ควรส่งเสริมและสนับสนุนการลงทุนด้านการท่องเที่ยว โดยให้ภาคเอกชน นักลงทุนทั้งชาวไทย ชาวต่างประเทศ ท้องถิ่น ชุมชนและนักท่องเที่ยวเอง เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว สร้างแบรนด์ และเอกลักษณ์ของสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาดท่องเที่ยวแต่ยังคงเอกลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ ไว้ วางมาตรการป้องกันและแก้ไขเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉิน และมาตรการฟื้นฟูภายหลังเกิดเหตุการณ์ กำหนดมาตรการในการป้องกัน ดูแล รักษาความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว มีการใช้แนวคิดใหม่ตลอดในการพัฒนาสินค้า เช่น แบรนด์ใหม่ ๆ แฝกเกิดที่ทันสมัย และบริการ เช่น การให้บริการที่แตกต่างจากผู้ประกอบการอื่น และได้มาตรฐาน คู่แข่งกับการจ่ายค่าบริการนั้น ๆ

คัศจรรย์กรรมที่เป็นเอกลักษณ์และจุดเด่นของเมืองจันทน์แล้วกำหนดภาพลักษณ์ (Brand Image) ทางการท่องเที่ยว และผลักดันให้งานเทศกาล ประเพณี และกิจกรรมในเมืองจันทน์ให้เป็นงาน เทศกาลระดับประเทศ

ตารางที่ 5 สรุปข้อมูลจากแนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในจังหวัดจันทบุรี ด้านการพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับ การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: การพัฒนาสินค้าบริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว	
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ทัศนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ผู้ให้สัมภาษณ์ ก	กำหนดเขตพัฒนาการท่องเที่ยว และให้มีการส่งเสริมสนับสนุน การลงทุนด้านการท่องเที่ยว ให้ภาคเอกชน นักลงทุนทั้งชาวไทยและ ชาวต่างประเทศ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา
ผู้ให้สัมภาษณ์ ข	ควรส่งเสริมและสนับสนุนการลงทุนด้านการท่องเที่ยว โดยให้ภาคเอกชน นักลงทุนทั้งชาวไทย ชาวต่างประเทศ ท้องถิ่น ชุมชนและนักท่องเที่ยว เอง เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว
ผู้ให้สัมภาษณ์ ค	เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเอกชนในสาขาท่องเที่ยว โดยเฉพาะการพัฒนาภาคทุเทศก์ รวมถึงศักยภาพของบุคลากรด้าน การท่องเที่ยวในด้านอื่น ๆ ให้ได้มาตรฐาน
ผู้ให้สัมภาษณ์ ง	โดยภาครัฐต้องจัดให้มีสิ่งจูงใจและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เหมาะสม และเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคเอกชน ท้องถิ่น ชุมชน ผู้ประกอบการรายย่อยและวิสาหกิจชุมชนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
ผู้ให้สัมภาษณ์ จ	โดยการสนับสนุนเงินทุน วิชาการ การให้ความรู้และให้คำปรึกษา ในการเริ่มต้นประกอบธุรกิจ การสร้างแบรนด์ และเอกลักษณ์ของสินค้า ให้ตรงกับความต้องการของตลาดท่องเที่ยวแต่ยังคงเอกลักษณ์ของ สถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ ไว้

ตารางที่ 5 (ต่อ)

แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: การพัฒนาสินค้าบริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว	
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ทักษะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ผู้ให้สัมภาษณ์ ฉ	ปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวมีทั้งโอกาสและอุปสรรคที่เราไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ภัยคุกคามของโรคติดต่อ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ การระบาดของโรค และภัยพิบัติอื่น ๆ
ผู้ให้สัมภาษณ์ ช	ต้องมีการใช้แนวคิดใหม่ตลอดในการพัฒนาสินค้า เช่น แปรนตร์ใหม่ ๆ เพื่อเกิดที่ทันสมัย และบริการ เช่น การให้บริการที่แตกต่างจากผู้ประกอบการอื่น และได้มาตรฐาน
ผู้ให้สัมภาษณ์ ซ	ต้องกำหนดมาตรฐานการให้บริการ และความปลอดภัยในสิ่งอำนวยความสะดวกในกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ และมีการบังคับใช้ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
ผู้ให้สัมภาษณ์ ฅ	ควรส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และการพัฒนานวัตกรรมทางความคิดใหม่ ๆ ส่งเสริมการลงทุนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คำนึงถึงคุณค่าและสิ่งแวดล้อม
ผู้ให้สัมภาษณ์ ฉู	คัดสรรกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์และจุดเด่นของเมืองจันทแล้วกำหนดภาพลักษณ์ (Brand Image) ทางการท่องเที่ยว

ทักษะโดยสรุป การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนต้องกำหนดเขตพัฒนาการท่องเที่ยวให้ชัดเจน ส่งเสริมการลงทุนด้านการท่องเที่ยวพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเอกชน เช่น การพัฒนามัคคุเทศก์ สนับสนุนเงินทุน วิชาการ การให้ความรู้ และให้คำปรึกษาในการเริ่มต้นประกอบธุรกิจ การสร้างแบรนด์ และเอกลักษณ์ของสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาดท่องเที่ยวแต่ยังคงเอกลักษณ์ เตรียมรับอุปสรรคที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ภัยคุกคามของโรคติดต่อ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ การระบาดของโรค และภัยพิบัติอื่น ๆ คัดสรรกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์และจุดเด่นของเมืองจันทแล้วกำหนดภาพลักษณ์ (Brand Image) ทางการท่องเที่ยว

แนวทางการสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว

คือการมุ่งเน้นเผยแพร่ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สร้างสภาพแวดล้อมและพัฒนาระบบสนับสนุนการตลาดท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวรับรู้และเข้าใจในภาพลักษณ์ที่ดีของจังหวัดจันทบุรี สร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ สร้างกระแสการรับรู้ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าการท่องเที่ยว เผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรี โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรีมากขึ้น มีการใช้จ่ายมากขึ้น และสร้างกระแส การท่องเที่ยวภายในจังหวัดมากขึ้น โดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ซึ่งการพัฒนาขีดความสามารถการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของจังหวัดจันทบุรี ด้านการสร้างความเชื่อมั่นและการส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวคิดของผู้นำนักบริหารหลาย ๆ ท่านดังนี้

“การสร้างเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้น ควรเพิ่มบทบาท หรือสถานะของจังหวัดจันทบุรีในเวทีของประเทศและระหว่างประเทศด้านการท่องเที่ยวให้โดดเด่นยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อภาพลักษณ์ของเมืองจันทน์ โดยใช้ประโยชน์จากกรอบความร่วมมือเออีซี และกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาค พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกและค่านิยมในความเป็นไทย (Thainess) ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อสร้างความแตกต่างเหนือคู่แข่งอื่น ให้คนจันทน์มีจิตชายร่วมกันในเรื่องของความมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี พร้อมต้อนรับผู้มาเยือน และร่วมกันเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยว” (ก (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2556)

ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ ผู้ให้สัมภาษณ์ ง และผู้ให้สัมภาษณ์ จ ซึ่งให้ความคิดเห็นเหมือนกันว่า

“เมืองจันทน์ต้องประชาสัมพันธ์ตัวเองเพื่อสร้างภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยวโดยเผยแพร่และสื่อสารภาพลักษณ์ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้แพร่หลายในทุกช่องทางและครอบคลุมทั่วถึงอย่างต่อเนื่อง โดยจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความรับรู้และความตระหนักในความสำคัญของภาพลักษณ์ ให้กับผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และชุมชนท้องถิ่น โดยคงไว้ซึ่งค่านิยมความเป็นไทย ความมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี พร้อมต้อนรับผู้มาเยือน และร่วมกันเป็นเจ้าบ้านที่ดี สร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นให้โดดเด่นเป็นจุดขาย” (ง และ จ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2556)

“ให้สร้างสภาพแวดล้อมและพัฒนาระบบสนับสนุนการตลาดท่องเที่ยว โดยการจัดทำข้อมูล และรวบรวมข่าวสารด้านการท่องเที่ยวและจัดเก็บในระบบข้อมูลสารสนเทศ รวมถึง

การพัฒนาาระบบสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาสืบค้นข้อมูลด้านการท่องเที่ยวผ่านทางเว็บไซต์กลาง ที่สามารถสืบค้นได้ถึงระดับพื้นที่ ทันสมัย สามารถเข้าถึงได้ง่ายและมีรายละเอียดด้านการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น” (ช (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2556)

“การสร้างเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้นควรกระจายตลาดการท่องเที่ยวของเมืองจันทน์ อย่างสมดุลทั้งในเชิงพื้นที่ เวลา และกลุ่มตลาด เช่น การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจังหวัดจันทบุรีก็ได้เริ่มดำเนินการมาหลายปี และประสบผลสำเร็จ แต่ต้องพัฒนาแนวคิดใหม่ ๆ มาปรับเปลี่ยนเสมอ ๆ เพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวเบื่อ และต้องสอดคล้องกับพฤติกรรมและรสนิยมของนักท่องเที่ยวในกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลุ่ม MICE กลุ่มครอบครัว กลุ่มฮันนีมูน กลุ่มท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล การกลุ่มท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (Health and Wellness) กลุ่มท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและนันทนาการ เป็นต้น” (ช (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2556)

“การพัฒนาาระบบสนับสนุนตลาดการท่องเที่ยว เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจังหวัดจันทบุรีของเรา ควรเน้นการพัฒนาขีดความสามารถด้านการวางแผนและการปฏิบัติงานด้านการตลาดออนไลน์ (Online Marketing) และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) เพิ่มและปรับปรุงช่องทางการจัดจำหน่าย การขยายช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านเครือข่ายธุรกิจ และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านช่องทางต่าง ๆ ให้มากขึ้น” (จ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2556)

“การส่งเสริมการท่องเที่ยวในปัจจุบันคนส่วนใหญ่ติดกระแสค่านิยม ฉะนั้นเมืองจันทน์ของเรา ต้องสร้างกระแสการเดินทางของนักท่องเที่ยว และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในเมืองจันทน์ ให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สร้างทัศนคติที่ดีในการเดินทางท่องเที่ยวภายในจังหวัดจันทบุรีอย่างต่อเนื่อง อย่างนี้ก็เป็น การสร้างความเชื่อมั่นได้เช่นกัน” (ช (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2556)

“การสร้างจุดขายใหม่ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก็เป็นการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวได้เช่นกัน เช่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหล่งใหม่ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทุกระดับ รวมทั้งสนับสนุนวัฒนธรรมความคิดสร้างสรรค์ และนำความคิดสร้างสรรค์ไปต่อยอดกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การออกแบบการผลิตภาพยนตร์” (ช (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2556)

“ถ้าจะพูดถึงการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวนั้น ต้องได้รับการร่วมจากหลาย ๆ ฝ่าย โดยฝ่ายส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีเองอาจจะมีมือจับกับภาคเอกชนในการจัดทำแพคเกจพิเศษเสนอขายนักท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเดินทาง หรือจัดงานส่งเสริมการขาย

ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้ง Trade + Consumer Fair และ Road Show ภายในจังหวัด ประสานงานและสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การขนส่ง บริษัททัวร์ สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ทั้งในเมืองจันทบุรีเองและภายในประเทศ โดยนำเสนอ Special Offer หรือจัด Promotion สำหรับคนไทย” (ณ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2556)

“ยุคนี้เป็นยุคโลกออนไลน์ ถ้าจะส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรพัฒนาเว็บไซต์ สื่อประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความแข็งแกร่งในภาพลักษณ์และต้องจัดตั้งศูนย์ให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกอย่างครบวงจร เพื่อให้การบริการข้อมูลการท่องเที่ยวที่สมบูรณ์รวดเร็วทันสมัย เช่น การจองที่พัก การเดินทาง เป็นต้น โดยพัฒนาให้มีหลากหลายภาษา เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น” (ณ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2556)

สรุปแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ของจังหวัดจันทบุรี ด้านการสร้างเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวรับรู้และเข้าใจในภาพลักษณ์ที่ดีของจังหวัดจันทบุรี สร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี โดยการสร้างจุดขายใหม่ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก็เป็นการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวได้เช่นกัน เช่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหล่งใหม่ ต้องประชาสัมพันธ์ตัวเองเพื่อสร้างภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นแก่การท่องเที่ยวโดยเผยแพร่และสื่อสารภาพลักษณ์ ทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้แพร่หลายในทุกช่องทางและครอบคลุมทั่วถึงอย่างต่อเนื่อง ดำเนินการตลาดเชิงรุกเพื่อประมุขสิทธิ์ในการจัดงานระดับภูมิภาคและประเทศเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าจังหวัดจันทบุรี จัดงานแสดงต่าง ๆ (Event) เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวไทยผ่านสื่อต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรีมากขึ้น และซึ่งจะทำให้มีการใช้จ่ายมากขึ้น

ตารางที่ 6 สรุปข้อมูลจากแนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ
 แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในจังหวัดจันทบุรี ด้านการสร้าง
 ความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับ การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: ด้านการสร้างเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว	
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ทัศนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ผู้ให้สัมภาษณ์ ก	ควรเพิ่มบทบาท หรือสถานะของจังหวัดจันทบุรีในเวทีของประเทศและ ระหว่างประเทศด้านการท่องเที่ยวให้โดดเด่นยิ่งขึ้น
ผู้ให้สัมภาษณ์ ข	สร้างสภาพแวดล้อมและพัฒนาระบบสนับสนุนการตลาดท่องเที่ยว โดยการจัดทำข้อมูล และรวบรวมข่าวสารด้านการท่องเที่ยวและจัดเก็บ ในระบบข้อมูลสารสนเทศ
ผู้ให้สัมภาษณ์ ค	ควรกระจายตลาดการท่องเที่ยวของเมืองจันทน์ อย่างสมดุลทั้งในเชิงพื้นที่ เวลา และกลุ่มตลาด
ผู้ให้สัมภาษณ์ ง	เมืองจันทน์ต้องประชาสัมพันธ์ตัวเองเพื่อสร้างภาพลักษณ์และ ความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยว
ผู้ให้สัมภาษณ์ จ	ประชาสัมพันธ์จังหวัดจันทน์เพื่อสร้างภาพลักษณ์และความเชื่อมั่น แก่นักท่องเที่ยว โดยคงไว้ซึ่งค่านิยมความเป็นไทย
ผู้ให้สัมภาษณ์ ฉ	ควรพัฒนาขีดความสามารถด้านการวางแผนและการปฏิบัติงานด้าน การตลาดออนไลน์ และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce)
ผู้ให้สัมภาษณ์ ช	ต้องสร้างกระแสการเดินทางและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ
ผู้ให้สัมภาษณ์ ซ	การสร้างจุดขายใหม่ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหล่งใหม่
ผู้ให้สัมภาษณ์ ฅ	จัดทำแพคเกจพิเศษเสนอนักท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเดินทาง หรือจัดงานส่งเสริมการขายในรูปแบบต่าง ๆ ทั้ง Trade + Consumer Fair และ Road Show ภายในจังหวัด

ตารางที่ 6 (ต่อ)

แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: ด้านการสร้างเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว	
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ทักษะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ผู้ให้สัมภาษณ์ ฅ	ควรพัฒนาเว็บไซต์สื่อประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความแข็งแกร่งในภาพลักษณ์และจัดตั้งศูนย์ให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกอย่างครบวงจร

ทักษะโดยสรุป การสร้างเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว มุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวรับรู้และเข้าใจในภาพลักษณ์ที่ดี โดยการสร้างจุดขายใหม่ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จัดทำข้อมูล และรวบรวมข่าวสารด้านการท่องเที่ยวและจัดเก็บในระบบข้อมูลสารสนเทศ กระจายตลาดการท่องเที่ยวอย่างสมดุล พัฒนาขีดความสามารถด้านการวางแผนและการปฏิบัติงานด้านการตลาดออนไลน์จัดตั้งศูนย์ให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกอย่างครบวงจร

แนวทางการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม ของภาครัฐ ภาคเอกชนและ อปท.

ในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว

คือ การมุ่งเน้นสร้างและพัฒนากลไกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีเอกภาพ มีการบูรณาการร่วมกัน ลดความซ้ำซ้อนของภารกิจ และเปิด โอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมการบริหารจัดการในทุกกระดับ

“การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม ต้องเชื่อมโยงบทบาทและภารกิจ ของหน่วยงานหลักด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดจันทบุรี ททท. สำนักงานภาคกลาง เขต 4 (ระยอง-จันทบุรี) ดำรวจท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ ให้มีความสอดคล้องกัน และประสานกับองค์กรอื่น ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในฐานะหน่วยงานสนับสนุนเพื่อให้การกำหนดนโยบายและสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน” (ก (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2556)

ซึ่งสอดคล้องกับทักษะของ ผู้ให้สัมภาษณ์ ข ผู้ให้สัมภาษณ์ ค และผู้ให้สัมภาษณ์ ฅ ซึ่งให้ความคิดเห็นเหมือนกันว่า

“การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและเอกชนนั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น หน่วยงานรัฐ องค์กรเอกชน อปท. ชุมชน หรือแม้กระทั่งนักท่องเที่ยวเองต้องจับมือ เพื่อหาแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้วยการสร้างพันธมิตร หุ้นส่วน หรือเครือข่ายระหว่างภาครัฐและเอกชนให้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดย การอำนวยความสะดวก การลดขั้นตอนในการทำงาน การระดมทุนการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนกิจกรรมที่จะดำเนินงานร่วมกัน เช่น การส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัด การแสดงสินค้าและบริการ การจัดกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นต้น (ข, ค และ ฉ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2556)

“การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมนี้ หน่วยงานหลักภาครัฐของจังหวัดจันทบุรี จะต้องอำนวยความสะดวก สนับสนุน ช่วยเหลือ ให้ความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และต้องกระจายอำนาจ และจัดสรรผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมซึ่งจะสามารถลดความขัดแย้งและสามารถสร้างกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการสภาพและกำลังรองรับของชุมชนและระบบนิเวศในท้องถิ่นตนเองได้” (ง (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2556)

ซึ่งได้สอดคล้องทัศนคติของผู้ให้สัมภาษณ์คนต่อไปได้กล่าวว่า

“หน่วยงานภาครัฐของจังหวัดจันทบุรี จะต้องเป็นหน่วยงานหลัก คอยอำนวยความสะดวก สนับสนุน ช่วยเหลือ ให้ความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พร้อมทั้งกระจายอำนาจหน้าที่ให้ อปท. อย่างเต็มที่ เพื่อให้การปฏิบัติงานคล่องตัว” (จ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2556)

“แนวทางที่จะสร้างกระบวนการความร่วมมือจากทุกฝ่ายนั้น จะต้องมีการมีหน่วยงานกลางที่เป็นหน่วยงานหลัก ประสานงาน และเชื่อมโยง หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างเครือข่าย พร้อมทั้งกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน” (ฉ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2556)

“อันดับแรกของการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม ของภาครัฐ และเอกชน รวมทั้ง อปท. นั้น สมควรอย่างยิ่งที่จะต้องปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ให้สอดคล้องและอำนวยความสะดวกต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวทั้งในปัจจุบันและในอนาคต” (ช (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2556)

“การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ต้องจัดตั้งคณะกรรมการในระดับท้องถิ่นขึ้นมา เพื่อเป็นผู้นำพัฒนาและส่งเสริม

การท่องเที่ยวยุคใหม่ให้มีการบริหารงานอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีภาครัฐ เอกชน ชุมชน และประชาสังคมในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของ” (ช (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2556)

“จังหวัดจันทบุรี ต้องบูรณาการงานด้านการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ในการประสานงาน และการสั่งการในการป้องกัน ฝึกระวังเตือนภัย กำกับดูแล และรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่าง ๆ ทั้งในกรณีก่อน-หลังเกิดเหตุฉุกเฉินทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่นักท่องเที่ยว” (ญ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2556)

สรุปแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ของจังหวัดจันทบุรี ด้านการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม ของภาครัฐ ภาคเอกชนและ อปท. ในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว ซึ่งมุ่งเน้นโครงสร้างการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวซึ่งเชื่อมโยงระหว่างท้องถิ่นจังหวัด กลุ่มจังหวัด และประเทศ โดยมีความร่วมมือจากประชาชน ภาคเอกชน และการปกครองส่วนท้องถิ่น และให้ความรู้แก่หน่วยงานระดับพื้นที่ เช่น จังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และชุมชนด้านการจัดการ ภูมิทัศน์และการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการพัฒนาทั่วโลกในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการบูรณาการการทำงานร่วมกันกับการกำหนดภารกิจขอบเขตของงานการพัฒนาให้ชัดเจน กำหนดรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สอดคล้องกับพื้นที่และสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร

ตารางที่ 7 สรุปข้อมูลจากแนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ
แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในจังหวัดจันทบุรี ด้านการส่งเสริม
กระบวนการมีส่วนร่วม ของภาครัฐ ภาคเอกชนและ อปท.ในการบริหารจัดการ
ทรัพยากรท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับ การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: ด้านการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม ของภาครัฐ ภาคเอกชนและ อปท. ในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว	
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ทัศนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ผู้ให้สัมภาษณ์ ก	การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม ต้องเชื่อมโยงบทบาทและภารกิจ ของหน่วยงานหลักด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้การกำหนดนโยบายและ สนับสนุนด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
ผู้ให้สัมภาษณ์ ข	ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น หน่วยงาน รัฐ องค์กรเอกชน อปท. ชุมชน หรือแม้กระทั่งนักท่องเที่ยวเองต้องจับมือ เพื่อหาแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้วยการสร้างพันธมิตร
ผู้ให้สัมภาษณ์ ค	สร้างพันธมิตร หุ่นส่วน หรือเครือข่ายระหว่างภาครัฐและเอกชน โดย การอำนวยความสะดวก การลดขั้นตอนในการทำงาน การระดมทุน การจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนกิจกรรมที่จะดำเนินงานร่วมกัน
ผู้ให้สัมภาษณ์ ง	ภาครัฐต้อง สนับสนุน อปท. และต้องกระจายอำนาจ และจัดสรร ผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวให้แก่ อปท. เพื่อให้ชุมชนได้รับ ผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม
ผู้ให้สัมภาษณ์ จ	ภาครัฐต้องเป็นหน่วยงานหลัก สนับสนุน ช่วยเหลือ ให้ความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แก่ อปท. พร้อมทั้ง กระจายอำนาจหน้าที่ให้ อปท. อย่างเต็มที่ เพื่อให้การปฏิบัติงานคล่องตัว
ผู้ให้สัมภาษณ์ ฉ	ต้องมีหน่วยงานกลางคอย ประสานงาน และเชื่อมโยง หน่วยงานทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานที่ดูแล แหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างเครือข่าย พร้อมทั้งกำหนดนโยบาย และ แนวทางปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ตารางที่ 7 (ต่อ)

แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: ด้านการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชนและ อปท. ในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว	
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ทัศนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ผู้ให้สัมภาษณ์ ข	จะต้องปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ให้สอดคล้องและอำนวยความสะดวกต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวทั้งในปัจจุบันและในอนาคต
ผู้ให้สัมภาษณ์ ช	ต้องตั้งคณะกรรมการระดับท้องถิ่น เพื่อเป็นผู้นำพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีการบริหารงานอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีภาครัฐ เอกชน ชุมชน และประชาสังคมในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วม
ผู้ให้สัมภาษณ์ ฉ	ไม่ว่าจะเป็น หน่วยงานรัฐ องค์กรเอกชน อปท. ชุมชน หรือแม้กระทั่งนักท่องเที่ยวเองต้องจับมือ เพื่อหาแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้วยการสร้างพันธมิตร
ผู้ให้สัมภาษณ์ จ	ต้องบูรณาการงานด้านการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ในการประสานงาน และการสั่งการในการป้องกัน เฝ้าระวังเตือนภัย กำกับดูแล และรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

ทัศนะโดยสรุป การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม ของภาครัฐ ภาคเอกชนและ อปท. ในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวต้องเชื่อมโยงบทบาทและภารกิจ ของหน่วยงานหลัก ด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้การกำหนดนโยบายและสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันแม้กระทั่งนักท่องเที่ยวเองต้องจับมือ เพื่อหาแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้วยการสร้างพันธมิตรหุ้นส่วน หรือเครือข่ายระหว่างภาครัฐและเอกชนภาครัฐต้อง สนับสนุน อปท. และต้องกระจายอำนาจ และจัดสรรผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวให้แก่ อปท. เพื่อให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ศึกษากรณี: จังหวัดจันทบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อศึกษาการพัฒนา ขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ของจังหวัดจันทบุรี โดยดำเนินการศึกษา 3 แบบ คือ

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ

2. การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ ในส่วนที่มีหน้าที่เกี่ยวกับ การวางแผนนโยบาย การพัฒนาและส่งเสริมด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 5 คน

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานภาคเอกชน ในส่วนที่ให้บริการและมีหน้าที่พัฒนา ปรับปรุงและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 5 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 คน

3. การเก็บข้อมูลจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation)

ผลการศึกษาพบว่า กระแสประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้กระตุ้นให้หน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดจันทบุรี กระตือรือร้น และตื่นตัวแสวงหาแนวทางการบริหารจัดการกับสิ่งต่าง ๆ ที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในระดับที่เร็วขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการศึกษา ด้านการเกษตร ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านการท่องเที่ยว ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มองค์กรต่าง ๆ และภาคประชาชน ต่างมุ่งให้ความสำคัญกับการเตรียมพร้อมเพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเฉพาะจุดขายสำคัญของจังหวัดจันทบุรี นั่นคือการท่องเที่ยว ซึ่งจังหวัดจันทบุรีได้บูรณาการ เชื่อมโยงการท่องเที่ยวทั้งหมดของจังหวัดเข้าด้วยกัน เพื่อให้เทศกาลการท่องเที่ยวของเมืองจันทน์ มีตลอดทั้งปี เป็นการกระตุ้น และขยายเศรษฐกิจในภาพรวม ทั้งนี้ทั้งนั้น คนจันทน์ก็ยังคงมุ่งเน้นการอนุรักษ์ รักษา ควบคุม กำกับ ดูแล ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ให้ยังคงสภาพของระบบนิเวศ และมุ่งสร้างเอกลักษณ์ ของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความโดดเด่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

สรุปผลการวิจัย

แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดจันทบุรี เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทั้งนี้จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดจันทบุรี เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว นั้นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาและปรับปรุงระบบโลจิสติกส์ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว การสร้างโครงข่ายเส้นทางคมนาคมและระบบเชื่อมโยงการเดินทางท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาค เพื่อเตรียมความพร้อมประเทศให้มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งให้เอื้ออำนวยความสะดวกแก่คนทุกกลุ่ม (Tourism for All) ถึงแม้ประเทศไทยจะมีจุดแข็งคือ ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ทั้งที่พักแรม ร้านอาหาร การคมนาคม ระบบสาธารณสุขปลอดภัย ระบบการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรค แต่นั่นคือภาพรวมของประเทศ ในจังหวัดจันทบุรีเองยังต้องปรับปรุงพัฒนา อีกมาก ถึงแม้ในปัจจุบันการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี กำลังพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นระบบการคมนาคม ที่พักแรม ร้านอาหาร และระบบสาธารณสุขปลอดภัย ระบบเชื่อมโยงการเดินทางท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาค เพื่อเตรียมความพร้อมให้จังหวัดจันทบุรีมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งให้เอื้ออำนวยความสะดวกแก่คนทุกกลุ่ม (Tourism for All) จากการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนต้องมีการบริหารจัดการที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดจันทบุรี

2. การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ต้องเน้นการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมให้มีความสมบูรณ์ดังเดิม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน การพัฒนาการท่องเที่ยวในลักษณะของกลุ่มการท่องเที่ยว เพื่อเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวรอง และยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานในระดับสากล และสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาท่องเที่ยวเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีคุณภาพ มาตรฐาน และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวได้

3. การพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว ควรพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กิจกรรม นวัตกรรมและมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยว การป้องกันและรักษา

ความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว การเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน เพื่อเสริมสร้างโอกาสและแรงจูงใจเพื่อพัฒนาการค้า การลงทุนด้านการท่องเที่ยว ให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

4. การสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว ต้องเผยแพร่ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สร้างสภาพแวดล้อมและพัฒนาระบบสนับสนุนการตลาดท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวรับรู้และเข้าใจในภาพลักษณ์ที่ดีของจังหวัดจันทบุรี สร้างความเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ สร้างกระแสการรับรู้ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าการท่องเที่ยว เผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรี โดยมีเป้าหมายให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรีมากขึ้นมีการใช้จ่ายมากขึ้น และสร้างกระแสการท่องเที่ยวภายในจังหวัดมากขึ้น โดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

5. การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม ของภาครัฐ ภาคเอกชนและ อปท. ในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวจะต้องสร้างและพัฒนากลไกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีเอกภาพ มีการบูรณาการร่วมกัน ลดความซ้ำซ้อนของภารกิจ และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมการบริหารจัดการในทุกระดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ทั้งนี้จากการนำผลของการศึกษา แนวทางการพัฒนา ขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของจังหวัดจันทบุรี เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ พัฒนาเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างชายแดน และระบบโลจิสติกส์การท่องเที่ยวระหว่างเมืองท่องเที่ยว ถนนหนทาง ประปา ไฟฟ้า และระบบสาธารณสุขปกคลุมทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้ทั้งนี้ต้องคำนึงถึง การรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคม ความกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม ความเหมาะสมของพื้นที่ ความจำเป็น ความคุ้มค่า และประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของโสภณ วัฒนมงคล (2549) เรื่อง การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: ศึกษากรณีหาดสอ กรมสรรพาวุธทหารเรือ จังหวัดชลบุรี พบว่า การรักษาความปลอดภัยพื้นที่ของทางราชการเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง

การก่อสร้างต่าง ๆ โดยต้องคำนึงถึงการรักษามรดกและสิ่งแวดล้อม ไม่ควรมีให้มีการก่อสร้างมากเกินไปจนส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ และสอดคล้องกับการศึกษาของอารีรัตน์ แดงบุญมา (2551) เรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวถ้ำโพธิ์ทอง อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว พบว่า การพัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมในการท่องเที่ยวต่าง ๆ นั้นควรกระทบกับธรรมชาติและระบบนิเวศน้อยที่สุดหรือไม่มีผลกระทบเลย และต้องคำนึงถึงขอบเขตความสามารถของธรรมชาติและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

2. การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งมุ่งเน้นการสงวน รักษา ฟื้นฟู ควบคุม ดูแล ทรัพยากรเหล่านั้นให้คงสภาพไว้ให้ดีที่สุด เป็นการเสริมมาตรการการรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ และสามารถนำมาเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวได้นานที่สุดหรือตลอดไป และผลักดันให้มีการออกกฎ ระเบียบ และบทลงโทษที่ชัดเจนในการกำกับดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งมาตรการเกี่ยวกับการป้องกันและการปราบปรามผู้บุกรุกแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โดยมีขอบ และสอดคล้องดูแลการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง สอดคล้องกับการศึกษาของบุปผา พิกุลแก้ว และคณะ (2550) เรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน บนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด พบว่า มีการกำหนดแผนงานประจำปีในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การปรับปรุงเส้นทางคมนาคมให้ได้มาตรฐานตลอดจนพัฒนาไปยังบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงที่สำคัญให้มีการใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแล รักษาสภาพแวดล้อม พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน

3. การพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว ซึ่งเน้นการพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง ครบวงจร ความพร้อมของภาคบริการและการท่องเที่ยว และต้องกำหนดเขตพัฒนาการท่องเที่ยวและส่งเสริมการพัฒนาบริการด้านการท่องเที่ยว ควรส่งเสริมและสนับสนุนการลงทุนด้านการท่องเที่ยว โดยให้ภาคเอกชน นักลงทุนทั้งชาวไทย ชาวต่างประเทศ ท้องถิ่น ชุมชนและนักท่องเที่ยวเอง เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว สร้างแบรนด์ และเอกลักษณ์ของสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาดท่องเที่ยวแต่ยังคงเอกลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวที่นั่น ๆ ไว้ ซึ่งสอดคล้องกับบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ระบุว่า ตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นตลาดที่กำลังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว องค์กรของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว นักอนุรักษ์ และบุคคลทั่วไปที่รักธรรมชาติและต้องการรักษาสภาพแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน การมองตลาดการท่องเที่ยวจึงมีสองด้าน คือ ด้านตลาดที่ต้องการมีสิ่งดึงดูดใจใหม่ ๆ ที่เป็นเหมือน ผลิตภัณฑ์ (Product) ในการเสนอขายกับด้านที่ตลาดเป็นสื่อ นำคนเข้าไปสัมผัส เรียนรู้ และร่วมรักษา

ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

4. การสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว ต้องสร้างกระแสของนักท่องเที่ยว โดยประชาสัมพันธ์ตัวเองเพื่อสร้างภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นแก่การท่องเที่ยวโดยเผยแพร่และสื่อสารภาพลักษณ์ ทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้แพร่หลายในทุกช่องทางและครอบคลุมทั่วถึงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของซูซุ กำลังาม และคณะ (2550) เรื่อง พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวภายในประเทศตัดสินใจมาเที่ยว คือ การได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อทุกรูปแบบ ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติได้รับข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ตมากที่สุด

5. การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม ของภาครัฐ ภาคเอกชนและ อปท. ในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว โดยเน้น โครงสร้างการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวซึ่งเชื่อมโยงระหว่างท้องถิ่นจังหวัด กลุ่มจังหวัด และประเทศ โดยมีความร่วมมือจากประชาชน ภาคเอกชน และการปกครองส่วนท้องถิ่น และให้ความรู้แก่หน่วยงานระดับพื้นที่ เช่น จังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และชุมชนด้านการจัดการ ภูมิทัศน์และการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งหมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540, หน้า 2-51)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานกลางควรกำหนดให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่กลุ่มภาคีการพัฒนา โดยจัดให้มีกระบวนการสร้างความรู้และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนให้เข้าใจในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อการรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พร้อมทั้งรณรงค์ให้ภาคการเมืองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน

2. ให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนกำหนดนโยบายการพัฒนา พื้นฟู และกระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดจันทบุรี โดยการจัดประชุมชี้แจงแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดให้แก่ผู้บริหารของหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาคการท่องเที่ยว เพื่อจะได้นำไปกำหนดเป็นกรอบแผนงาน/ โครงการ และวางแผนดำเนินงานประมาณกำหนด

เป็นแผนปฏิบัติการ ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด

3. สร้างความเข้าใจถึงระบบความสัมพันธ์และความสำคัญของภาคีพัฒนาเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยผ่านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ เพื่อเป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่การรับรู้ของสังคมในวงกว้าง ให้เห็นถึงความสำคัญและเกิดจิตสำนึกในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อการท่องเที่ยว

4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกระบวนการตัดสินใจและร่วมกันบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อให้เกิดการสร้างรายได้และกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. หน่วยงานภาครัฐต้องเร่งรณรงค์นโยบายไปปฏิบัติ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคของ AEC

2. หน่วยงานภาครัฐ ต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบ กฎ ข้อบังคับ กฎหมายข้อจำกัดเกี่ยวกับ ระบบ AEC ให้หน่วยงาน องค์กร ภาคเอกชน ภาคธุรกิจการท่องเที่ยว ประชาชนทราบและเข้าใจ เพื่อลดการเกิดปัญหาในข้อจำกัด กฎหมายในอนาคต

3. จัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้สามารถรองรับการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว หรือออกกฎ ระเบียบใช้ในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ประชาชนและนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ได้ปฏิบัติตามเคยชินและเป็นนิสัยไปในที่สุด

4. ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น

5. จัดอบรมและเปิดให้มีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครประจำท้องถิ่น เพื่อดูแลตรวจสอบแหล่งท่องเที่ยวและแจ้งให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบทราบ เมื่อเกิดการบุกรุกหรือทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมถึงการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรมีการศึกษาด้านการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม ผลกระทบต่อสังคม และผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรี

2. ควรมีการศึกษาถึงความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระยะติดตาม เช่น 1 ปี 3 ปี 5 ปี เป็นต้น

บรรณานุกรม

ก (นามสมมติ). (2556, 5 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 8 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 11 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 15 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 18 มกราคม). สัมภาษณ์.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2538). *โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ
กรณีภาคใต้*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. (2544). *รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาเพื่อจัดทำดัชนีวัดคุณภาพมาตรฐานแหล่ง
ท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับ
สิ่งแวดล้อมบัณฑิตวิทยาลัย มหาลัยเชียงใหม่ และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย.

_____. (2554). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559*. วันที่ค้นข้อมูล 5 มกราคม
2556, เข้าถึงได้จาก <http://www.mots.go.th>

ข (นามสมมติ). (2556, 5 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 8 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 11 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 15 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 18 มกราคม). สัมภาษณ์.

ข และ ค (นามสมมติ). (2556, 8 มกราคม). สัมภาษณ์.

ข และ ง (นามสมมติ). (2556, 11 มกราคม). สัมภาษณ์.

ข, ค และ ฉ (นามสมมติ). (2556, 18 มกราคม). สัมภาษณ์.

ค (นามสมมติ). (2556, 5 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 8 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 11 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 15 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 18 มกราคม). สัมภาษณ์.

คเชนทร์ พรหมคช. (2552). *การจัดการท่องเที่ยวแบบ Home Stay บ้านสลักเพชร ตำบลเกาะช้างใต้
อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ง (นามสมมติ). (2556, 5 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 8 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 11 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 15 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 18 มกราคม). สัมภาษณ์.

ง และ จ (นามสมมติ). (2556, 15 มกราคม). สัมภาษณ์.

จ (นามสมมติ). (2556, 5 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 8 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 11 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 15 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 18 มกราคม). สัมภาษณ์.

จิรประภา อัครบวร. (2549). *สร้างคนสร้างผลงาน*. กรุงเทพฯ: เต้า (2000).

ฉ (นามสมมติ). (2556, 5 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 8 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 11 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 15 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 18 มกราคม). สัมภาษณ์.

ช (นามสมมติ). (2556, 5 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 8 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 11 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 15 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 18 มกราคม). สัมภาษณ์.

ซ (นามสมมติ). (2556, 5 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 8 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 11 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 15 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 18 มกราคม). สัมภาษณ์.

ชวย กำลั้งงาม, สุทธิศักดิ์ แก้วแกมจันทร์ และนันท์ภัส อยู่ประสงค์. (2550). รายงานฉบับสมบูรณ์
โครงการการศึกษาพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม
และประเพณีของนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.

ฉ (นามสมมติ). (2556, 5 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 8 มกราคม). สัมภาษณ์.

ฉ (นามสมมติ). (2556, 11 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, มกราคม 15). สัมภาษณ์.

_____. (2556, มกราคม 18). สัมภาษณ์.

ญ (นามสมมติ). (2556, 5 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 8 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 11 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 15 มกราคม). สัมภาษณ์.

_____. (2556, 18 มกราคม). สัมภาษณ์.

ณุกานดา กิติศุภวัฒนา. (2553). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม
ชมชาติพันธ์ เพื่อการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจสีเขียวอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีจังหวัดจันทบุรี
และจังหวัดตราด. คุษฎีนิพนธ์ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต, สาขาภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์
ความเป็นเลิศ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

คณัษ เทียนพุด. (2546). ความสามารถปัจจัยชนะของธุรกิจและคน. กรุงเทพฯ: ดี เอ็น ที
คอนซัลแตนท์.

ครรรชนี เอมพันธ์ และสุรเชษฐ์ เชนฐมาส. (2545). การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศกลาง. ใน การประชุมเชิงปฏิบัติการภายใต้โครงการส่งเสริมและ
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปี 2545 เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ณ ที่ศูนย์การประชุม
แห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร วันที่ 7-9 มีนาคม 2545. กรุงเทพฯ: กองอนุรักษ์
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

เดชา เดชะวัฒน์ไพศาล. (2543). Competency-based human resource: management. *วารสาร
บริหารคน*, 21, 26-41.

ทิตยา สุวรรณชฎ. (2517). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ธานินทร์ อุคม. (2540). Competency-based training. *จุดสารพัฒนาข้าราชการ*, 1, 17-19.

- ธีรศักดิ์ คงคาสวัสดิ์. (2548). *เริ่มต้นอย่างไร เมื่อนำ Competency มาใช้ในองค์กร*. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). *การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism)*. วันที่ค้นข้อมูล 27 มกราคม 2556, เข้าถึงได้จาก http://www.saradd.com/index.php?option=com_content&view=article&id=219:sustainable-tourism&catid=25:the-project&Itemid=72
- บุปผา พิภูลแก้ว และคณะ. (2550). *โครงการแนวทางการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจในการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- บุษบา สิทธิการ และคณะ. (2549). *ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พิชญ์ สมพอง. (2529). *สังคมวิทยาว่าด้วยการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: กิ่งจักรการพิมพ์.
- พัทธา สายหู. (2515). *ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกขอลสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยป่าไม้. (2538). *โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษา ระบบนิเวศ: กรณีภาคใต้*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2555). *นโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว*. วันที่ค้นข้อมูล 29 มกราคม 2556, เข้าถึงได้จาก <http://conservation.forest.ku.ac.th>
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). *หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: ส.ส.น. ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- ยุวดี นิรันดร์ตระกูล. (2538). Eco-tourism: การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. *จุลสารการท่องเที่ยว*, 11 (3), 50-58.
- วนิดา สัจพันโรจน์. (2550). *การพัฒนาคณะกรรมาธิการของวุฒิสภา*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิชร นันตะยานา และคณะ. (2549). *แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม: ศึกษากรณีจังหวัดเชียงราย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิทยากร เชียงกุล. (2527). *การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ฉบับแกระ.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2554). *สาขาวิชาวิทยาการจัดการ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. วันที่ค้นข้อมูล 29 มกราคม 2556, เข้าถึงได้จาก <http://mgmtsci.stou.ac.th>

- วิภา ศรีระทุ. (2551). *ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์*.
 วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการวางแผนและการจัดการการ
 ท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
 สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2539). *โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทพัฒนา
 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
 สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). *รายงานขั้นสุดท้าย การดำเนิน
 การเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
 สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2526). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
 สำนักงานจังหวัดจันทบุรี. (2548). *แผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี 4 ปี (2548-2551)*. จันทบุรี:
 สำนักงานจังหวัดจันทบุรี.
 สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. (2549). *แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วย Competency Based
 Learning (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: สิริวัฒนา อินเทอร์เน็ต.
 สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต. (2538). *ท่องเที่ยวแบบ “นิเวศสัญจร” ทางรอดแหล่งท่องเที่ยวไทย*. มติชน.
 หน้า 8.
 สุรินทร์ หลวงนา และคณะ. (2550). *การพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของภาครัฐและ
 เอกชนในเขตจังหวัดอีสานใต้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
 ไสภณ วัฒนมงคล. (2549). *การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: ศึกษากรณีหาดสอ กรมสรรพาวุธ
 ทหารเรือ จังหวัดชลบุรี*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหาร
 ทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
 อมร รักษาศักดิ์ และชัตติยา กรรณสูต. (2515). *ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ*.
 กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การขายและการซื้อแห่งประเทศไทย.
 อัจฉรา หลาวทอง และคณะ. (2550). *การศึกษานโยบายการจัดการทางการตลาดของวิสาหกิจ
 ชุมชนการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
 อารีรัตน์ แดงบุญมา. (2551). *การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยว
 ถ้ำโพธิ์ทอง อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร
 มหาบัณฑิต, สาขาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
 Batten, T. R. (1959). *Community and Their Development*. London: Oxford University Press.
 Boyatzis, R. E. (1982). *The Competent Manager*. New York: Wiley & Sons.

- Boo, E. (1991). Making ecotourism sustainable: recommendations for planning, development, and management, In *Nature Tourism; Managing for the Environment*. Washington D.C.: Island Press.
- Brookfield, S. D. (1984). Self-directed adult learning: Critical paradigm. *Adult Education Quarterly* 35, 2.
- Burgoyne, J. (1993). The competence movement: Issues: stakeholders and prospects. *Personnel Review*, 22, 6-13.
- Campbell, A. (1997). *Core Competency-Based Strategy*. Boston: International Thomson Business Press.
- Ceballos-Lascurain, H. (1988). The future of ecotourism. *Mexico Journal*, 17(1), 13-14.
- Chester, I. B. (1970). *The Function of the Executive*. Cambridge: Harvard University Press.
- Dales, M., & Hes, K. (1995). *Creating Training Miracles*. Sydney: Prentice Hall.
- George R. T. (1977). *Principle of Management*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Gulick, L. H., & Lyndall, F. U. (1937). *Papers on the Science of Administration*. New York: Institute of Public Administration.
- Hamel, G., & Prahalad, C. K. (1994). *Competing for the Future*. Massachusetts: Harvard Business School Press.
- Herbert, G. H. (1974). *Modern Business Management*. New York: McGraw-Hill.
- Hoogvelt, A. (1997). *Globalization and the Postcolonial World: The New Political Economy of Development*. Baltimore, MD.: Johns Hopkins University Press.
- James, A. F. S. (1982). *Management* (2nd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Stoner, J. A. F. (1978). *Management*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Kindleberger, C. P. (1996). *Manias, Panics, and Crashes: A History of Financial Crises* (3rd ed.). New York: John Wiley.
- Mary, P. F. (1977). *Dynamic Administration: The Collected Papers of Mary Parker Follett*. New York: Hippocrene Books.
- McClelland, D. C. (1993). *The Achieving Society*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Michael, P. T. (1983). *Economic Development in the Third World* (2nd ed.). New York: Longman.

- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use content specialists in the assessment of criterion reference test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2, 49-60.
- Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). *Competence at work: Models for Superior Performance*. New York: John Wiley & Sons.
- The Ecotourism Society. (1997). *A Collection of Ecotourism Guidelines*. Vermont: The International Ecotourism Society.
- Western, D. (1993). Defining ecotourism. In K. Lindberg and D. Hawkins (Eds.), *Ecotourism: A Guide for Planners & Managers*. Vermont: The Ecotourism Society.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเข้าสู่
ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: ศึกษากรณี จังหวัดจันทบุรี

แบบสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากภาครัฐ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... เพศ อายุ

ตำแหน่ง

ประสบการณ์หรือระยะเวลาการทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน.....

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ของจังหวัดจันทบุรี

1. การพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในแต่ละด้านต่อไปนี้ มีแนวทางการพัฒนาอย่างไร

1.1 ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

.....

.....

.....

.....

.....

1.3 การพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

.....

1.4 การสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

.....

1.5 การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม ของภาครัฐ ภาคเอกชนและ อปท.
ในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเข้าสู่
ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: ศึกษากรณี จังหวัดจันทบุรี

แบบสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากภาคเอกชน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... เพศ อายุ

ตำแหน่ง

ประสบการณ์หรือระยะเวลาการทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน.....

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ เพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ของจังหวัดจันทบุรี

1. การพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับ
การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในแต่ละด้านต่อไปนี้ มีแนวทางการพัฒนาอย่างไร

1.1 ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว

.....
.....
.....
.....
.....

1.2 การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

.....
.....
.....
.....
.....

1.3 การพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

.....

1.4 การสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

.....

1.5 การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม ของภาครัฐ ภาคเอกชนและ อปท.
ในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

.....